

SZÉKELY TIBOR

PILLANATKÉPEK (7-1)

„KGST” UTAZÁSOK

SZOVJETUNIÓ

1. OROSZORSZÁG - MOSZKVA

1973-1990

SZÉKELY TIBOR

„KGST” UTAZÁSOK

SZOVJETUNIÓ

1. OROSZORSZÁG: MOSZKVA

Megjegyzés:

Az eredetileg *egykötetesre* tervezett könyvet a Magyar Elektronikus Könyvtár részére 3 kb. azonos terjedelmű kötetre bontottuk, hogy az Olvasó könnyebben letölthesse, kezelhesse.

Remélem, hogy az azóta „*letűnt világnak*”, az ott felhalmozott kultúrkinccseknek a megismerése tágítani fogja a Olvasó horizontját.

Székely Tibor

SZÉKELY TIBOR

PILLANATKÉPEK (7-1)

„KGST” UTAZÁSOK

SZOVJETUNIÓ

MOSZKVA

1973-1990

Kézirat

© Székely Tibor – 2006

ISBN 978-963-06-5964-2

A nyomtatott változat az
Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
Reprográfiján készült
Budapest, I., Gyorskocsi utca 5-7.

Bevezetés

1972-ben Magyarországon is „kitört” a környezetvédelem, (amely a Nyugat-európai országokban már korábban indult mozgalomként, majd ott az állami feladatokba is bekerült).

Először filozófiai, majd ideológiai ruhát öltött, azután a Műszaki és Természet-tudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ), majd egyes szakegyesületek is programjukra tűzték.

Tisztázni kellett, hogy *mi is a környezetvédelem*, és hogyan illeszkedik a természetvédelemhez, amely már korábban is befolyásolta a gondolkodást.

Úgy gondoltam, és azt állítottam, hogy a környezetvédelem – azon kívül, hogy interdiszciplináris szaktudomány – nem más, mint *technológia*, amely megakadályozza, hogy olyan anyagok vagy hatások (sugárzás, zaj), amelyek az ipar, a közlekedés, az infrastruktúra üzemeltetése során melléktermékként vagy hulladékként, mellékhatásként létrejöjjenek, illetve szándékosan vagy gondatlanságból az épített, vagy a természeti környezetbe jussanak.

Ennek következtében a környezetvédelem

- *technológiafejlesztés*, hogy ne jöhessenek létre mellékhatások vagy melléktermékek, hulladékok;
- a meglévő technológiákhoz olyan *kiegészítő berendezések* kialakítása, amelyek megakadályozzák, hogy a nem kívánt hatások vagy melléktermékek, hulladékok (pl. por, vegyi anyagok, zaj, káros sugárzás) a környezetbe kerüljenek;
- hulladékkezelési technológiák kidolgozása, hogy a már környezetbe jutott veszélyes hulladékokat *ártalmatlanítani* lehessen (újra hasznosítással, égetéssel, vegyi kezeléssel, stb.).

Így azután a környezeti közegek (levegő-, víz-, talaj) megfelelő állapotban tartathatók, vagy megfelelő állapotuk helyreállítható.

Minden szakma nagy lélegzetet vett hazánkban is: az egészségügy, a munkavédelem, az ipari kutatás és fejlesztés, a közművek és a városgazdálkodás mind-mind zászlót bontott a környezet védelmére.

A jogi- gazdasági szabályozásban érdekelték normák kidolgozását kezdeményezték, és a hatóságok bírságokat vezettek be a környezetet terhelők ellen, a szennyezés visszaszorítására.

A mérés-technikai új eszközök fejlesztésébe kezdett a környezet szennyezettségének (immisszió) meghatározására, és a környezetbe kerülő szennyező anyagok fajtáinak és mennyiségének a forrásnál (emisszió) történő megállapítására. Az irányítás- és a szabályozástechnika új fejlesztéseinek célja a hulladékmentes technológiák létrehozása volt.

A berendezésgyártók fejlesztéseibe kezdtek a technológiában keletkező káros anyagok leválasztására (gáz- és víztisztítás) és a visszanyert hulladék anyagok tárolására, feldolgozására, megsemmisítésére.

A gyártástechnológusok pedig célul tűzték ki az ún. hulladékmentes technológiák fejlesztését.

Ez számos területen, számos embernek biztosított új munkahelyet és új karriert.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) kezdte, majd a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) is átvette a környezetvédelmi programok kidolgozását, és a programok szervezett formában történő végrehajtását.

A KGST 1973-ban látott hozzá a program előkészítéséhez, majd kidolgozásához. Szervezési rendjének megfelelően szakértői csoportok, koordinációs központok foglalkoztak a témával, elkészült a javaslat, szintről szintre felfelé haladva, majd a Tagállamok kormányai egyezményt írtak alá, és megkezdődött a végrehajtás.

1976-1990 között éltek ezek a programok. A végrehajtásban résztvevők, szakértői szinttől kezdve egészen a kormányfőig, különböző csoportokat alkottak és végezték feladatukat. A program üléseket, értekezleteket, konferenciákat, szimpóziumokat, kiállításokat irányzott elő, és ezzel megkezdődtek a környezetvédők számára is a *KGST utazások*.

A műszaki tartalom mellett mindig volt lehetőségünk, hogy *kulturális, művészeti* érdeklődésünk szerint bepillantassunk a kiküldetési ország múltjába, jelenébe.

Itt azokat a *pillanatképeket* mutatom meg, amelyek a Szovjetunió általam megismert tagországaiban tartott rendezvények kapcsán készülhettek:

(1) Örményország, (2) Azerbajdzsán, (3) **Belorusszia**, (4) Észtország, (5) **Grúzia**, (6) **Kazahsztán**, (7) Kirgizia, (8) **Lettország**, (9) **Litvánia**, (10) Moldova, (11) **Oroszország**, (12) Tadzsisikisztán, (13) Törkménia, (14) **Ukrajna**, (15) Üzbegisztán.

Vastag betűvel szedve azok az országok, amelyekben jártam.

SZOVJETUNIÓ ÖSSZEFOGLALÓ TARTALOMJEGYZÉK

SZOVJETUNIÓ ÖSSZEFOGLALÓ TARTALOMJEGYZÉK

(7-1). Oroszország		
Moszkva	/1/	9.
(7-2). Oroszország-Ukrajna		
Szüzdal	/2/	11.
Vlagyimír		39.
Zagorszk		63.
Odessza		77.
Grúzia		
Telavi		91.
Tbiliszi		100.
Ikalto		124.
Alaverdi		128.
Cinandali		133.
Kazahsztán		
Aktyubinszk		141.
(7-3). Belorusszia		
Minszk	/3/	7.
Lettország		
Riga		39.
Litvánia		
Vilniusz		105.

OROSZORSZÁG

1973-1990

Moszkva

9

MOSZKVA

Moszkva belvárosának térképvázlata

TARTALOMJEGYZÉK

Moszkva

Hivatalos kiküldetések

Először Moszkvában	12.
Munkaértekezletek, konferenciák, kiállítások	16.
Kereskedelmi utazások	23.

A város

Ismerkedés Moszkvával	29.
Tovább a belvárosban	37.
A KGB-től a Nagycirkuszig	44.
Kutuzov, Lomonoszov, Luzsnyiki	49.
VDNH, Osztankino	53.
Arbat	57.

Közlekedés

Villamos, trolibusz, metró	61.
Vasútállomások	64.
Légiközlekedés	67.

A Moszkvai Kreml

Kongresszusi palota	74.
Cárpuska-cárharang	75.
Templomtér	77.
Nagy Kreml Palota	88.
Fegyvertár, Gyémánt gyűjtemény	95.
Kormányzati negyed	101.
A Kremlen kívül	103.

Múzeumok

Glinka Zenei Múzeum	106.
Puskin Múzeum	111.
Történeti Múzeum	128.
Tretyakov képtár	140.
Ikonfestők	141.
Portréfestők	146.
Tájképfestők	150.
Zsánerképek	153.
Modernek	166.
Novogyevicsi kolostor és temető	167.

Először Moszkvában

1973-ban tagja lettem annak az első környezetvédelmi szakértői delegációnak, amelyben az építésügy, a nehézipar, valamint a kohó- és gépípar szakterületéről kiválasztottakat utaztatták ki Moszkvába, a KGST Székházba. Január végén utaztunk, én várva vártam a napot, először is azért, mert még sohasem repültem, azután pedig azért is, mert már sokat hallottam Moszkváról, mint élményről és látnivalóról

Borongós, ködös nap volt. Délelőtt 10 óra volt a tervezett indulási idő, de a járat nem kapott felszállási engedélyt. Csak vártunk. Végre késő délután volt a beszállás, start, majd tejfehér ködben repültünk, amíg talán Miskolc környékén kibukkantunk a felhők fölött. Előttünk a sötétkék égbolt, mögöttünk a nap fénye már vöröslött. A repülés izgalmas és kényelmes volt.

Talán 8 óra is elmúlt az ottani idő szerint, mire átvergődtünk a határőrökön, akiknek tolmács segítségével válaszoltunk *honnét, hová, miért, meddig*, és a vámon. A katonák nem voltak barátságosak, érződött rajtuk, hogy ők felsőbbrendűeknek tekintik magukat.

A váróteremben fogadóbizottság, a parkolóban kis autóbusz várt, beszálltunk és az utak szélén feltornyozott magas hóbuckák között bevitték bennünket Moszkvába.

A KGST Székház modern, huszonkilenc emeletes, nyitott könyvet ábrázoló toronyépülete mellett szinte csak megbújni látszott a tizenkét emeletes MIR (béke, világ) szálloda. Kétágyas szobákban helyeztek el bennünket, lehetett szobatársat választani. Hivatalos orosz kísérőnk összeszedte az útleveleinket, és az előzetesen egyeztetett lista és szobaelosztás alapján kitöltöttük a bejelentőket és megkaptuk a szállodai kártyát. A kezdeti dokumentumok már nincsenek meg, de mintaképpen hadd mutassak egy-egy későbbi megfelelőt.

H-101. Hotel MIR

H-102. Szállodai kulcskártya

H-103. KGST belépő

Elfoglaltuk szobáinkat, gyorsan ettünk valamit a hazulról hozott elemózsiából. Megkértem szobatársamat, a Leningrádban végzett, a Magyar Műszeripari Egyesülés nemzetközi osztályán főmunkatárs, Bakonyi József kollégámat, aki tolmácsunk volt, hogy hideg ide, hideg oda, este ide, este oda, menjünk, és nézzük meg a Vörös teret.

Este 10 óra elmúlt, legalább -15 C° volt. Melegen öltöztem, mert féltem a „nagy orosz téltől”, de ekkora hidegre nem számítottam. Kollégám kötélnek állt, taxit rendeltünk, és a Vörös térhez vitettük magunkat.

Ott álltunk a Lenin Mauzóleum előtt, mögötte magasodott a Kreml. A vár kivilágítása még teljes volt, mindent magas hó fedett. Bal kéz felől a Szpaszkij torony, a Kreml óratornya, és benne a kiváltságosok kapuja. Velünk szemben a Legfelsőbb Tanács elnökének rezidenciája, balra a Legfelsőbb Tanács épületei. Sztálin akkor már a fal előtt, ezüstfenyők övezte sírban nyugodott. A hideg miatt topogva álltunk, vagy jártunk, de az első élmény a mai napig nem múlt el. Visszabújtunk az időközben is fűtött taxiba, és visszavitettük magunkat a KGST szállodájába. Összesen 1 rubel 20 kopejka volt a díj, nagyvonalúan adtunk a taxisnak egy három rubelest, amit nagyon megköszönt.

Másnap, reggeli után, 9 órakor kiosztották a KGST irodaházba szóló belépő engedélyt (propuszk), majd közölték, hogy délelőtt csak a munkacsoportok vezetői (később az egyes „problémák” nemzeti meghatalmazottai) részére lesz programegyeztető értekezlet, a szakértők 13 óráig szabadok.

Ennek igazán örültem, és máris megkértem Bakonyi kollégámat, hogy ismételjék meg a tegnapi est kiwandulást. Józsi, aki később nagyon jó barátom, majd évek múltán közvetlen kollégám is lett, teljesítette a kérést.

Kimentünk a Kalinyin sugárút sarkán lévő közeli trolibusz megállóhoz. Most nem volt olyan hideg, mint az éjjel, jöllehet nem sütött a nap. Felszálltunk, majd a Történelmi Múzeum előtti megállóig utaztunk. Az utakat, járdákat szózták, nagy latyak volt mindenütt, de nem bántam.

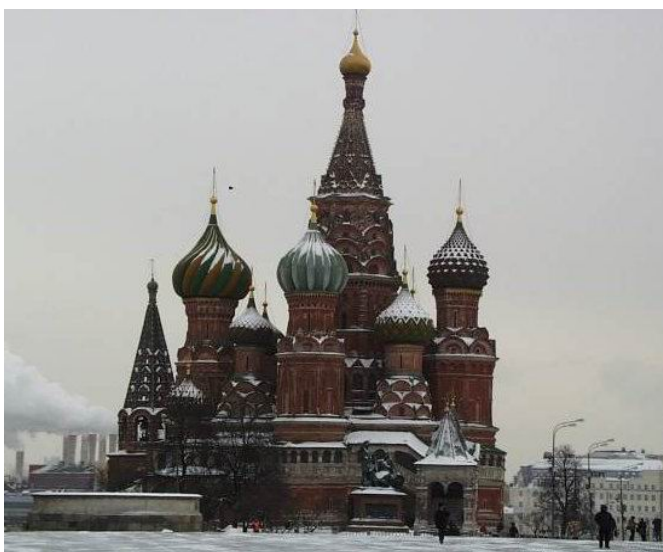
H-104. A Vörös tér 1973 januárjában

Jól felkészültem a nagy orosz télre: vettem egy pár új, cseh-szlovák gumitalpú cipőt, marhabőrből. Reméltem, hogy ez bírni fogja a tajgai viszonyokat. Jó meleg bélésű orosz bőrkabátom volt. Gondoltam, hogy otthonra is gyártották, nemcsak exportra.

Nekivágtunk a térnek, tapostuk a havat. Csodálkozva néztem az esti fényben nem látott dolgokat. Az épületeket jól fűhették, mert a Kreml kupoláján megroggyant a hó.

Át akartunk menni a tér túlsó végére, hogy szemügyre vegyük a tiritarka tornyú, mesébe illő formákat mutató templomot, a Vaszilij Blazsennijt.

Elég fárasztó volt a havat taposni a Vörös téren, nemcsak a hó miatt, hanem a kövezet miatt, amelyen a hó csúszott a lépteink alatt. Mire a tér túlsó végére értünk, ott már takarították a havat.

H-105. A Vaszilij Blazsennij az első élmény során

H-106. Később, napsütésben

El is telt a szabadidőnk, újra taxit fogtunk és visszavitettük magunkat a MIR-be.

A sós hólétől csatakos cipőmet megmostam, és feltettem száradni a fürdőszobában, a mosdó alatt lévő, akkor még nem tudtam milyen célú, műanyag szemétkosárra.

A szállodai szőnyegpadló miatt cipőt váltottam. Könnyű bőrtalpút hoztam a tárgyalásokhoz.

A szálloda és a székház közötti hatalmas lepényépületben voltak a hagyományos, étlap szerinti, illetve modern, önkiszolgáló éttermek, kávézók, pihenő fotelek. Mentünk ebédelni, majd utána rögtön a KGST Székházba, értekezletre.

A X. emelet táján volt a tárgyalóterem, hosszú asztal, zászlókkal. A cirill ábc szerinti sorrendben ültették le a delegációkat, mi a bolgárok után következünk, másodikak voltunk: BNK, MNK, NDK, LNK, RSZK, SZU, CSSZSZK.

H-107. Hotel MIR és a KGST Székház a Kuznyeckij moszt(hid)ról

Amikor vége lett a megbeszélésnek, és visszatértünk a szállodába, meglepetve láttam, hogy az új téli cipőm eltűnt a fürdőszobából. Ismét Bakonyi József segítségét kértem, mentünk a *gyezsurnajához*, és bejelentettük a ténytet, hogy a vadonatúj, az utazáshoz vásárolt cipőm eltűnt. Az emeleti ügyeletes elnézést kért, mondta, hogy kivizsgálja az ügyet, és rövidesen jelentkezik. Az esti órákban valóban jelentkezett, vele a szobaasszony, hozta a cipőt.

Akkor tudtam meg, hogy mire való az a műanyag szemétkosár: a SZU-ban ugyanis a WC lefolyóit nem tervezték olyan méretűre, hogy az öblítővíz a WC papírt is elvigye. Ezért tilos a papírt a csészébe dobni, erre szolgál a kosár, amit naponta ürítenek. Mivel ott találta a cipőmet, azt gondolta, hogy „hulladék”, ezért elvitte. Láttam, hogy még elég jó állapotban van, nem érdemes a szemétkosárba dobni, gondolta, hogy jó lesz a férjének. Alig tudtuk megmenteni, hogy ne legyen belőle fegyelmi ügy. A gyezsurnaják ugyanis nagyhatalmú ellenőrök voltak a szállodákban. Szerencsésen elsimult az ügy.

Nagyon fontos embereknek éreztük magunkat, akik nemcsak hogy országos, de nemzetközi tudományos és műszaki fejlesztési programot dolgoznak ki. A KGST szervezetében minden országból dolgoztak kiküldött munkatársak, akiknek nemzeti hovatartozástól függetlenül kellett érvényesíteni a közös célkitűzéseket. Ez azonban mégsem volt teljesen semleges magatartás. Az erővonalak későbbi kibontakozásán ez meg is látszott, jóllehet a magyar fél sok témafelelősi, témavezetői feladatot kapott.

Az ún. „Széleskörű Környezetvédelmi Program”-ot a Tudományos Műszaki Együttműködési Bizottság koordinálta. Magyarországon az építésügy volt a témavezető.

Később, az ún. „Integrációs Terv”-nek már voltak ipari vonzatai, és amikor már voltak fejlesztési eredmények, a gyártásszakosításban a különböző Ipari Állandó Bizottságokban a nemzeti érdekek jobban érvényesültek, számunkra elsősorban a mérés- és irányítástechnikában.

Munkaértekezletek, konferenciák, kiállítások

A környezet védelme, mint interdiszciplináris szakma, a műszaki élet minden területét megmozgatta a nemzetközi porondokon is. A KGST vezetői felismerték az ebben az új ágazatban rejlő politikai és műszaki-gazdasági lehetőségeket. Kiderült, hogy a szocialista blokk felsőoktatása nincs felkészülve a szakemberképzésre, és 1973 év elején gyorstalpaló „téli iskolákat” szerveztek a kutatóintézetek munkatársai számára. Egy kurzuson én is részt vettem Moszkvában, hamarosan az első kiküldetésem után, már 1973 februárjában.

Három évig tartott a programhoz felkészülés folyamata. A KGST Állandó Bizottságai és a témavezető Koordinációs Központok 1975 végéig előkészítő jellegű „szakértői munkaértekezleteket” szerveztek a különböző országokban.

Tizenöt évig tartott a konkrét munkatervek alapján folytatott együttműködések időszaka. Három ötéves tervi ciklusra előirányzott programban vettem részt 1976-1990 között.

Amikor a KGST központi apparátusa hívott össze értekezleteket beszámolókra, vagy tervkészítésre, azt mindig a KGST Székházban rendezték, és a MIR-ben szállásolták el a delegációkat.

Amikor az elfogadott terv végrehajtásával kapcsolatos szakértői programok (munkaértekezletek, szimpóziumok, konferenciák, kiállítások, stb.) voltak, akkor a munkatervben szereplő kutató-fejlesztő intézet szervezte az összejövetelt, és gondoskodott az elszállásolásról. A KGST menetrendje alapján az értekezleteket, rendezvényeket, *a cirill ábc szerint* meghatározott, rotáló sorrendben szervezték az együttműködő országokban.

Az első csoportba tartozó rendezvények lebonyolítása mindig problémamentes volt. A második csoportba tartozó összejöveteleknél a szervezésbe már belejárt az a mentalitás, tempó, környezet, amely a SZU esetében egy szláv nagyhatalmi rendszer diktatórikus szervezettségéből és az életszínvonal sajátos minőségéből állt össze.

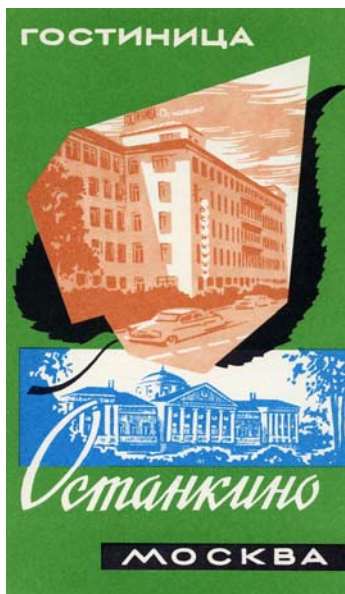
A számos értekezletről már nem tudok rendezetten számot adni, mert 1990-ben a rendszerváltozás felszámolta az együttműködések, és a nemzetközi dokumentumokat zúdába vitték. Most csak néhányat említek meg példaképpen.

Amikor később a *KGST-Finn Együttműködési Bizottság* megalakult, több Munkacsoportban szereztem érdekeltséget (gépipar, folyamat-automatizálás), így rendszeresen járhattam Finnországba is.

Egyik alkalommal, a nyolcvanas években, áprilisban a *finnek* az akkor nemrég felépült Moszkvai Nemzetközi Kereskedelmi Központban szerveztek ülést.

A rendezvény érdekesen kezdődött. A finn és a magyar delegáció közel egy időben érkezett meg Seremetyevora. A fogadóbizottság összevárta a két ország delegációit, hogy egy busszal vigye a szálláshelyre.

A finn kollégák már több értekezletről jó ismerősök voltak. Kölcsönös üdvözlések, buszra szállás, majd az elszállásolás ismert története, most az Osztyankinó Szállodában.

H-108-109. Beszállásolási kísérlet.

КАРТА ГОСТЯ № 004610							
Фамилия, имя, отчество	Your Sur-and First Name						
Страна	Your Country						
Ваш номер	Your Room						
Расчетный час	Check-out Time						
Багаж	Luggage						
Дежурный	Floor clerk						
I	II	III	IV	V	VI		
VII	VIII	IX	X	XI	XII		
1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	

H-110. A TV torony

A hatalmas szállodaépület szemre nem volt ellenszenves, bár jellegét tekintve tömegszállodának látszott. Azon a környéken épült, ahol a nagy tévétorony is áll, és amely annak idején a Romanovok birtoka volt nagy kastéllyal, templomokkal.

Megkaptuk sorozatban a szomszédos szobáinkat, beléptünk, felgyújtottuk a villanyt, és ugyanabban a pillanatban együtt fordultunk ki a szobákból, finnek-magyarok egyaránt. Ide mi nem költözünk be. Ahogy felgyulladtak a lámpák, sugárban spricceltek szét a *tarakánok*, Magyarországon ismertebb nevén rusznik. Ezek barna, másfél centis rovarok, amelyek csak a sötétet szeretik. Utoljára gyermekkoromban, 8-10 évesen láttam ilyet egy újpesti pékműhelyben. Szerencsénk volt, a szervezők még nem hagyták el a szállodát. Kellemetlen percek után megkaptuk a választ: a *központi elhelyező hivatal* a Hotel Ukrajnában biztosított szállást. El- és beköltöztünk.

H-111. A Hotel Ukrajna és távolabb a Nemzetközi Kereskedelmi Központ

H-112. A KGST és a Nemzetközi Kereskedelmi Központ között az orosz Minisztertanács épülete

A Hotel Ukrajna a Moszkva folyó partján állt a Kutuzov sugárút első házaként, átellenben a KGST irodaházával. Nevezetessége az volt, hogy az ún. „hét nővér”, a sztálini gótika egyikeként épült.

H-113. A szálloda

H-114. Kulcskártya minta

H-115. Kievi kotlet

A hatalmas épületben külföldieket, elsősorban a nyugati országokból érkezőket helyezték el.

Megkaptuk a szobáinkat, de itt sajnos nem egy csoportban. A „címjegyzéket” felírtuk, a telefonszám megegyezett a szobaszámmal. Javasolták, hogy együtt vacsorázzunk. Itt próbáltam ki a „kievi kotletet”, amely nem más, mint rántott csirkemell, valami vajkrém töltéssel. Többször nem rendeltem. A nap – utazás, beszállásolás, átköltöztetés – mozgalmas volt, hamarosan visszavonultam.

Az értekezletet a tulsó parton, a nemrégén épült, modern Nemzetközi Külkereskedelmi Központban rendezték, ahová esetenként mikrobuszokkal szállítottak minket.

H-116-117. A csoport egyik fele: finnek és magyarok

Úgy emlékszem, hogy a tanácskozáson csak magyarok és szovjetek képviselték a KGST-t, ez a ritka esetek egyike volt.

H-118-119. A csoport mások fele: szovjet delegátusok

A téma a környezetszennyezés csökkentésével volt kapcsolatos, de a tárgyalások eredményeképpen, bár mellékesen, a gödöllői Árammérő Gyár részére szereztem gyártásmegosztási és ebből eredő export lehetőséget.

H-120. A finn tolmács tesz előterjesztést

H-121. A titkárság munkatársai

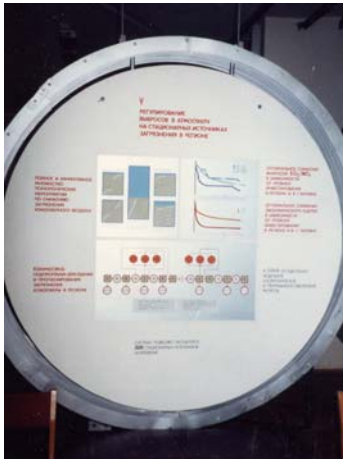
Még egy másik alkalommal is megszálltam az Ukrajna hotelben, amikor egy *környezetvédelmi műszerkiállításon* vettünk részt. Ennek a kulcskártyáját mutattam meg fentebb. A kiállítást a VDNH területén rendezték. A környezeti levegő szennyezettségének mérésére alkalmas mintavevők, laboratóriumi elemző műszerek, terepi mérőállomások és -rendszerek volt a kiállítás témája.

H-122. A Kiállítás cégtáblája

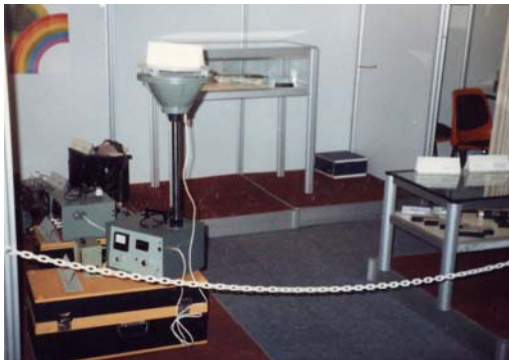
H-123. A VDNH főbejárata

H-124-126. Részletek a kiállítás anyagából (NO₂, NO_x- Analitpribor SZU)

H-127-128. Magyar mérőműszerek: mintavevők, analizátorok

H-129. Terepi por-mintavevő (BNK)

H-130. Immisszió mérőhálózat a SZU-ban

A kiállítás befejezésekor a finn *Biotronik* fogadást adott a Nemzetközi Kereskedelmi Központban, amelyre meghívást kaptunk. Az épületbe nem volt szabad bejárás, az ajtónálló cerberusok csak az útleveél bemutatásával engedték be az ügyfeleket, résztvevőket, vagy meghívottakat.

Szovjet állampolgárok nem, vagy csak különleges engedéllyel léphettek be. A magyar delegátusok között volt egy mérnök kollégánót az ÉMI-ből, aki import

feleség volt, és megtartotta a szovjet állampolgárságát (is), bár volt kék útlevele, haza mindig a piros útlevelemmel utazott.

Meghívónkat felmutatva úgy igyekeztünk tömörülni a bejáraton, hogy őt ki ne szűrjék. A biztonságiaknak külön szimatuk lehet, mert határozott biztonsággal csaptak le rá, és egyedül csak az ő útlevelet kérték. Hosszas disputa után, a rendezők végül is elérték a bebocsátását.

H-131. A magyar vendégek között

H-132. A finn és orosz résztvevők

H-133. A jobb sarokban lent Bakonyi József

H-134. Folyosói részlet

A korszerű épület halljában az orosz hagyományoknak megfelelő dekoráció volt, többek között egy nagy kakas, a teljesen üvegfalú felvonó mellett. Sajnálom, hogy erről nem készült, vagy nem maradt fényképem.

Természetesen volt ún. „Birjozka” is, ahol valutáért lehetett vásárolni emléktárgyakat. A forint nem számított valutának.

H-135-136. Birjozka (= Nyírfácska) valutás bazár

H-137-138. A bazár kínálatából

Артикул	Единица	Цена	Сумма
Хлеб	2	10.50	21.00
Молоко	2	10.50	21.00
Мясо	2	10.50	21.00
Сметана	2	10.50	21.00
Сыр	2	10.50	21.00
Яйца	2	10.50	21.00
Сахар	2	10.50	21.00
Чай	2	10.50	21.00
Кофе	2	10.50	21.00
Специи	2	10.50	21.00
Сладости	2	10.50	21.00
Салаты	2	10.50	21.00
Хлебобулочные изделия	2	10.50	21.00
Супы	2	10.50	21.00
Салаты	2	10.50	21.00
Сладости	2	10.50	21.00
Специи	2	10.50	21.00
Сметана	2	10.50	21.00
Сыр	2	10.50	21.00
Молоко	2	10.50	21.00
Хлеб	2	10.50	21.00
Итого			2485

H-139. Számla

1987-ben a MIKI egyik fősztályvezetőjével voltam Moszkvában, a magyar Kereskedelmi Kirendeltségnél, ahol valamilyen szállítási kontingens tisztázására folytattunk tárgyalásokat a szovjet külkereskedő szervezet és az illetékes minisztérium képviselőivel.

Kollégám ekkor volt először Moszkvában, és ha lehet, mindent látni akart, ami csak érdekes. Jártunk a Kremlben, a Novogyevicsiben, a Rubljov Múzeumban, a Puskin Múzeumban, (a Tretyakovba ekkor nem kaptunk jegyet), és szeretett volna egy igazi orosz éttermet is látni.

Tudtam, hogy a Nemzetközi Kereskedelmi Központban van egy ilyen „igazi” orosz étterem. Felkerekedtünk tehát és felkerestük. Háromnegyed nyolc volt. Be akartunk lépni, de az ajtónálló megfogott: van asztalfoglalásuk? Nincs - feleltem. Ide csak asztalfoglalással lehet belépni, mondta. Rendben van, válaszoltam, akkor most foglalok asztalt két személyre, nyolc órára. Kifizettem az egy Rubel foglalási díjat, a hátralévő időben sétálgattunk az épületben, ahol japán teázótól kínai vendéglőig és mongol barbekuig volt választék.

A kialakult időre visszamentünk és beléphettünk. Az étterem szinte üres volt. Az asztalokon népi hímzés vagy szőttes, a falakon orosz(os) képek, a bútortartás rusztikus volt, a pincérek népi viseletben. Kivéve az ajtónállót és a felvezetőt, ezek szmokingban voltak.

Hozták a (bilingvis) étlapot, a baloldalon ószláv cirill betűkkel oroszul, a jobb oldalon angolul szerepelt a választék. Mindjárt félretettem, és azt kértem a pincértől, hogy vendégljenek meg egy igazi orosz vacsorával.

Ettől kezdve szinte csak velünk foglalkoztak. Hamar átrendezték a terítéket, és sorban egymást követve megkezdték a felszolgálat. Legalább három ember mindig sürgölődött kettőnk körül. Megszólalt egy balalajka zenekar, és egy szép basszus hang énekelni kezdte előbb az ismert, majd a csak nekik ismert dalokat.

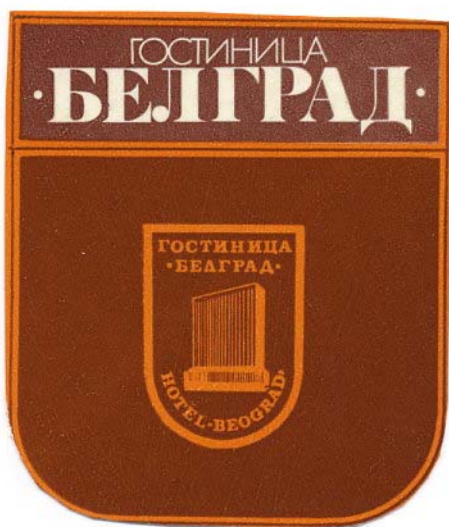
Hozták az aperitifeket: vodka, balzsam, stb., majd az előételeket. A szemünk rebbenését is figyelték. Feltálatták a vacsorát, leszedve és cserélve a használt eszközöket, ha jónak látták. A többi vendég oda-odapillantott, és vagy irigyelt, vagy lenézett (?).

Minden esetre nagy felhajtás volt. A számla értékét jól felülírva adtam a főpincérnek egy százrubelest. Mindannyian meg voltunk elégedve. Amikor felálltunk, hogy távozzunk, tust húztak.

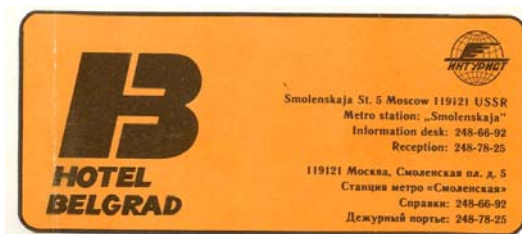
Kereskedelmi utazások

A tudományos-műszaki nemzetközi együttműködési megállapodások keretében szervezett KGST utazások mellett kereskedelmi jellegű kiküldetésem is voltak: egyrészt a Műszeripari Kutató Intézet marketing, majd kereskedelmi vezetőjeként, másrészt a Magyar Műszeripari Egyesülés által szervezett, a magyar műszeripar fejlesztését célzó rendezvényeken.

1985. január 1-jétől a MIKI elvállalta, az OMFБ témavezetése mellett, a Számítástechnikai Kormányközi Bizottság hatáskörébe tartozó, a „Technológiai folyamatok automatikus irányítási rendszerei” c. projekt (ASZU TP) programozásának megszervezését, és megbízott a vezetésével. Így utazhattam 1985-ben Kubába, 1989-ben Mongóliába, és közben néhányszor más KGST országba.

H-140. A szálloda címere

H-141-142. Kulcskártya

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
№ Фамилия Name Страна Country Комната Room Расчетный час Check-out time При получении ключа предъявляйте эту карточку Pronse this card when obtaining you room key															ПРОПУСК № НА ВЫНОС ВЕЩЕЙ ИЗ ГОСТИНИЦЫ Количество и наименование вещей Дата Дежурная													
Сексей															1													
1008															Ваша													
12.00															1.10.86													
I															II													
III															IV													
V															VI													
VII															VIII													
IX															X													
XI																												

1987 októberében Moszkvában tartották a Számítástechnikai Kormányközi Bizottság éves ülését, és erre berendelték a koordinációs irodák vezetőit is. A delegációkat a Belgrád (iker) Szálloda B épületében helyezték el. A szálloda frissen épült, a berendezése kifogástalan volt, de az építő nyugati vállalkozó orosz (szovjet) alvállalkozókat vett igénybe, és a munka minőségét jellemezte, hogy a szeles októberi időjárást a X. emeleten, a szobában is érzékelti lehetett, mert a betonpillér faburkolatának résein süvöltve fűjt a szél.

1987 decemberében a Gépipari Munkacsoport ülése volt Moszkvában. A szakértői szintű tanácskozáson nem kellett a belvárosban biztosítani elszállásolást, ezért a világ végén, vagyis a város szélén foglaltak szálláshelyet, és béreltek tárgyalótermet a Szojuz szállodában. A létesítmény az egyik moszkvai metró vonal végállomásánál volt, és hogy a vendég oda találjon, a szálloda külön térképet is adott a vendégeknek.

H-143. Modern épület

H-144. Kulcskártya

H-145-147. Kiszolgálás

A recepció, az étterem és a bár már nyugati divatot követett, a szoba berendezése tiszta volt, és megfelelt a követelményeknek, de még annyira puritán volt, amennyire csak lehet.

H-148. Egyágyas stoba

H-149. Fürdőszoba

H-150. Öltöző asztal

1989-90-ben a MIKI kereskedelmi főosztályvetetőjeként külföldön „kereskedelmi igazgató” címet használhattam. A KGST és a finn munkacsoportok révén, valamint a Kereskedelmi Kirendeltségen dolgozó kollégák segítségével, jó kapcsolatokat sikerült kialakítanom. Ezek eredményeként több kontingensen felüli üzletet is kötöttünk, elsősorban a balti köztársaságok intézeteivel és intézményeivel (de mindent lássunk a maga helyén).

Ami Moszkvát illeti, 1989-ben a Vasúti Műszaki Főiskola igazgatójával (ld. „tábornoki” egyenruha) kezdtünk üzletet kötni, aminek végső kicsengése az a

már korábban is megfogalmazott általános szovjet igény volt, hogy miként lehet kapcsolt áruként személyi számítógépeket szállítani nekik, akik embargó sújtotta ország voltak, természetesen velünk együtt.

Bemutatót szerveztünk a Főiskolán, ahol a hallgatók megszállták a számítógépeket (nem tudom, honnét vették a szakismeretüket).

H-151. Megnyitó

H-152-153. Hallgatók a számítógépeknél

A Főiskola (rosszmájú véleményem szerint a mi költségünkre) fogadást adott. A résztvevők között a Magyar Kereskedelmi Kirendeltség több munkatársa tűntek fel, amit itt azonban nem mutattam meg. A díszbeszéd alatt a tekintetek mereven a terített asztalra szegeződtek.

H-154. Tösz

H-155-156. Ki mit válasszon

H-157. Örök barátság

Elszállásolásunkat a Kereskedelmi Kirendeltség Metrimpex munkatársa, Szabó Tamás szervezte a Junoszty szállodában, amely akkor Moszkva egyik leginkább költségtakarékos modern szállodája volt. Itt legalább megtérült valami a költségekből.

Nem messze esett tőlünk a Moszkvai Zenés Gyermekszínház, amelynek egy előadására – kíváncsiságképpen - jegyet váltottam, de nem tudtam elmenni, mert éppen akkor tartottuk a fogadást, vagy másképpen a kiállítás záró bankettjét.

H-158-159. A Junoszty szálloda egyágyas szobája

H-160. A színház

Márciusban, amikor ezt a számítástechnikai bemutatót is tartottuk, még nem tudtuk, de már gondolhattuk, hogy a KGST együttműködések a magyar rendszerváltozás következményeként befejező szakaszba jutnak.

Ennek ellenére igyekeztünk Moszkvában és Odesszában egyaránt üzleteket, együttműködési megállapodásokat kötni. (Az odesszai tárgyalásokat külön fejezetben tárgyalom.)

A Budapesti Kalibergyár MIKI-vel közös érdekeltsége miatt, egyeztetést folytattunk a Moszkvai Kalibergyárban egyes gyártmányok előállításának megosztására, vagyis az úgynevezett gyártásszakosításra.

H-161-162. A Moszkvai Kalibergyár

Még hó volt Moszkvában. Bakonyi József kollégámmal kísérletet tettünk olyan szerződés létrehozására, hogy bizonyos magyar kalibergyári termékek nyugaton bevizsgált és elfogadott eszközeinek szállítását a SZU gépipari üzemei részére az MNK szakosított termékként biztosíthatja.

Felkerestük a gyár vezetését, és a magyar szerződő partner írásos megbízása alapján egyeztető megbeszélést folytattunk. Azt gondoltuk, hogy ez számunkra is eredményt hoz. Mint később kiderült, nem jól számítottunk.

H-163-164. A Moszkvai Kalibergyár vezetői

Márciusban még azt reméltük, hogy a kutató-fejlesztő műszereink új típusaival tudunk csereüzletet kötni a szovjetekkel, elsősorban a balti államokkal és a közép-ázsiai országokkal, sőt Odesszában a Szov-Kuveit nevű vegyes vállalattal is.

Áprilisban – mint rövidesen kiderült, utoljára – újabb műszerbemutatót és kiállítást szerveztem Moszkvában, a Magyar Kereskedelmi Kirendeltség bemutató termében.

Elszállásolásunkat most is Szabó Tamás (METRIMPEX) biztosította, nagyon praktikusán, a Kirendeltség vendégházában. Ez közel esett a bemutató teremhez, így nem kellett naponta hosszú, sok kilométeres utazást tenni ahhoz, hogy a szállásunkról a „munkahelyünkre” érjünk.

Az ötéves terv záró éve volt, és a KGST programokban tudományos-műszaki feladatként vállalt fejlesztéseket eredményesen lezártuk.

H-165-166. Április: utolsó beállítások

H-167. Jobb kezem: Bakonyi J.

H-168. A rendszer működőképes

H-169. A megnyitó: Szabó T., Somogyi Gy.

H-170-171. A közönség: kollégáim, kereskedők, potenciális vevők

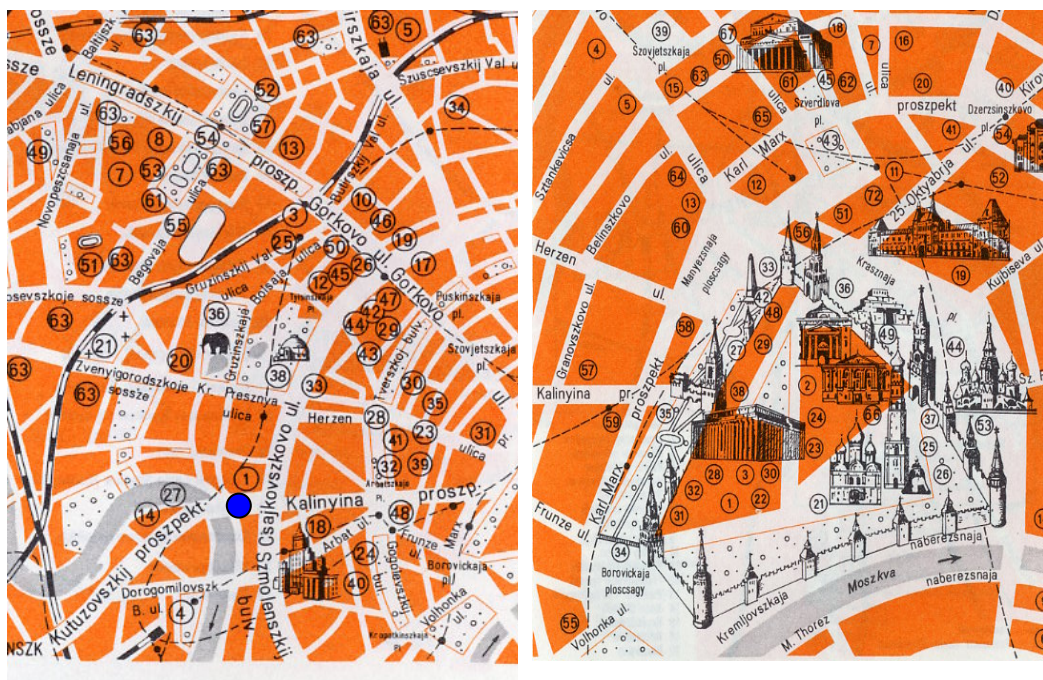
A megnyitó után repülőre szálltam és egyenesen Lipcsébe repültem, a Lipcsei Vásárra, ahol előre előkészítetten, együttműködő partnereket igyekeztem szerezni a MIKI fejlesztésű műszerek értékesítésére, nemcsak a KGST tagországok cégeivel, hanem lehetséges nyugati partnerekkel is.

Május végére már megtudtuk, hogy nem kötünk sem további együttműködési megállapodásokat, sem további üzleteket, mert a magyar kormány *politikai* kérdésként kezelte, hogy *nem szállít* a KGST, és elsősorban a Szovjetunió országainak. A nyugati üzletek reményeinek pedig az vetett véget, hogy az új kormányzat gyakorlatilag felszámolta az állami tulajdonú ipari kutató és fejlesztő intézeteket, vállalatokat.

Magam is – mielőtt 55 évesen munkanélküli lettem volna – korengedményes nyugdíjba mehettem, és jobb lehetőség nem lévén, köztisztviselő lettem az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnál, a Műszaki Fejlesztéspolitikai Főosztály osztályvezetőjeként, majd később hivatalnok az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár igazgatási osztályának, még később műszaki osztályának vezetőjeként.

Mindezek a szomorú következmények nem vették el a kedvemet attól, hogy az esetleges érdeklődőknek megmutassam annak a világnak egy-egy pillanatképet, amelyeket a KGST utazások során szerencsésen megláthattam.

Ismerkedés a várossal

V-101-102. Moszkva belvárosának áttekintő térképe

Az ismerkedést kezdjük a számomra fix kiinduló pontról: a KGST székháztól, illetve a MIR szállodától. A baloldali térképen kék kör jelzi ezt a pontot. Álljunk a folyónak háttal, ahol az előző fejezetben megismert Ukrajna szálló magasodik. A hídfőtől a belváros közepébe vezet a Kalinyinról, az első szovjet köztársasági elnökről elnevezett sugárút. A Szovjet architektúra legújabb generációja az a házsor, amely az utat szegélyezi.

V-103. A folyón túl a Hotel Ukrajna

V-104. A Kalinyin sugárút

A tornyok között egyemeletes üzletházak voltak: a baloldalon a nagy *kenyérbolt*, ahol a kiegészítő élelmiszert vettük, a Melodia *hanglemezbolt*, ahol egy komoly gyűjteményt vásároltam össze mikrobarázdás hanglemezekből, amelyek ma, a CD lemezekre váltás miatt már csak holt tőkének számítanak.

Egy háztömbbel odébb egy nagy *ékszerüzlet*, a „visszavásárolt” ezüst étkészletünk egyik forrása, és egy kozmetikai áruház.

Az út túlsó oldalán vegyes élelmiszerüzletek, egy húsáruház, ruhaházak, divatcikk boltok sorakoztak, közöttük egy fotóáruházzal és egy nagy játékszerüzlettel.

Az Arbat tér baloldalán egy különleges épület vonja magára a figyelmet (32), a *Barátság Háza*. A Morozov család egykori palotája gazdagon díszített, mór stílusú épület. Érdekessége, hogy a belső helyiségei más-más stílusban épültek. A Szovjet Baráti Társaságok Szövetségének Székházához tartozik, benne rendezvényeket tartanak.

Az Arbat tér jobb oldalára fut be a régi Arbat utca, később még bőven ejtenék szót róla. A Barátság házától a Herzen utcába jutunk, a Konzervatóriumhoz és Hangversenyteremhez, amelyről külön fejezetben számolok be.

V-105. A Barátság háza

V-106. Leágazás az Arbat térről

V-107. Konzervatórium

A sugárút a csomópont után egy kissé balra töréssel vezet a Lenin Könyvtárig, amely robotsztus stílusú, modern gránit épület, és kár, hogy eltakarja az orosz barokkot kitűnően képviselő eredeti könyvtárpalotát

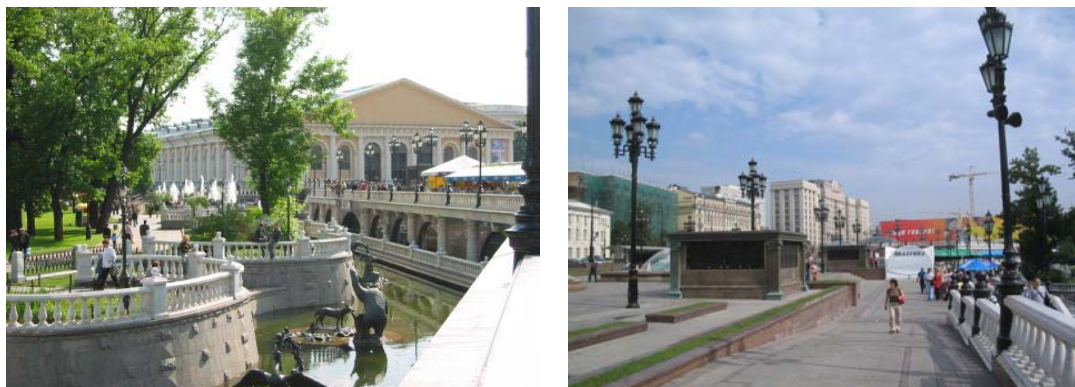

V-108-109. A Lenin Könyvtár modern épülete és mögötte a Könyvtár barokk palotája

Átellenben, a *Katonai Áruházban* egyenruhát és polgári, vagy sportruházatot is árusítottak, nemcsak katonáknak. Ide minden alkalommal belátogattunk.

Basa Istvánnal itt vettük 1975-ben (finn importból) a szivacs kabátunkat, amely hosszú évekig jó szolgálatot tett esős és hideg időben egyaránt. Pista khaki színűt, én szürkét választottam.

Az út egy balkanyar után a Manyezs térre vezet, ahol a valamikori nagy lovarda épületéből hatalmas *Műcsarnokot* létesítettek alkalmi kiállításokra és rendezvényekre.

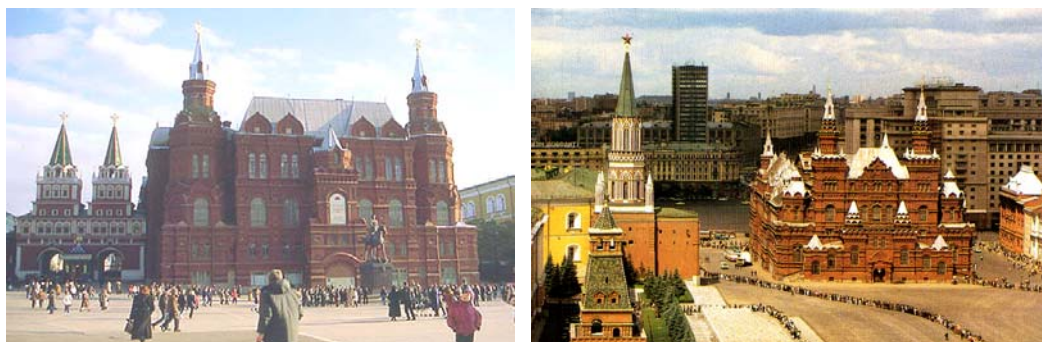

V-110-111. A Műcsarnok és a Manyezs tér

Ahogy minden út Rómába vezet, úgy Moszkvában minden út a *Vörös térre* vezet. A teret a XV. században alakították ki, amikor lebontották a faházakat, nehogy egy nagy tűz esetén a Kreml veszélybe kerüljön.

Akkor még Kereskedő tér volt a neve, majd amikor a XVII. sz.-ban Krasznaja ploscsagy-ra változtatták, a krasznij szót kettős értelemben használták „szép”-et és „vörös”-et egyaránt jelentett. A tér neve „Szép tér” lett, bár később, leginkább a forradalom után, a tér nevét vörösnek értelmezték.

A Történelmi Múzeum vörösre festett téglapépülete mellett van a Vörös tér bejárata.

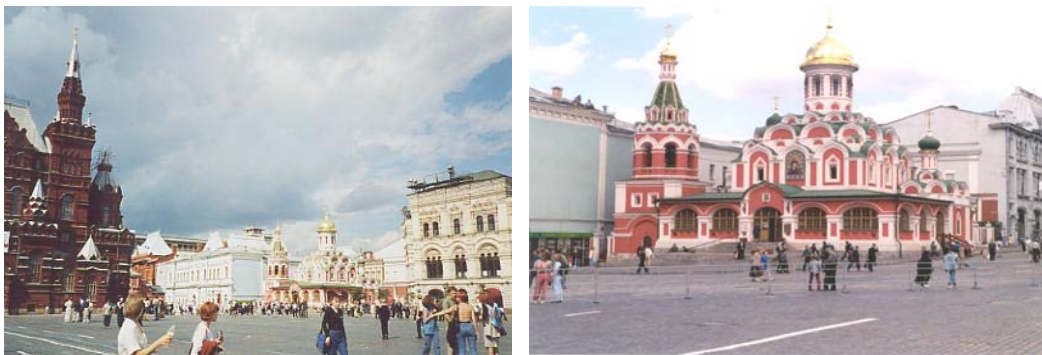
V-112-113. A Történelmi Múzeum a Manyezs, illetve a Vörös térről

A két kép a Történelmi Múzeum két homlokzatát mutatja: a baloldali a Manyezs tér felől, a jobboldali a Vörös tér felől. A jobboldali képen ott kígyózik a várakozók sora, akik Lenint látni akarták.

A történelmi Múzeum mellett Sztálin utat vágatott, hogy a november 7-ei díszszemlén a tankok is felvonulhassanak.

Itt egy másik kis templom is áll, a *Kazanyi székesegyház*. Annak emlékére építették, hogy 1616-ban Oroszország felszabadult a lengyel uralom alól.

A székesegyházat kis utca választja el az egész téren végighúzó hatalmas kereskedelmi központtól a GUM-tól (Goszudarsztvennűj Unyiverzálnűj Magazin), vagyis a Nagyáruház.

V-114-115. A Kazányi székesegyház a GUM végénél

Az épület eredetileg is kereskedőháznak épült, egyaránt voltak benne irodák, raktárak és elárúsító helyek. A forradalom után az épület déli felében irodákat létesítettek, északi felét üzletek töltötték ki. Jelenleg is csak a fele a GUM, amelyet 1953-ban nyitottak meg.

A 250 m hosszú épület három hosszanti és több kereszthajójában, a földszinten és az emeleten egyaránt, egymás mellett sorakoznak a különböző üzletek.

V-116. A GUM Vörös téri homlokzata

A KGST időben általában nagy volt a zsúfoltság. Ha valamilyen hiánycikk, vagy régen várt áru érkezett, annak futótűzként elterjedt a híre. Az emberek megrohmozták az üzletet, választani nem lehetett, mindenki kapott az áruból egy darabot, vagy lábbeliből egy párt. Azután megindult a vásárlók közötti

csere, mignem mindenki a megfelelő méretűre talált. A GUM-ban számtalan hasznos dolgot vásároltam háztartásunkhoz. Egyik nevezetes alkalom a nyolcvanas években történt, amikor színes televíziót akartam venni anyámnak. Megérkezett a szállítmány, az üzletet feltöltötték, export minőségű készülékek voltak a rigai gyárból. A kiválasztott típusúnak 300 Rbl felett volt az ára. Az üzlet nyitva volt, nézelődni lehetett, de nem árusítottak. Kértem a vezetőt, a raktárvezető jött ki. Mondtam, hogy ki, és honnét vagyok, mit szeretnék. Kockázat nélkül nincs üzlet, adtam neki 30 Rbl-t, ami majdnem kétnapi napidíjam volt. Megegyeztünk, hogy másnap pont 12 órakor jövök vásárolni.

V-117-119. A GUM belülről

KGST Finn környezetvédelmi ülés volt, délnél korábban kértem az ebédszünetet, meg is indokoltam. Nagy volt a derűtség.

Taxit rendeltünk, 12-kor a GUM-ban voltunk barátommal, Konkolyi Imrével. Az üzletajtót kordon zárta el, „szünet” kiírással. Átbújtunk a kötél alatt, jött a raktárvezető, három kiskocsin toltak három készüléket, bekapcsolták, válaszszak. Mindhárom képe szép volt és egyforma. Egyikre rámutattam. Becsomagolták, kifizettem. A 45 kg-os csomagot egy kiskocsin az egyik eladó kihozta a taxiállomásra. Taxik voltak, de nem vállaltak rövid fuvart. Elővettem egy 10 Rbl-est, és jó hangosan megkérdeztem: ki visz el ezért a KGST Székházig. Azonnal több jelentkező volt, az egyik Volgát választottam Bepakolták, beszálltunk. A taxis a recepcióig hozta a csomagot. A taxaméter talán 1 Rbl 50 kopejkát mutatott.

A GUM áruházzal szemben, a Vörös tér végéhez közel, kör alakú, mellvédfalas emelvény van. Az orosz *állami kivégzőhely*. Vérparként soha nem használták, de a halálos ítéleteket többször itt hirdették ki. Pl. Rettegett Iván idejében az ellenszegülő bojárokét és Nagy Péter uralkodása alatt a sztrelec lázadókét. Mindkét eseményt megörökítve láttam a Tretyakov Galériában, Szurikov: Morozova bojárnő, illetve a Sztrekecek kivégzése c. képein (ld. abban a fejezetben).

A Kivégzőhely közelében alacsony vaskerítéssel körülvelt kis kertben egy emlékmű áll. Ez volt Moszkva első köztéri szobra, 1818-ban állították a Moszkvát felmentő Nyizsnyij Novgorodi Népfelkelés két vezetőjének.

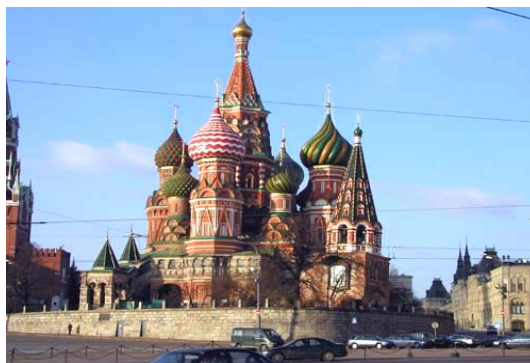
V-120-121. Kuzma Minyin és Dmitrij Pozsarszkij

Vaszilij Blazsennij (Boldog Baziliosz, nálunk Vazul) temploma zárja le a teret a folyó irányába. Másik neve szerint Pokrovszkij székesegyház. Az eddig látottak közül a legmesésőbb épület.

1555-1560 között építették annak emlékére, hogy a Kazányi Birodalom 1552-ben Oroszország birtokába került. A templomot két orosz építőmester: Barma és Posztnyik tervezte és építette. A maga nemében egyedülálló építmény, tulajdonképpen 9 henger alakú kis templomot kapcsoltak egybe. A középső a legnagyobb és a legmagasabb, csúcsos tornya 47 m magas.

V-122. A Vörös tér felől

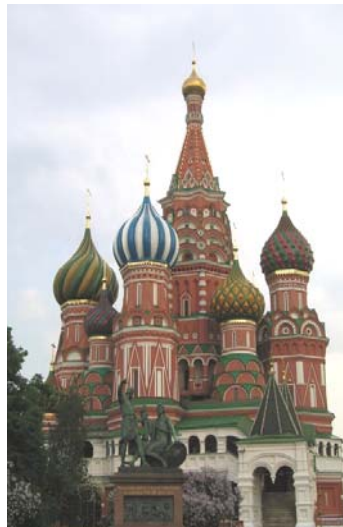

V-123. A folyó felől

A központi hengerhez négy kisebb, hagymakupolás tornyú, henger alakú templom csatlakozik, a térközökbe pedig ismét négy, még kisebb templom. Különlegessége ennek az építménynek a dupla külső falazata. A külső fal ketős, közötté végig lehet járni a templomot.

Egyszer meg is próbáltam, és akkor fedeztem fel az orosz templomok jó akusztikájának nyitját: Számos kis nyílást építettek a hang elvezetésére és a visszhangzás elkerülésére. Tanúsíthatom a remek akusztikát.

Mindez a toldaléképületekkel, lépcsőkkel és más-más formájú tetőkkel, kupolákkal, sokszínű díszítéssel, rendkívül eredeti képet nyújt. Tekintettel arra, hogy a Vörös tér egy dombhátra épült, a folyó felőli részen a templomot már támfallal felemelt részre építették.

V-124-126. Tornokok, lépcsők, bejáratok

V-127. Belső folyosó

V-128. Belső kapu

V-129. A Vörös tér felől

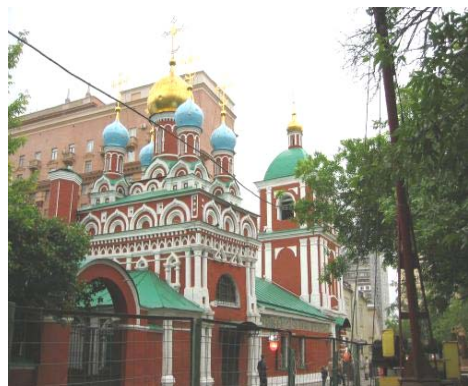
A *Rosszija Szálló*, a KGST idők legnagyobb moszkvai szállodaépülete a Vaszilij Blazsennij székesegyháztól kissé távolabb áll a Moszkva folyó partján. Toronyépületében luxus lakosztályokat rendeztek be, és - az idegenforgalomra tekintettel - a szomszédos utcában megkezdték a kis templomok felújítását.

V-130-131. A Rosszija Szálló két homlokzata

A nyolcvanas évek elején, egy nyári kiküldetés alkalmával a Rosszijában laktunk. A Magyar Műszeripari Egyesülés nemzetközi osztályának vezetőjével, Dr. Kovács Istvánnal, a KGST GÁB 8. szekció egyezményeinek meghatalmazottjaiként voltunk Moszkvában. Mivel a MIR zsúfolt volt, itt szállásoltak el minket.

A szálloda berendezésében törekedtek a gazdagság látszatára. A súlyos bútortatot értékes faanyagokból készítették, a nyugati igényeket is kielégítő stílusban. A folyosók vörös futószőnyegein kilométereket gyalogoltunk, amíg találunk egy olyan büfét, ahol - megfelelő márkájú és hideg - sört is árusítottak. Egyébként számos étkezőhely biztosított a vendégek számára megfelelő hideg és meleg étkezést.

V-132-134. A szomszédos templomok

Tovább a belvárosban

A Kreml alatti városrészt a várostörténet korai szakaszában „*kitaj gorodnak*”, kínai városnak nevezték. Itt összpontosult a XIV-XV. sz.-tól a kereskedelem. Ebben a részben épültek a város gazdagabb lakóinak házai, palotái, illetve templomai is. Idegenforgalmi okokból a templomok nagy részét a peresztrojka idején restaurálni kezdték. A XIX. sz.-ban és a XX. sz. elején kifejlődött nagy kereskedő vállalatok is itt építették fel székházaikat és raktáraikat.

V-136. Teatralnaja

V-137. Nikitinszkaja

A GUM mögötti barangolásból visszatérve tájékozódási pontunkhoz, a Kreml saroktoronyához, a Manyézs tér bal oldalán, a Gorkij utca sarkán áll a

Hotel National. A századforduló idején épült szállodában a KGST időkben csak valuta vendégeket fogadtak. Itt volt az Inturiszt központi jegyirodája, ahol repülő-, hajó- és vonatjegyeket egyaránt lehetett váltani. Az épület mögött lát-
szik az Inturiszt Szálló toronyépülete a Gorkij utcából.

V-138. Nacional szálló

V-139. A Lenin Múzeum

A Gorkij utca bevásárló utca volt, itt voltak az ún. „Nyírfácska boltok” is, ahol ékszereket, bundákat korlátlanul lehetett vásárolni valutáért. Egyszer megkíséreltem a vásárlást és megkérdeztem, hogy magyar valutával, forinttal fizethetek-e. Felvilágosítottak: a forint nem valuta, hanem Magyar Népköztársaság fizető eszköze.

A *Lenin Múzeum*, egy ugyancsak vörös téглаépület, vonja magára a figyelmet a tér jobb oldalán. A forradalom előtt a városi Duma épülete volt, 1936-ban nyitották meg benne a Lenin Múzeumot. Ebben az épületben nem jártam.

A Múzeum melletti metróállomáshoz vezető alagutak behálózzák az egész tere. Egyik szakaszon láthatók a Kreml falához hasonló vörös téglafal, az egykori *kitaj gorod* városfalának maradványai. Emléktábla hirdeti, hogy a falat egy neves építőmester, Petrok Malij emelte a XVI. sz.-ban.

A *Szovjetunió Tervhivatala*, minden értékesítési bajunk és lehetőségünk forrása a Proszpekt Marxa egyik gránittal burkolt, komor épülete volt. Itt írták alá a korlátozásokat és a szállítási lehetőségeket egyaránt meghatározó kontingenseket. Eleinte Rubelben, majd később ún. *konvertibilis rubelben*, amely a dollár-rubel árfolyam viszonyszáma volt: Moszkvából nézve 1:1, Washingtonból nézve: 1:5.

Kissé tovább haladva, az utca egy hatalmas térbe torkollik, tulajdonképpen három tér együttesébe.

Jobbra van a Forradalom tere és a Szverdlov tér. Ez utóbbin áll a robusztus *Marx emlékmű*. A szobrot egyetlen darab, 200 tonnás gránitból, a helyszínen faragták. Az emlékmű alapkövét még Lenin helyezte el, de csak a XXII. Kongresszus idején avatták fel. Felirata: „Világ proletárjai egyesüljetek!”

V-140. Karl Marx emlékműve

V-141. A Moszkvai Állami Akadémiai Nagyszínház

Balra nyílik a Moszkvai Állami Akadémiai Nagyszínház, közismert nevén a *Balsoj Tyeátr* tere.

A Nagyszínház Moszkva legrégebbi színháza, még 1776-ban alapították. Jelenlegi épületét 1824-ben építették. Tetőszerkezete, amelyet jól kiemel a nyolc oszlop felett magasodó szoborcsoport, csak 1856-ban készült el. A színház belülről is impozáns, csupa arany, csupa vörös bársony.

Nem volt könnyű belépőjegyet szerezni. Amikor már előre tudtam, hogy mikor veszek részt Moszkvában valamilyen KGST rendezvényen, akkor moszkvai

barátaim, ismerőseim sok alkalommal váltottak – elővételben – számomra jegyet egy-egy előadásra. Ezt néha úgy szervezték, hogy a hivatalosan érkezők kultúrprogramja keretében a létszámot eggyel megnövelték.

Az épület kivilágítása általában egyszerű és célszerű volt, de nevezetes alkalomokra ezt megváltoztatták. Olyan is volt, amikor vörös zászlódíszbe öltöztették.

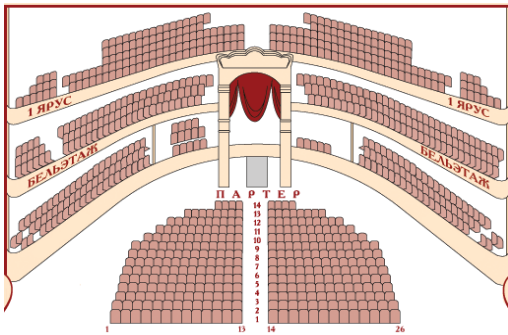
V-142. Esti kivilágításban

V-143. Vörös zászlódíszben

V-1144. Panorámakép a baloldaltól

V-145. A Balsój ültetési rendje

V-146. A díszpáholy és a bejárat

A hagyományos, patkó alakú színház akusztikája, akárcsak a templomaiké, igazán kiváló. Leginkább a földszinti (parter) ülésekhez lehetett jegyet szerezni. Lehet, hogy a páholyokat bérletben értékesítették. A közel húsz év alatt számos operát és balettelőadást láttam.

A közönség nagyon lelkes operalátogató volt, nem fukarkodtak az elismeréssel. Igaz ugyan, hogy a balett kedvelők nagyon kritikusak voltak. Ha egy ugrás nem úgy sikerült, bizony felszisszen-tek, vagy a taps hidegségével tüntettek. Voltak kedvenceik, akiket a nyíltszíni tapsokkal jutalmaztak.

V-147. A baloldali erkélysorok

V-148. A középrész és a jobb oldal

V-149. Finálé után a színpadon

V-150. Társalgó és büfé

Láttam az Iván Szuszanyint, a Borisz Godunovot, a Hoffman meséit, a Carmen és másokat, a Diótörőt, a Hattyúk tavát, a Csipkerózsikát, a Gisellet, a Don Quichotét, a Szilfidet és olyan darabokat, amelyekre most már – ennyi év távolából - nem is emlékszem.

Annak örültem, hogy ott még nem volt nyoma annak a nyugati örületnek, hogy a meséhez illő kosztümöket és színpadképeket megváltoztatták volna, vagy a klasszikusok helyett új koreográfiákat terveztek volna.

V-151. Polonéz az Iván Szuszanyinban

V-152. Lovas az Iván Szuszanyinban

V-153. Tatár tánc az Iván Szuszanyinban

V-154. Teve az Iván Szuszanyinban

V-155. Színház a színpadon - finálé

V-156. Borisz Godunov

V-157. Puccini: Gianni Schicci

V-158. Barcarola a Hoffmann meséiből

V-159. Csipkerózsika

V-160. Diótörő - álom

V-161. Táncbetét operából

V-162. Don Quihote - esküvő

V-163. Carmen - habanera

V-164. Giselle- látomás

V-165. Hattyúk tava

V-166. Jelenet a Szilfidből

V-167. Giselle - I. felvonás

V-168. Az I. emeleti folyosó

V-169. Az egyik földszinti páholy

A KGB-től a Nagycirkuszig

A KGB székháza előtt gyakran elmentünk, ha a Kirov utcai szerszámboltot, vagy a Gyedzsikij Mir áruházat, a gyermekruházati, bútorszati, játékszati, stb. üzletet, a Gyermekvilág Áruházat kerestük fel.

Az épületet nem lehetett megközelíteni, legfeljebb az utca túlsó oldaláról szemlélni, mert az épületet körülvevő járdák sarkán ott állt a felirat: Közlekedés a túlsó oldalon. Ezt komolyan is vették, mert az épület biztonsági őrrei azonnal elhajtották a kíváncsi érdeklődőt. Magáról a KGB-ről semmit sem tudtunk, mint ahogy a CIA-ról sem. Az orosz kollégák erről a kérdésről nem voltak hajlandók beszélni, ha a beszélgetés során mi szeretnénk volna erről szót ejteni.

V-170. A KGB székháza

V-171. Közelebbről

Kissé beljebb haladva, a Nogin téren, egy nyolcszögletű, öntöttvas emlékmű áll az 1877-ben, Bulgária felszabadításáért vívott *Plevnai csata* hősei emlékére.

V-172. A Plevnai csata emlékműve

V-173. A Politechnikai Múzeum

A tér túlsó oldalán van a *Politechnikai Múzeum*, amely a XIX. sz.-ban épült jellegzetes orosz stílusjegyekkel. A Múzeum 50 termében 25 ezer kiállítási tárgyat mutatnak be a bányáipar, az autóipar, az asztronautika, és egyéb műszaki területek megismertetésére.

A KGST időben *Ulica Gorkava* néven volt ismert a Kremltől Tver irányába vezető főutca, azelőtt és ma ismét Tverszkaja. A polgárosodott Moszkva legszebb házai ebben a kerületben láthatók.

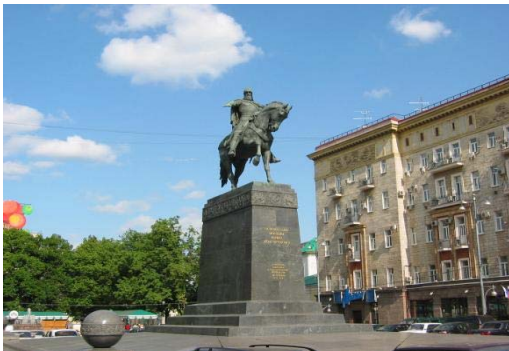
V-174. Gorkij szobra

V-175. Delikatessz pékárúk boltja

A nagy Kenyérboltban igazi delikatesz pékárút árusítottak. Szemben volt a *Központi Táviróhivatal* és telefonközpont, ahonnét haza telefonálhattunk, vagy távirati értesítést küldhettünk családunknak. Az utca elején, jobbra nyíló kis mellékutcában volt a *MALÉV irodája*, ahol módosíthattuk szükség esetén az utazási időpontunkat. Leginkább azért, hogy a tervezettnél hamarább haza utazhassunk.

Kissé tovább haladva, balra nyílt a Szovjetszkaja Ploscsagy, amelynek a közepén áll a Moszkvát alapító (hosszúkezü) herceg, vagyis *Ivan Dolgorukij* emlékműve. A város születésének 800. évfordulójára készülve hoztak párthatározatot, és 1954-ben avatták fel az emlékművet. Gogol Revizorában van a szó elentétpárja, amikor közlik, hogy ahhoz rövid a keze: „kratkie ruki”.

V-176. Ivan Dolgorukij

V-177. Városháza

A szoborral szemben áll a Városháza, a *Moszszojjet*, vagyis a Moszkvai városi tanács épülete, amely a XVIII. sz-ban épült kormányzósági palotának. Nem sokkal első ottjártam előtt, az épületet több más házzal együtt lefűrészelték az alapjukról és hátrább telepítették, hogy a főutcát kiszélesíthessék.

Az épület szomszédságában lévő házban van a *Drúszba Könyvezsbolt*, ahol a szocialista országokban, így hazánkban is kiadott könyveket eredeti nyelven árusítják rendkívül olcsón. Jó néhány kötelező olvasmányt itt vásároltam Andreának fillérékért.

Egyik szép mellékutca vezet a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével kitüntetett

Központi Bábszínház épületéhez, ahová egyik ülés kultúrprogramjaként jutotunk el.

V-178. A szereposztás

V-179. A főszereplők

V-180. Az előcsarnokban

V-181. Finálé után

A Puskin térnél keresztezi a főutcát Moszkva kiskörútja, a második gyűrű, a *Bulvár*, amelyet közepén széles parksáv oszt ketté.

A térnék egyik érdekessége, hogy ezt lehet *Moszkva sajtóközpontjának* nevezni, itt van ugyanis a TASSZ, az APN hírügynökség központja, az Izvesztyija 1927-ben épült székháza, valamint a szakszervezetek központi lapjának, a Trudnak a szerkesztősége.

A parkban áll A. Sz. Puskin bronzszobra, amelyet 1880-ban emeltek közadakozásból. A szobor Opekusin alkotása. A talapzata Puskin „Emlékmű” c. öntudatos verssorait idézi: „Féltett kincs maradok népem hálás szívében, Mert a

jó ösztönét szítottam benne csak, Mert bús napokban a szent szabadságnak éltem, S védtem az elbukottakat”.

Hasonlókat olvashatunk Vergiliusnál: „Non omnis moriar”, „Exegi monumentum aere perennius”, vagy pl. Adynál: „Engem ifjak szívei védnek”, stb.

182. Szerkesztőség

183. Puskin emlékmű

184. Ékszercentrum

Az „ékszercentrum” nevű üzletben csodásnál csodásabb ékszereket lehetett vásárolni, ha volt rá fedezet. Egyszerűbb ezüstneműket is árusítottak, ha az ember elfogott épp egy szállítmányt a „visszavásárláshoz”.

Itt számos bevásárló utca nyílik, pl. a Kuznyeckij moszt, vagy a Kamer-gyerszkij pereulok.

V-185. Kuznyeckij moszt – bevásárló utca

V-186. Kamer-gyerszkij pereulok

A Gorkij utca a Majakovszkij térre vezet, ahol Majakovszkij szobra áll. A Gorkij utcának ezen a sarkán van a *Csajkovszkij Hangversenyterem* épülete, amely jelentős tényezője Moszkva kulturális életének.

A sima, vörös téglaberakásos homlokzat mögött lévő 1500 személy befogadására alkalmas hangversenytermet 1940-ben adták át a közönségnek.

V-187. A Leningradszkij proszpekt eleje

V-188. Kamergyerszkij pereulok

Az utca folytatása, a Leningradszkij proszpekt, már kivezet a városból a Seremetyevó repülőtér irányába, illetve kisebb kitérővel a *Nagycirkusz* épületehez.

Több alkalommal vittek el minket a szervezők cirkuszba, azt gondolva, hogy nálunk is olyan nagy a közönség érdeklődése a cirkuszművészet iránt, mint a Szovjetunióban. Kétség kívüli, hogy az artistáik világhíresek, a bemutatott produkciókat a közönség lelkes tapsal jutalmazta, de nem az én világom.

V-189. A Moszkvai Nagycirkusz

V-190. Artisták a porondon

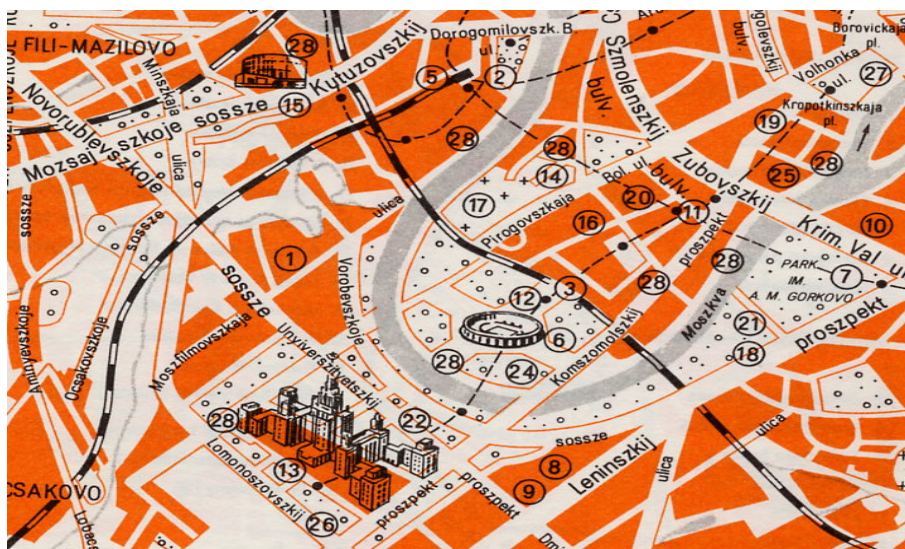
V-191. Cirkuszi varázs

V-192. Akrobaták a jégen: halálforgás

Kutuzov, Lomonoszov, Luzsnyiki

A *Kutuzovszkij proszpekt* a KGST palotával átellenben kezdődik, sarkán az Ukrajna szálló, amelynek 170 m magas, 36 emeletes központi épülete messziről tájékozódó pont. A sugárút ezen a szakaszán 60 méter széles és két oldalán lakótelepi házak sorakoznak.

V-193. A terület térképe

Valaha ezen az úton meneteltek Kutuzov katonái *Borogyinó* felé, a nagy ütközetre.

V-194. Kutuzov sugárút

V-195. Emlékoszlop a lakótelepen

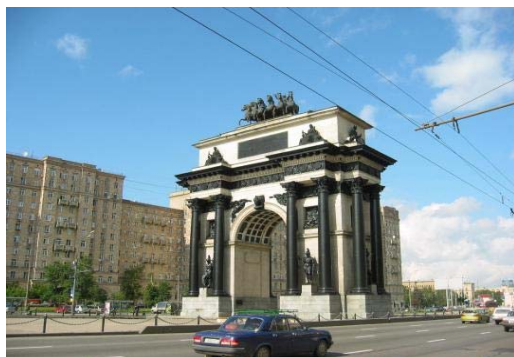
V-196. Emlékmű

Kutuzovnak Tolsztoj a „Háború és béke” c. történelmi regényében állított halhatatlan emlékművet, de bronz lovasszobra is itt áll a kör alakú, csupa üveg *Panoráma Múzeum* (15) mellett. A Rubó nevű, egyébként ismeretlen festő a századfordulón festette meg a Borogyinói csata c. körpanoráma képét, amelyet 1962-ben, a százötven éves évforduló alkalmával helyeztek el ebben az épületben. A hely nevezetessége, hogy az itt lévő kis halmon, a Poklon hegyen hiába

várta Napóleon, hogy elhozzák neki Moszkva kulcsait. A győzelem okán épített *Diadalív* is, itt a közelben áll, a sugárút közepén.

V-197-199. Az emlékmű csoportképe és a diadalkapu részletei

V-200. Diadalkapu a Kutuzov sugárúton

V-201. Panoráma Múzeum és az emlékmű (15)

Többször megkíséreltem, hogy jegyet kapjak a Panoráma Múzeumba, de ez soha nem sikerült, így a képet nem láthattam, és fotót sem sikerült szereznem róla.

V-202. A Panoráma Múzeum bejárata

V-203. Visszatekintés a Múzeumtól

A Lomonoszov Egyetem új, központi épülete a folyón túli területen, a Lenin hegyen áll a Kutuzov sugárút és a Lenin sugárút közötti területen.

Hivatalos neve *Moszkovszkij Goszudarsztvennij Unyiverszityet*, Moszkvai Állami Egyetem. A Sztálini gótika egyik műemléke, 1949-1953 között épült. Középső toronyrész 32 emeletes, 240 m magas. A szárnyépületek 18 emeletesek. Az egyik oldalsó tornyon 9 m átmérőjű órát, a másikkoldali tornyon 9 m átmérőjű hőmérőt és barométert helyeztek el.

Az itt működő természettudományi karok részére több mint kétezer oktatási helyiség készült az épületben: tantermek, laboratóriumok, stb. De található benne számos büfé, étterem, tornaterem, és egy részében kollégium is. Helyet kapott ezek mellett több uszoda és mozierem is.

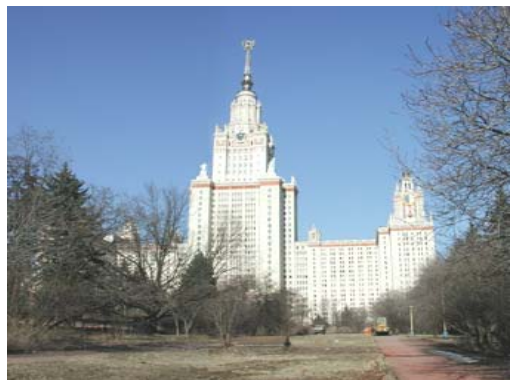
Az épület csak engedély alapján, vagy a turisták részére csak csoportosan látogatható. Én megelégedtem a külső megtekintéssel is.

203. A Lomonoszov egyetem új központi épülete a Lenin hegyen

204. Kora őszi park a Lenin hegyen

205. Késő őszi park az Egyetemen

Az egyetem hatalmas épülettömbjének túlsó oldalán, a folyópart felett emelkedik a *Lenin-hegyi kilátó*, amely csiszolt vörös gránitból épült. Jól belátható a folyó széles patkója, balra a Panoráma Múzeum, a Külügyminisz-térium, a „hét nővér” egyike, a Novogyevicsi kolostor (lásd később, külön fejezetben), a Luzsnyiki sportkombinát, a kétemeletes metróhid, stb.

V-206. Külügyminisztérium

V-207. A kétszintes Metróhid, háttérben a Novogyevicsi

A *Luzsnyiki Sportkombináthoz* a kétemeletes híd hídfőjénél lévő metróállomástól vezet az út. A luzsnyik magyarul mocsarat jelent. Ez a terület korábban vizenyős mocsaras vidék volt, apró faházakkal, barakk raktárakkal. Párthatározat alapján a legismertebb moszkvai építészek vezetésével alakították ki itt a sportvárost, amelynek első létesítménye a 100 ezer személyt befogadó Nagystadion, amely 1956-ra készült el. Az augusztusi avató ünnepélyen a szovjetek ellenfeleként a magyar futballválogatott szerepelt. A következő években összesen 130 sportlétesítmény készült el: stadion, edzőpálya, sportcsarnok, uszoda és egyéb épület.

V-208. A Nagystadion

VDNH, Ostankino

A Szovjetunió Népgazdasága Eredményeinek Kiállítása (Vüsztavka Dozstyi-szenyii Narodnava Hazjajsztva SZSZSZR = VDNH) képet kívánt adni az Unió-ban művelt tudomány, technika, mezőgazdaság legújabb eredményeiről, és ezen belül az egyes tagországok életéről. A diadalkapura emlékeztető főbejárat vezet a kiállításra, ahol 100 m magas épület fogadja a látogatót.

V-210. A VDNH főbejárata

V.211. Lenin a bejárat előtt

Területén mintegy 80 kiállítási csarnokot és több mint 200 egyéb épületet emeltek. Ezek mellett számos vendéglő, kávézó épült. A kiállítás területén 40.000 fát ültettek, az utak hossza több mit 61 km.

V-212. A főbejárat

V -213. Leninnel

V-214. A belépő látványa

A főbejárat előtt, jobbra, nem messze áll a munkás és a kolhozparaszt asszony szobra, amely 1937-ben készült a Párizsi Világkiállításra. A közelében egy 90 m magas obeliszk emelkedik, amelyet a 60-as évek közepén építettek a világűr meghódítása emlékére.

A tér elején helyezkedik el a „tudomány városa”, a Szovjet Tudományos Akadémia biológiai, fizikai, kémiai, technológiai, és az ún. Kosmosz pavilonja.

V-215. Munkás és-paraszt

V-216. Űrhajós emlékmű

V-217. Gagarin emlékmű

Itt mutatják be az űrhajók és a mesterséges holdak makettjeit, az űrhajósok különleges öltözékét, a szkafandert, valamint az űrutazók táplálékát. Rendszeresen tartanak vetítéseket az űrhajózásról.

V-218. Kozmosz pavilon

V-219. Belülről

V-220. Az Űrhajós kiállítás

V-221. TV adótorony

Az épület mögött a szovjet népek barátságát szimbolizáló, színes kövekből épült szökőkút, (a nálunk Kővirág c.-en játszott mesefilm alapján készült).

V-222. Látkép a bejáratról

V. 223. Visszanézve a bejáratra

V-224. A „Népek barátsága” emlékmű

V-225. Az emlékmű közelebbről

Az ötvenes évek közepén a moszkvai Világifjúsági Találkozó alkalmával tucatnyi félkomfortos szálloda épült a kiállítás környékén (Osztankino, Jaroszlavszkaja, Zolotoj kolosz, stb. Ezekben két-, három-, négyágyas szobák vannak, zuhanyozó WC a folyosón.

Egyszer, a 80-as években – ahogy korábban már elmeséltem - minket is itt helyeztek el, ahol megismertük az unió „magas életszínvonalát”, ahonnet azonnal sikerült elmenekülnünk egy belvárosi szállodába, a Hotel Ukrajnába.

Osztankino területén helyezkedik el a Szovjet Televízió Székháza, számtalan szerkesztősége, stúdiója, stb, és a híres, 385 m magas TV torony. A torony 328-334 m magasságában van a „hetedik menyország” nevű étterem, amely egy forgó kilátó, 45 percenként tesz egy teljes fordulatot. Felvonóinak sebessége 7 m/sec. Az épületkolosszus súlya kb 55.000 tonna. A legmagasabb pont kilengése elérheti a 13 m-t is.

A II. világháborúban aratott győzelem emlékére hatalmas emlékoszlop készült, az ún. moszkvai csata évfordulójára. Az emlékoszlop mellett a zsákmányolt harci eszközökből megtartottak néhányat mementónak.

V-226-228. A II. világháborús győzelmi emlékmű

V-229-230. Az emlékmű és az emlékpark részlete: zsákmányolt ágyúk

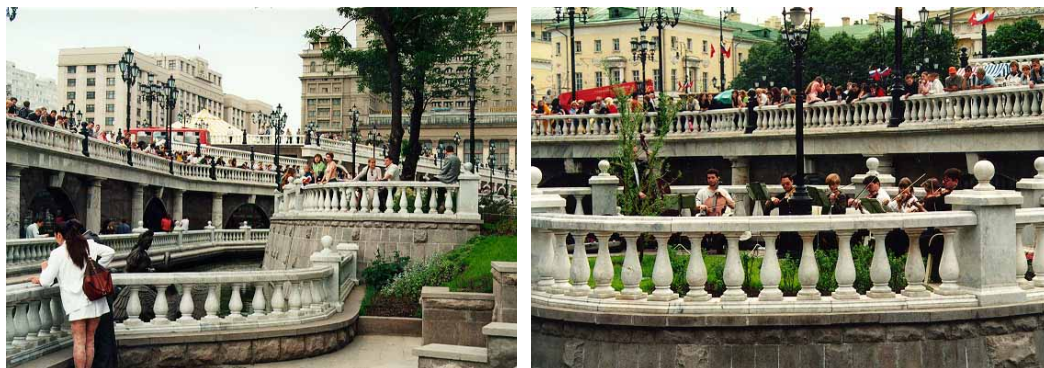

V-231-232. Zsákmányolt tankok

Arbat

Az ún. *régi Arbat*, amely párhuzamosan vezet a Kalinyin sugárúttal, az Új Arbattal, szinte megbúvik a toronyépületekkel szegélyezett fútca mögött. A XVI. sz.-ban a cári kézművesek éltek itt. Innét a betorkolló utcák elnevezése is: Plotnyikov (ácsok), Szerebrjannűj (ezüstműves), Kalasnij (kalácssütő), stb.

A XIX. sz. elején az arisztokraták kedvelt lakóterülete lett. Ezt a városrészt Moszkva „Saint Germain” negyedének nevezte Herzen, a reformkor kiváló írója és filozófusa. Ebben a városrészben álltak a jelentősebb polgárcsaládok, írók, művészek házai, palotái egyaránt. Számos emléktábla hirdeti: itt lakott: Puskin, Csehov, Lermontov, Csajkovszkij, stb.

V-233-234. Az Arbat tér szintváltó teraszai.

A XX. sz. elején afféle bevásárló utcává vált, és ezt a jellegét a KGST időkben is megőrizte, kiegészítve azzal, hogy itt ütöttek tanyát (vagyis nyitottak bódékat, sátrakat, vagy egyszerűen a falakon állítottak ki) azok a fiatal festők, akik képekkel még politikát is akartak csinálni.

A korszakváltó fiatalok merészen kerestek új technikákat és új témákat. Voltak befektető külföldiek, ilyen volt egyik kollégám is, akik olcsó pénzen felvásárolták ezeket a képeket, annak reményében, hogy ebből később jelentős vagyona tesznek szert.

V-235-236. Utcaképek a régi Arbatról (1)

V-237-238. Utcaképek a régi Arbatról (2)

Az utca közepe táján találtam rá a Puskin házra, amelynek kertjében áll kettős bronzszobra feleségével, Natalija Toncsarovával.

V-239-240-241. Puskin lakóháza, emléktáblája és egyik emlékműve

Az üzletekben, a kirakatokban és a kitett asztalokon ott találtuk a hagyományos orosz faművesek remekeit, a lakkdobozokat, lakktálatat, matrjoska babákat, a híres orosz hímzéseket és egyéb kézimunkákat az alkalmi árusok bódéival, asztalaival.

V-242-243. A hagyományos orosz szuvenírek: lakkdobozok, matrjoska babák

V-244. Nyári turisták

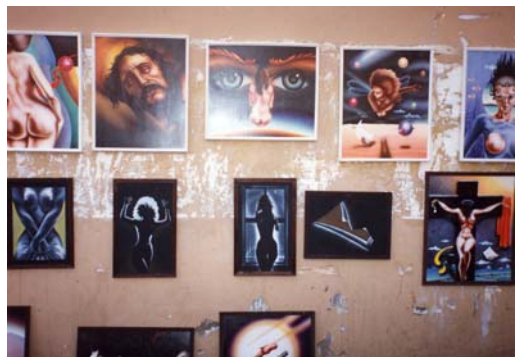

V-245. Festmények parfüm fűvőkával

Az utcára az volt jellemző, különösen nyáron, hogy mindig tolongásig zsúfolt volt. Voltak nepperek, akik ránk akarták tukmálni mások áruit, de elég bátrak voltak a fiatal művészek is, akik egyrészt új stílust, másrészt új kommunikációt akartak.

V-246. Utcai rajzművész

V-247. Vallásos témák, mint újítások

Nemcsak a korábban tiltott vallási témák, és azok extravagáns megjelenítése volt jellemző, hanem az az eltört politikai törekvés is, amely ellenállhatatlan erővel helyet kívánt az egész táborban. Amikor Brezsnyev már gyenge oroszlán volt, feltették a kérdést, hogyan tovább?

V-248. Hogyan tovább?

V-249. Az utód

V-250. Egyensúly?

Mindenki tudta, hogy ki az erős feltörekvő utód, és ezért szentelen „Trojcák” készültek az utód csecsemőt dajkálva. A Janusz arc helyett háromarcú istenség: Lenin-Sztálin-Brezsnyev dajkálta a csecsemő Gorbacsovot.

Majd amikor „kitört” a peresztrojka, akvarellen megjelent a kritika is: először csak mint légbuborék, majd az erőt látva akár eszed, akár nem, ezt kapod.

Végül is elkerülhetetlenül előre vetette az árnyékát a „hulló csillag” és a lapát-ra sepert sarló és kalapács.

V-251. Jövőkép?

V-252. Eszed – nem eszed

V-253. És mégsem!

1990 tavaszán feltartóztathatatlan volt már a változás, amely először Jelcin mentő akciójaként valósult meg, amikor a puccsból kimentette Gorbacsovot, majd pedig átvette a hatalmat.

Biztonságban, itthon, a televízióban néztük, amint Jelcin – de nem volt jobb – átveszi a hatalmat, megalakul a FÁK, vége lesz – magyar kezdeményezésre – a KGST-nek, és az egész rendszer lényegében összeomlik.

Közlekedés

Villamoson talán sohasem utaztam Moszkvában. A trolibuszok csúcsidőben mindig zsúfoltak voltak. A várakozók megrohmozták az éppen érkező buszt, vagy trolibuszt, és minket is magukkal sodortak. Sokszor a ruha, vagy a télikabát gombja bánta ezeket a rohamokat. Hasonlóan küzdelmes volt a leszállás is. Moszkvában akkor 57 vonalon járt trolibusz.

Kö-101-102. Villamos és trolibusz Moszkvában.

A *Metró* volt a gyakorlatilag leghasznosabb közlekedési eszköz, ha az ember a KGST palotától indulva a Vörös térnél távolabb akart utazni. A metró szerelvényei sűrűn jártak, a metró állomások nyelték és ontották az emberek áradatát.

A metró építésére 1931-ben hoztak párthatározatot, és 10.000 önkéntes komzomolista kezdte az építést gépek és tapasztalatok nélkül. Az első szakasz, amelynek hossza 11 km, velem egyidős: 1935. májusában készült el a Szokolnyiki park és a Gorkij park között. Később természetesen szakszerűen gépesítették az építést. Az építés a világháború idején is folyamatos volt.

A KGST időkben 7 vonal szelte át a várost és ezeket a körgyűrű kötötte össze. 140 km volt a kiépített hossz, a fejlesztési célkitűzés pedig 320 km. Több állomás nagyon mélyen létesült, egyes szakaszok 60-70 m mélyen futnak.

Kö-103. Előcsarnok

Kö-104. Mozgólépcső

Kö-105. A moszkvai metró térképe

Kö-106. Az állomás felső szintje: átjáró

Kö-107. Az állomás alsó szintje: megálló

A Körgyűrű a legfontosabb pályaudvarokat kötötte össze, nagyjából a nagykört vonalán haladva. A Szadovaja kalcó a valamikori városfal helyén haladt. A teljes kör hossza több mint 16 km. A szárny-vonalak pedig az alvővárosokat, a nagy lakótelepeket kapcsolták be a hálózatba.

Először sajátos metró építőművészet alakult ki, amely a felszínen és a mélyálomásokon egyaránt túldekorált létesítményekhez vezetett. Számos állomást díszítenek szobrok, festmények, mozaikberakások.

A falburkolat a legtöbb helyen gránitból, márványból készült. A díszítésben sok a majolika csempe.

A nyolcvanas években épült állomások azonban a szárnyvonalakon már egyszerű vonalvezetésű, modern létesítmények voltak.

Kö-108. Színes ablakok

Kö-109. Freskók

Kö-110. Márvány burkolat

Kö-111-112. Dekorációs elemek

Kö-113. Megemlékezés

Klő-114. Metró szerelvény

Kö-115. Metro Beloruszkaja

Kö-116. Metro Kievskaja

A metró hálózata kapcsolódott a légi forgalomhoz és a vasúthálózathoz, hogy biztosítsa a mintegy 2,000.000 nem moszkvai lakos napi beáramlását.

A vasútállomások Moszkva jellegzetes épületei. Elnevezésüket a cél-állomásról kapták. Moszkva 11 pályaudvarából csak ötöt ismerek.

Kö-117. Moszkva pályaudvarai

A térkép bal felső sarkán a KGST időkben a Gorkij utca, a belváros főutcája, a hajdani és ma ismét Tverskaja torkollik a *Belorusz pályaudvar* terébe. Itt áll Maxim Gorkij emlékműve is. A teret balról a pályaudvar orosz stílusban épült, csarnoka zárja le, mellette a nagy Metró állomás. Innét indulnak a vonatok Belorusszia (SZSZK), Lengyelország és az NDK irányába.

Kö-118-119. A Belorusz pályaudvar

A térkép jobb felső sarkán lévő hatalmas téren van a Komszomolszkaja metró-állomás, ahol *három* pályaudvar is áll: A *Jaroslavl*i, a *Kazanyi* és a *Leningrádi*. Innét indulnak a vonatok az északi területekre: Leningrádba, Szibériába és a Távols-keletre.

Kö-120-121. A Jaroslavl pályaudvar

Kö-122-123. A Leningrádi pályaudvar

Kö-124-125. A Kazányi pályaudvar

A térkép baloldalán lent van az ötödik, a *Kievi pályaudvar*. Innét Ukrajnán keresztül haladnak a vonatok Bulgária, Csehszlovákia, Románia, Magyarország felé, illetve a Nyugat-európai országok irányába. Az állomás a Moszkva folyó túlsó oldalán van, nem messze a Kutuzov sugárúttól. Ez a pályaudvar esett a legközelebb ahhoz a moszkvai tartózkodási helyhez, amely a leggyakoribb esetben szállásunk és munkahelyünk volt a KGST-ben.

Kö-126-127. Kijevi pályaudvar

Egy alkalommal néhányan ki akartuk próbálni a *vonattal Moszkvába* kiküldetést a Záhony – Lvov – Kijev - Moszkva útvonalon. A határállomáson túléltük a vágánytávolság különbsége miatti futómű (forgózsámoly) cserét, és azt tapasztaltuk, hogy mindenki magyarul beszélt, bár a legtöbben oroszosan (Anton Mihajlovics) köszöntek, vagy szólították meg egymást. Jólehet az utazás kellemes volt, az első osztályú hálókocsiban ketten utaztunk, az étkezőkocsiban olcsó és jó ellátást kaptunk, mégis visszafelé már repülővel jöttünk.

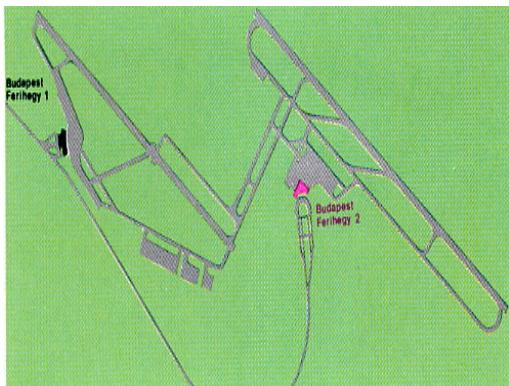
Volt egy kellemetlen élményem is az egyik környezetvédelmi szakértői munka-értekezlet alkalmával. Másodosztályra kaptunk jegyet, négyágyas fülkébe, ahol vegyesen helyezték el a felszálló férfialkat és nőket, és a kalauz nem volt hajlandó tudomásul venni, hogy külföldiek vagyunk. Reklamációnak nem volt helye, a felszállási sorrend volt a döntő. A mellénk adott szervező vagy nem volt elég erélyes, vagy nem is érdekelte a dolog, lévén számára természetes és megszokott.

A harmadosztályú kocsikat szerencsémre nem tapasztaltuk meg. Nem is utaztam többet Oroszországban vonaton, bár korábban nagyon készültem arra, hogy egyszer végigutazzam a Transz-szibériai Expresszen a Szovjetuniót.

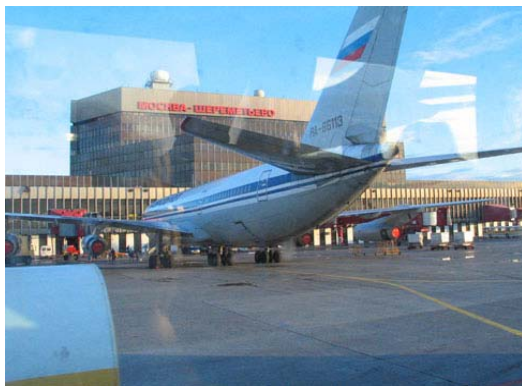
A Transz-szibériai expressz helyett repülőn utaztam később a távol-keletre, amikor egy alkalommal Mongóliában rendezték meg az ASZU TP Munkacsoport ülését a Gépipari Állandó Bizottság 8. sz. Műszeripar és Automatizálás Szekció keretében.

Erről azonban külön részben számoltam be a „Pillanatképek (3) Távoli földrészekről” c. kötetben.

A légitözelekedést először Budapest és Moszkva között ismertem meg nemzetközi járatokon. A repülötér itthon, nekem 1973-tól egyszerű nevén Ferihegy volt, amely 1985-ben kapta a Ferihegy-1 nevet. Kicsi volt, zsúfolt, és nem volt szabad fényképezni.

Kö-128. A Ferihegyi régi és az újabb repülötér

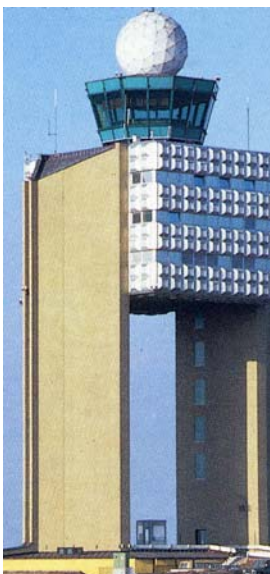

Kö-129. Seremetyevo 1973-ban

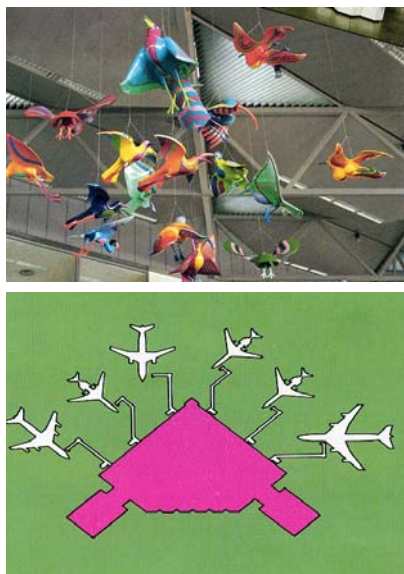
1985-ben avatták fel Budapesten az új terminált, a Ferihegy-2-t.

Kö-133. Ferihegy 2

Kö-134. Az új torony

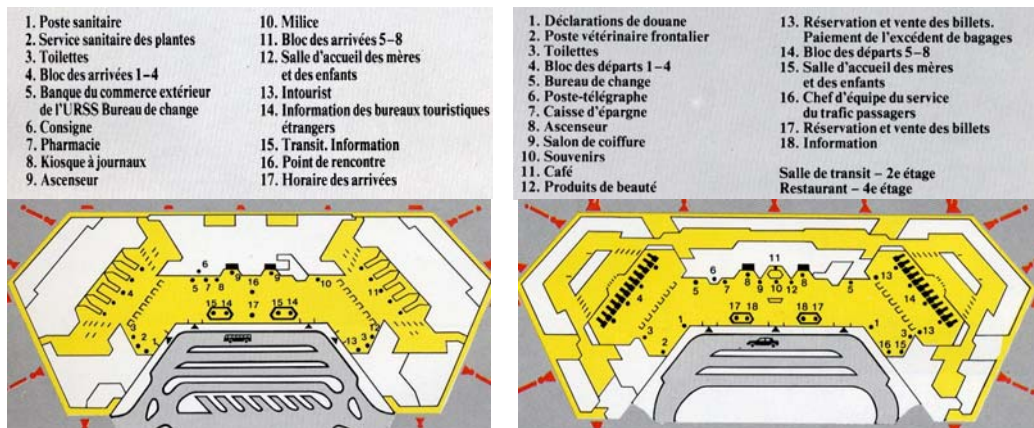
Kö-135-136. Fogadóépület

Moszkva nemzetközi repülöttere pedig a Seremetyevó volt. Fényképezni ott is tilos volt, de a busz ablakán át mégis sikerült egy képet készítenem. Akkortájt a gépek itthon is, és ott is az épülettől távolabb álltak meg, és autóbusszal szállították ki/be az utasokat. A korábbi fogadóépület itthon is és ott is egyszerűbb építési stílusú és szerényebb komfortfokozatú volt. Később Seremetyevo-2, majd a Ferihegy 2 már korszerűbb technológiájú és komfortosabb lett. A moszkvait a nyugati németek, a budapestit a finnek építették. Az

új moszkvai repülőtér 21, a budapesti 6 gépet tudott egyszerre az épületnél fogadni az állítható „porszívókkal,” vagyis alagutakkal.

Kö-130. A Seremetyevo 2 repülőtér

Moszkvában a kifutópályája túlsó oldaláról indultak a *belföldi* járatok („Semerreretyó”) északi, északnyugati irányba, Leningrádba és a balti országokba. Ezt csak később tapasztaltam meg ún. INTURISZT, vagyis belsőjáraton „külföldi” utasként, akiket az különböztetett meg a szovjet utasoktól, hogy elkülönítve (karanténban ?) kellett várakoznunk, és a szovjet állampolgárok előtt szállhattunk fel a gépre, így mindnyájunknak *jutott ülőhely*.

Moszkva legnagyobb repülőtere a Domogyedovo, ahonnét a szibériai és közép-ázsiai járatok indultak, amelyet akkor ismertem meg, amikor Grúziába, majd Kazahsztánba, később Mongóliába, illetve Vietnámba utaztam.

A Vnukovo-I. a Szovjetunió nyugati részébe/ből indított, és fogadott járatokat. A Vnukovo-II. pedig az ún. protokoll repülőtér volt, ahol a hivatalos látogatásra érkező külföldi államfőket és kormánydelegációkat fogadták.

Amikor hazaérkeztünk, mindenkinek döntenie kellett, hogy a zöld (vámmentes), vagy a piros (vámköteles) folyosón lép be. A KGST utazások során mindig a zöld folyosót választottam, és egyszer sem buktam le.

Mind a MALEV, mind az AEROFLOT általában TU-154-es gépekkel repült Budapest-Moszkva között. Később azonban a szovjetek üzembe állítottak IL-86-os légitársaságokat is, bár lehetséges, hogy ezek Berlin – Budapest - Moszkva útvonalon repültek, de mi is többször utaztunk ilyen nagy géppel.

Kö-137. Tu-154

Kö-138. IL-86

Kö-139.A Seremetyevo tornya

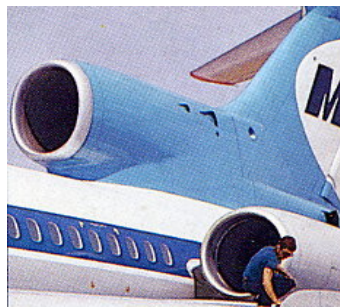

Kö-140-141. Tu 154

Kö-142. IL-86

A szerzett tapasztalatokat tekintve, a magyar nemzetközi járatokon az ellátás bőséges és kifogástalan volt, a szovjet gépeken azonban még hosszú ideig érezni lehetett azt a minőségi különbséget, ami a két országra jellemző volt. Nemcsak a kínálat volt szerényebb az AEROFLOT-nál, hanem a felszolgálatás módjának és a személyzet viselkedésének különbsége is érezhető volt.

Kö-143-144-145. MALEV járatokon

Kö-146. MALÉV kocsi

Kö-147. Szovjet steward

Kö-148. Orosz bor

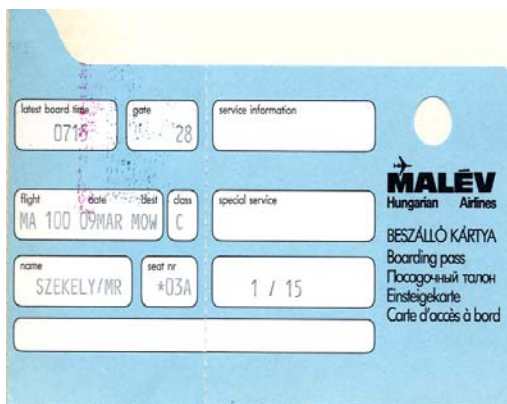
Kö-149. Magyar ebéd

A szovjet belső járatokon nem volt ellátás, illetve hosszabb utazások alkalmával kaptak az utasok egy kis műanyag pohárban alma-, vagy szőlőlevet, hogy ki ne száradjon a szájuk.

Később, amikor az IL típusú gépeken utazhattam, főleg első osztályon, már sokat javult az ellátás és pallérozottabb lett a kiszolgálás minősége is.

Az évek során, különböző járatokon és különböző osztályokon utazhattam annak függvényében, hogy egyszerű szakértő (turista osztály), vagy magyar meghatalmazott voltam (komfort osztály), esetleg egy miniszterhelyettesi rangú delegációvezetővel utaztam (első osztály), pl. a szekcióülésekre.

Fotóalbumaimból néhány példát választottam:

Kö-150-151. MALÉV komfort osztályon

Kö-152. Turista o.

Kö-153-154. Hazafelé turista osztályon

Kö-155. Első osztályon Moszkva Budapest között

Kö-156. Turista osztály Moszkva-Berlin között

Amikor a repülőgép megérkezett Moszkva térségébe, és leszálláshoz készült, a besorolástól függően repült több-kevesebb kört a repülőtér környezetében. A gépek ilyenkor már elég alacsonyan szálltak ahhoz, hogy az ablakokból meg lehessen figyelni, titkon fényképezni a tájat.

Az indulás előtti „eligazításon” mindig lelkünkre kötötték a fényképezési tilalmat. Nekem szerencsém volt, egyszer sem buktam le. Készítettem néhány fényképet az Andreától örökölt *Szmena* 8-as fényképezőgéppel, amellyel az eddigi legjobb fényképeimet sikerült készíteni Oroszországban, Finnországban és Nyugat-Németországban egyaránt.

Itt egy őszi kép, többek között a híres orosz nyírfákról:

Kö-157. Légifelvétel a Seremetyevo repülőtérhez közeli erdőről

A fénykép minőségét nagyban rontja az a kék folt, amely az album összeragadásának következménye.

A repülőtérrel Moszkvába, vagy a városból Seremetyevóra utazva, át kell menni a Himki nevű falun, ahol hatalmas acél gerendákból emlékművet állítottak azon a vonalon, ameddig a második világháború idején a németek meg tudták közelíteni Moszkvát.

Kö-158. Himki

1953-ban, a gimnáziumban kötelező olvasmány volt „A. Bek: Volokalamszki országút” c. regénye, amely leírja azt az ütközetet, amelyben a szovjet egységek itt visszaverték a német páncélosok Moszkva elleni támadását.

Kö-159. Tankcsapdák Himki falunál

Kö-160. Az emléktábla közelebbről

A moszkvai Kreml

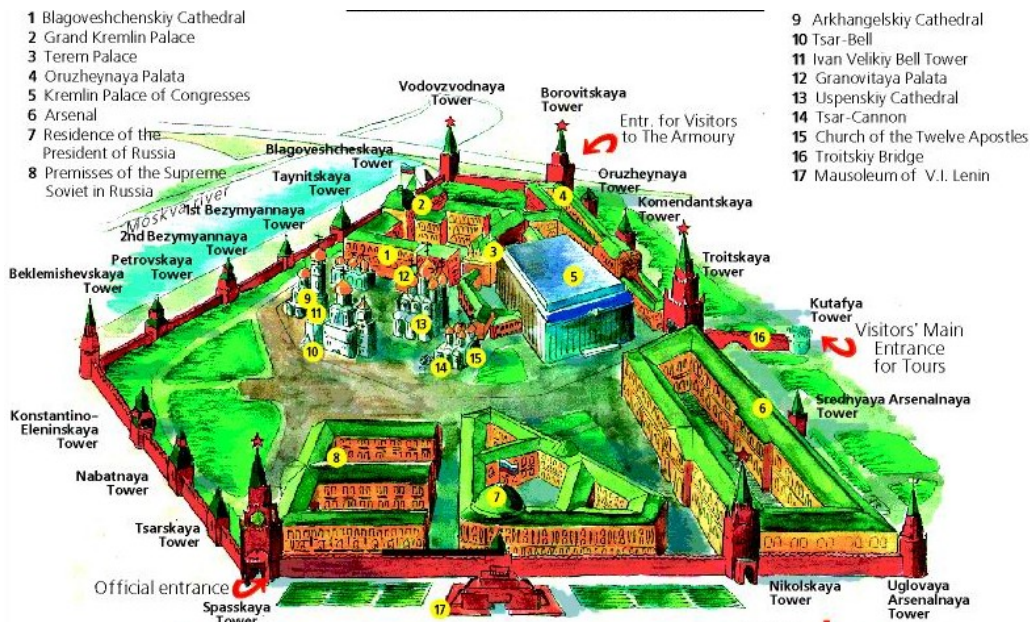
A kreml az orosz nyelvben erődítményt, várat, „akropoliszt” jelent, nem kitüntetetten a moszkvai Kreml saját neve.

A Moszkva folyó partján természetes dombra települt az a „vár”, amelyet Rettegett Iván Oroszország fővárosának erődítményévé tett.

Jártam a Kremlben 1973-ban, az első téli kiküldetéskor, majd a későbbi teleken, de tavasszal, és nyáron is, ezért most már nem tudom idő, vagy alkalom szerint elkülönítetten kezelni azokat az élményeket, amelyekkel ott szembesültem.

Évekig tartott a Kreml megismerése, mert egyrészt sohasem volt elegendő idő a munkaértekezletek szünetében, vagy a jegyzőkönyv aláírásának szabadnapján, másrészt nem minden nap léphettek be turisták a féltve őrzött erődítménybe.

Sikerült egy jól áttekinthető térképet szerezni, amely szerint most az emlékeim, saját fényképeim és a beszerzett levelezőlapok, információs anyagok alapján megkísérlem benyomásaim összefoglalását.

Kr-101. A Kreml a Vörös térről

A látogatók csoportosan, vagy egyénileg a *Trojickij* (Szentháromság) hídon (16), a *torony* kapujába telepített ellenőrző ponton léphettek be/ki a „szent” helyre/ről. A híd előtt egy furcsa formájú kis torony áll, a *Kutafja*, amely *esetlent* jelent. Ez védelmezhetette a Volokalamszk felé vezető országútra nyíló bejárati hidat.

A Trojickij 80 m-es magassággal a legmagasabb torony a várfalban. Pincéiben valaha börtön volt. Egyik (dicstelen) nevezetessége, hogy itt vonult be 1812-ben Napóleon és kísérete. Másik nevezetessége, hogy a látogatók, turisták, így én is, mindig, és csak itt lép(het)tünk a Kreml területére.

A *Kongresszusi Palota* (5), egy nagy, modern, vasbeton épület, amelyet 1961-ben nyitottak meg. A Kreml közepébe vezető út jobb oldalán áll, közel a bejáráshoz. Jórészt a terepszint alá építették, hogy az épület ne legyen nagyon magas. A kongresszusi terem 6.000 ember befogadására alkalmas.

Kr-102-103. A Kongresszusi Palota képe befelé, és visszatekintve (a Trojickij Toronnyal)

Kr-104. A látogatók belépésre várnak

Kr-105. Kongresszusi és színházterem

Kulturális célokra is hasznosítják, opera és balett előadásokat rendeznek benne. Itt láttam először a Csajkovszkij: *Hattyúk tavát*, és egy másik alkalommal Adam: *Giselle* c. balettjét. A terem akusztikája kiváló, és mindenünnét jól látható a színpad.

Kr-106. *Giselle*

Kr-107. Belépőjegy

A főút vonal a Templomtérré, a Kreml legszebb és legősibb részére vezet.

Kr-108. A templomtér helyszínrajza

Az első épület sarkánál, a Patriarchák palotájával egybeépített, a 12 Apostolról elnevezett templom (15) mellett, hatalmas bronz ágyú áll: a „*Cárpuska*” (14).

Az orosz öntőművészet egyik csodája, 1586-ban készült Andrej Csohov öntőmester műhelyében. Elnevezését nemcsak mérete és 40 tonnás súlya indokolja, hanem az is, hogy csövére Fjodor Ivanovics cár arcképét öntötték ki. Soha nem sütötték el. Az ágyútalp és a 4 golyó későbbi munka.

Kr-109-110. A cárpuska

Kr-111-112. A cárpuska másik oldala nyáron és télen

A „Cárharang” (10), ugyancsak öntési rekord, az úton a Kreml kertek felé tovább haladva, jobb kézről található, a Nagy Iván mögötti téren. A világ legnagyobb harangja, 1733-1735 között készült itt, a helyszínen. Ivan Motorin öntőmester, a fiával, Mihailal tervezte és készítette. Átmérője 6,6 m, súlya több mint 200 tonna.

Soha nem konditották meg, mert még az öntőgödörben feküdt, amikor 1737-ben hatalmas tűzvész pusztított a Kremlben, s a harang a hirtelen felmelegedéstől és lehűléstől megrepedt, sőt egy 11 tonnásra becsült darabja ki is tört.

Csaknem száz évig feküdt még az öntőgödörben, amíg végül kiemelték, és egy kőtalapzatra helyezték. Mellé állították a kitört darabot. Hihetetlennek tűnik, miként tudták a 200 tonnás monstrumot kiemelni és talapzatra helyezni.

Ez is a turisták fényképezkedési helye, alig tudtam egyedül találni, hogy megörökíthessem.

Kr-113-115. A Cárharang

A *Templomtér* a főútról jobbra nyílik, ahol a cárok koronázó temploma, az Uszpenszkij székesegyház, a patriarchák házi kápolnája, a Rizopolozsenyija, a hatalmas harangtorony és harangtár, a Velikij Ivan, a Szent Mihályról elnevezett Arhangelszkij szobor, valamint a Blagovescsenszjij szobor áll. Az Uszpenszkij mögött van a patriarchák palotája, amely egybeépült a 12 apostol templomával és a Nagy Kreml Palotával.

A tér csodálatos épületegyüttese tulajdonképp az orosz állam/nép történetének emlékezete is egyúttal.

Az *Uszpenszkij (Mária mennybevitele) székesegyház* (13) a Kreml egyik legrégebbi épülete. Jelenlegi formájában 1475-1479 között épült. Építője Aristotele Fioravanti, olasz mester volt, ennek ellenére a templom mégis a legtisztább orosz-bizanci stílusban épült.

Kr-116-117. Az Uszpenszkij székesegyház bejárata és apszisa

Kr-118-119. A kapuzatok falfestményei

Számos cári és egyházfői rendelkezést itt hirdettek ki. Az épület jellegzetes, fehéreköves alapokra épült téglapépület, tetején öt hagymakupolával. A bejárat mellett áll Rettegott Iván fából faragott „monomach” trónja, amely 1551-ben készült. A metropolita és a cárné csak kőszéket kapott.

A templomot szinte a teljes magasságában kettéosztja a hatalmas, 16 m magas ikonosztáz, amely az ősi orosz festészet páratlan értékeit foglalja magában. A teljes ikonosztáz aranyozott ezüstlemezzel borított. Félköríves kapun át lehet belépni a székesegyház szentélyébe.

Kr-120-122. Az Uspenszkij ikonosztáza, oszlop és falfestményei

A falakat és a mennyezetet monumentális freskók díszítik, amelyek több mint 100 szentképfestő munkáit foglalják magukba.

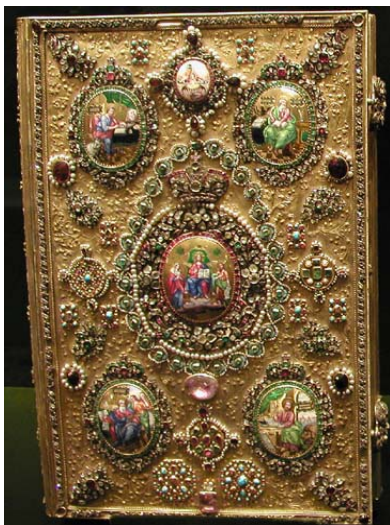

Kr-123. Az Uspenszkij mennyezete

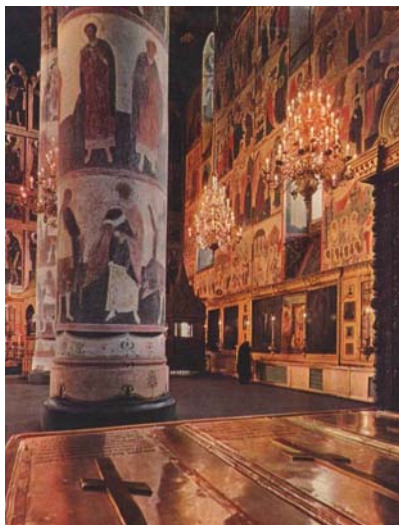

Kr-124. Az egyik oldalfal festményei

Itt temették el a pravoszláv egyház több metropolitáját, patriarcháját, főpapját. Sírjaik aranyozott fedlap alatt, a templom fala mellett találhatóak.

Kr-125. Evangéliumos könyv

Kr-126. Főpapi sírok

Kr-127. A másik oldalfal képei

Kr-128. Csillár az ikonosztáz előtt

Az Uszpenskijben nemcsak a falképek és az ikonosztáz ikonjai nevezetesek,

Kr-129-130. Jézus élettörténete himzéseken

hanem azok a textilmunkák is, amelyek a templom felszereléséhez tartoznak. Ilyenek pl. az előző oldalon látható, igazgyönggyel kivarrott, Jézus élettörténetét ábrázoló liturgikus ruhadarabok is.

1990. áprilisában, utolsó moszkvai kiküldetésem során, amikor ismét jártam a Kremlben, nagy meglepetés volt számomra a Gorbacsov peresztrojka egyik engedménye, amely szerint az Uszpenszkij székesegyház visszakapta templomi jogait. A Moszkvai patriarcha székhelye lett, bár még maga a patriarcha továbbra is csak Zagorszkban lakhatott.

A templom már nem volt „csak múzeum”, ünnepnapokon istentiszteletet tarthattak benne, és a hívek is – igaz, csak Kreml belépővel – részt vehettek a szertartásokon. Nem tudom, hogy amikor ott jártam milyen ünnep volt, de körmenethez készülődtek, majd meg is tartották.

Kr-131. A menet megnyitója

Kr-132. Ikonhordozók

Csodálkoztam, hogy a szertartáson hívek alig vannak, szinte csak a papok. A civilek, akiket ott láttam, inkább visszahúzódva, vagy távolabb az árnyékban álltak.

Kr-133. A felsorakozott papság

Kr-134. Körmenet utáni találkozások

A *Riszpalazsenyija cerkov*, más néven a Marija Gevandelenyija, egy ideig a moszkvai patriarchák házi kápolnája volt. Az Uszpenszkij mögött a Nagy Palota falához csatlakozik, közel a Granovitaja palotához (12).

Többször átépítették, eredeti formáját 1949-ben igyekeztek helyreállítani. Szinte eltörpül az Uszpenszkij hatalmas épülete mellett.

Kr-135. Riszpalazsenyija

Kr-136. Oldalfal részlet

Kr-137. Csúcsíves ajtó

Kr-138. Veronika kendője

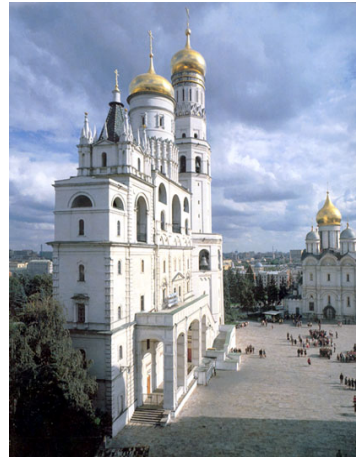
A tér jobb oldalán áll a *Velikij Iván*-nak nevezett nagy harangtorony (11), amely a hozzá tartozó épületekkel sajátos komplexumot alkot. A nyolcszögletű harangtorony 80 m magas. A csúcsához, amelyet - külön belépőjegygel - én is megszámláltam, 329 lépcső vezet fel. Az ablakokon át az örök az egész környéket beláthatták, és tűzörséget is biztosítottak. Eredetileg 1505-1508 között épült. Az aranyozott kupolát 1600-ban Borisz Godunov építtette.

Kr-139. A Nagy harangtorony

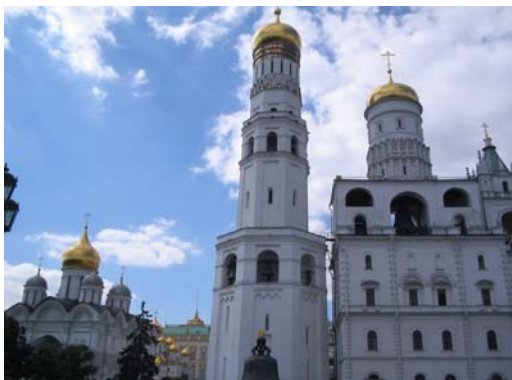

Kr-140. Főhomlokzat

Kr-141. A Cárpuska felől nézve

Már fél évszázaddal korábban épült a torony melletti épület, amelyben nagy harangokat helyeztek el. A toronyban és a melléképületben Oroszország nagy öntőműhelyeiből összesen 21 harangot gyűjtöttek össze. A legnagyobb harang súlya, amely a főhomlokzaton látható, 70 tonna.

Kr-142. Hátsó homlokzata, alul a Cárharang

Kr-143. A haranggyűjteményből (kb. 40 tonna)

A Nagy Iván torony melletti „Harangmúzeum” termeinek nagy részébe nem léphettünk be, így annak igazi rendeltetését nem tudtuk meg.

Az *Archangelszkij (9) szobor* a tér alsó oldalán áll, átellenben az *Uszpenskij*vel. 1505-1509 között épült a korábbi alapok felhasználásával, ugyancsak olasz mester vezetésével, mégis jellegzetesen orosz stílusban. Az itáliai építész keze nyomát tanúsítják azonban az egyes ívekbe tervezett kagylók.

Nevezetessége ennek a templomnak, hogy a XIV-XVIII. sz. között ez volt az orosz nagyfejedelmek, majd cárok temetkezési helye.

Kr-144. Archangelszkij szobor

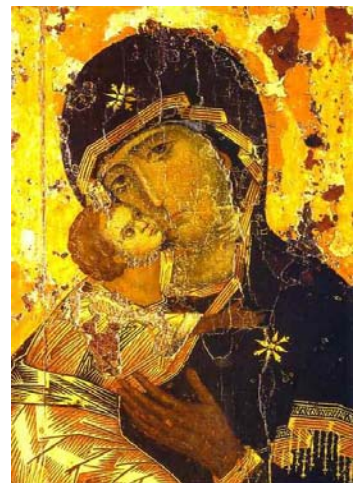
Kr-145. Ikonosztáz

Kr-146. Ikonosztáz

Kr-147. Rubljov Arkangyala

Kr-148. Vlajimirszkaja XII.sz.

Az ikonosztáz Mihály arkangyala Rubljov képe. Igen szépek a templom falfestményei. A XVI. sz.-i mesterek nemcsak egyházi, hanem történelmi hősöket is ábrázoltak, így a később szentté avatott Alexander Nyevszkijt, a jégmezők lovagját is.

A *Blagoveszenszkij szobor (1)*, vagyis az Angyali üdvölet katedrális a tér nyugati szélén, a Nagy Kreml Palota szomszédságában áll, a teret lezárva. Három évszázad építő- és díszítőművészetét foglalja egybe. Alapja a XIV. sz.-ban készült, erre a XV. sz.-ban háromtornyú templom épült, amely Rettegett Iván idején egészült ki újabb hat toronnyal.

Valamennyi tornyot aranyozott lemezek borítják. Az Uszpenszkij novgorodi, a Blagoveszenszkij moszkvai stílusban épült.

Kr-149. Blagoveszenszkij a 70-es években

Kr-150. Blagoveszenszkij a 80-as években

Legfőbb értékei falfestményei és ikonosztáza. Feofan Grek és Rubljov képei is megtalálhatók az ikonosztázon. 3 képet festett Feofán Grek, a Boldogasszonyt, Pál apostolt és Gábor arkangyalt. Rubljov képei a harmadik sorban találhatóak.

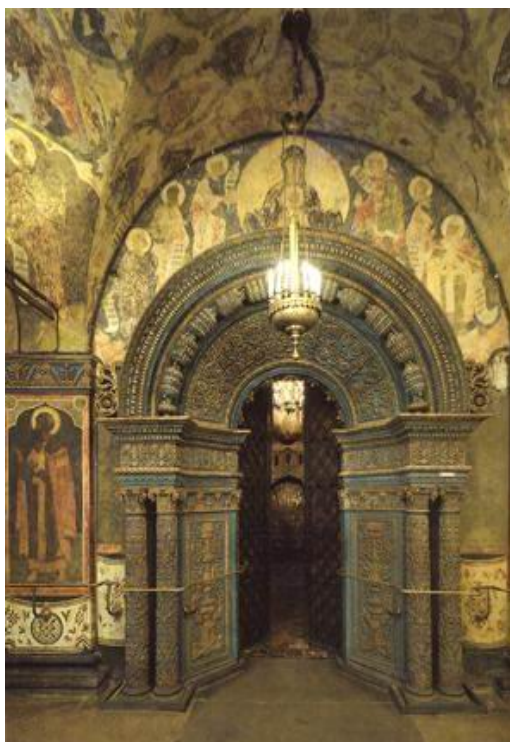
Kr-151. Az ikonosztáz részlete

Kr-152. A szentek közössége

Kr-153. Előtér

Kr-154. Kapuzat

Különösen szépek a templom kőből faragott bejárati ajtónyílásai, amelyek a XVI. században készültek. Az eredeti felirat szerint a falfestményeket 1508-ban feodoszj orosz templomfestő készítette két fiával. Az eredeti freskókat többször átfestették, illetőleg lefestették. A XX. századi restaurátorok tárták fel ezt, és nagy munkával lefejtették a későbbi rétegeket.

Kr-155. Rubljov ikonja

Kr-156. Feofan Grek ikonja

Kr-157. Aranyképes bronzkapu

A Patriarchák palotája és a 12 Apostol katedrálisa (15) az Uszpenskij székes-egyház mögött áll, amelyben ma Egyháztörténeti Múzeumot rendeztek be.

Kr-158. Patriachák palotája és temploma

Kr-159. A metropolita lakószobája

Kr-160. A 12 Apostol Temploma

Kr-161. Templomi baldachin a kiállításon

Kr-162. A szentek közössége

Kr-163. Szentháromság

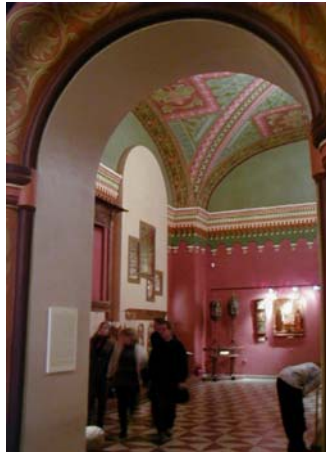
Kr-164. A kiállítás (azelőtt a Szinodus) nagy terme

Kr-165. Domborműves ikonok

Kr-166. Átjáró

Kr-167. Kegytárgyak

Kr-168. Ikonok

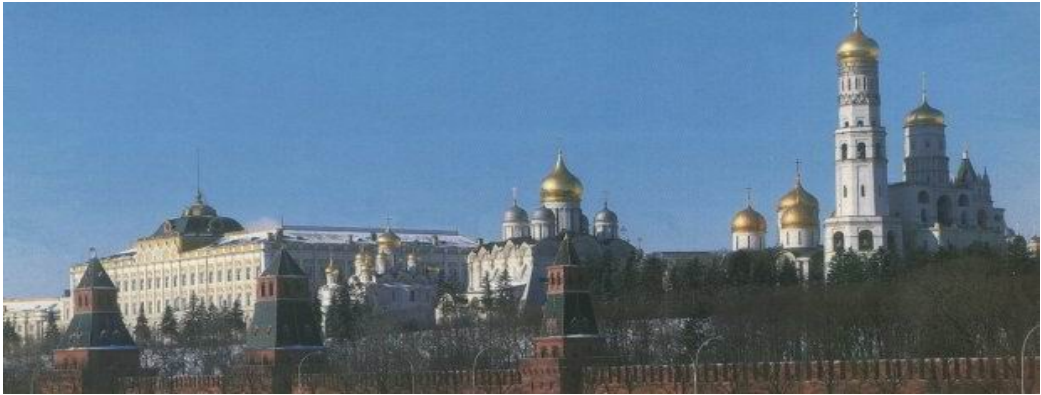
Kr-169. Liturgikus ruhák

Kr-170. Ikon borítások

A Nagy Kreml Palota (Balsoj Kremlovszkij Dvorec) (2) több épületből álló nagy belső udvaros komplexum.

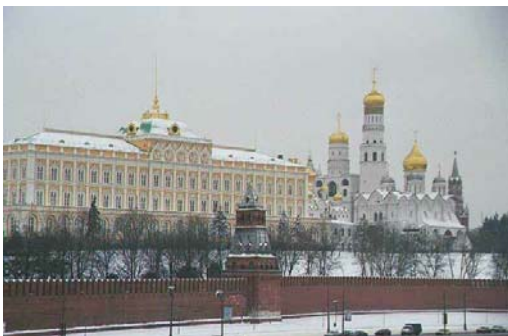
Főépülete, amely a Moszkva folyóra néz 125 m hosszú, 1838-1849 között épült annak az épületnek a helyére, amely az 1812. évi tűzvészben megsemmisült. Az egyemeletes épület, amelyet Ton és Geraszimov tervei alapján készítettek ügyes építészeti megoldással kétemeletesnek látszik. Ebben az épületben volt a Legfelső Tanács. A KGST időkben ide turisták általában nem léphetek be.

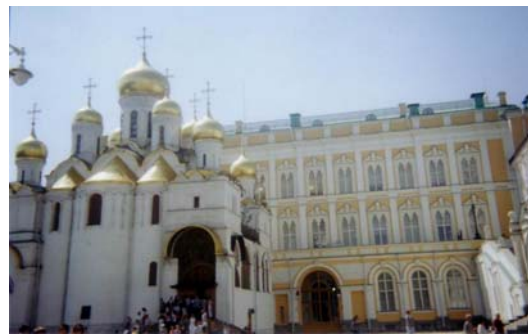
Kr-171. Nagy Kreml Palota, Blagovescsenszkij, Archangelszkij, Uszpenszkij, Velikij Ivan.

Kr-172-173. A Parlament épülete befelé és kifelé nézve

Kr-174. Télien a folyópartról

Kr-175. Oldalszárnny a Templom térről

1989-ben a KGST-Finn Együttműködési Bizottság ülése alkalmából, a Külügyminisztérium kulturális programként és ajándékképpen szervezett egy látogatást a Nagy Kreml Palotába, amelyen a Környezetvédelmi Szekció magyar tagjaként én is részt vehettem.

A főbejáraton mentünk be, ahol a vezető fogadott minket, és egy tágas, márványburkolatú előcsarnokba vezetett. Általános ismertetést tartott az épületkomplexumról.

A földszinten a cári család magánhasználatú, bár egybe is nyíló *fogadószobáit* helyezték el:

Kr-176. Előszoba

Kr-177. Katalin fogadó

Kr-178. Péter fogadó

Kr-179. Kerekasztal fogadó

Kr-180. Zöld fogadó

Kr-181. Piros fogadó

Majd felmentünk az emeletre.

Kr-182. Diszlépcső

Kr-183. György terem

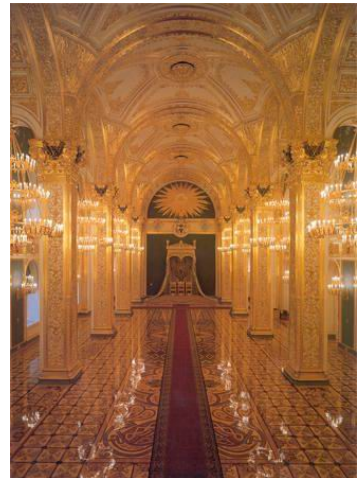
A *György terem* a nevét a legmagasabb katonai kitüntetésről, a Szent György rendjelről kapta, amelyet annak idején ebben a teremben adtak át. A kitüntettek nevét a falakon lévő táblákra vészték (pl. Kutuzov, Szuворov). A pillérek mellett 18 domborművekkel díszített fém oszlop áll. A csillárokon 3000 lámpa világítja be a teret

Kr-184. Vlagyimir terem

Kr-185. Alexandrovszkij terem

Kr-186. Andrejevszkij terem

A Vlagyimir, az Alexander, az Andrejev terem a különböző ünnepélyes ceremóniák lebonyolítására szolgált.

A vezető szerint már akkor dolgoztak a fennmaradt festmények, akvarellek alapján a még hiányzó eredeti bútorzat másolatainak elkészítésén.

Kr-187. Cárnoi fogadó.

Kr-188. Cári dolgozószoba

Kr-189. Az idegenvezetőnk

A *Granovitaja palotához* (12), amely 1487-91. között épült két olasz építész vezetésével, a Vladimir teremből díszes ajtó vezet. Az épület a Nagy Kreml Palota tömbjéhez csatlakozik, de a Templomtéren áll. Ez a legősibb cári palota.

Kr-190. Granovitaja palata

Az épületet már a Templomtérről ismerjük (K-139). Nevét a csiszolt kőkockákról kapta. A terem csaknem 500 m² alapterületű, Boltíveit a terem közepén álló oszlop tartja.

Falait 1668-ban készített, ikonfestési stílusú, ószláv szövegű freskók borítják. Természetes világítását 18 ablaka adja, este 4 nagy bronzcsillár fénye világítja be.

Érdekessége e teremnek, hogy a történelem folyamán csak ritkán, csak rendkívüli és fontos események során használták.

Kr-191. Granovitaja palata a Templomtéren

Kr-192. Átjáró az Arany Cárnoi palotaba

A Vladimir teremből gazdagon díszített átjáró vezet a cárnoi lakosztályba, az *Arany Cárnoi Palotába*, amely a XVI. sz.-i épület máig fennmaradt része. Ebben a lakrészben fogadta a cár a vendégeit. Falait ősi orosz stílusban készített freskók díszítik.

Kr-193. A Templomtérről

Kr-194-195. Az Arany Cárnoi Palota régi fogadó termei

A *Teremnaja Palata*-ba (3) ugyancsak a *Vladimír teremből* vezet egy átjáró. Ez a palota volt a cárok lakosztálya. Az ablakkeretek faragottak az ablakok színes üvegből készültek. Az épület díszes homlokzata a belső udvarra néz.

Kr-196. Terem-palota

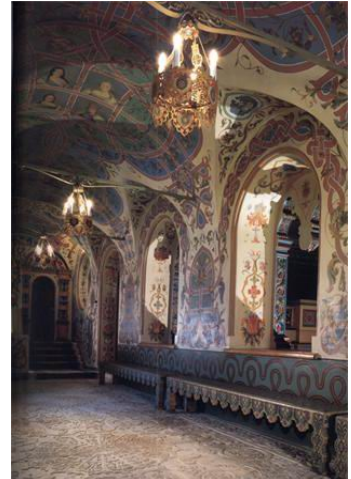
Kr-197. Nagyterem

Kr-198. Kerti homlokzat

Kr-199. Ablakkeretek

Kr-200. Tornác

Kr-201. Terem szobor (akvarellen)

Kr-202. A Terem szobor tetőzete

A palotának saját temploma volt, a Templomtérrel látható a soktornyú teteje.

Kr-203-204. A Terem szobor ikonosztáza

Kr-205. Ikonosztáz részlet

Kr-206. Királykapu az ikonosztázon

A Nagy Palota belső udvarában fejeztük be a látogatást, ahol megköszöntük a feledhetetlen szépségek bemutatását. Végezetül átvezettek bennünket az Oruzsejnaja palatától (4) elválasztó kertbe, és egy szép kovácsoltvas kapun távoztunk az elzárt épületkomplexumból.

Oruzsejnaja Palata (4), Almaznűj Fond, a Fegyvertár és a Gyémánt Gyűjtemény a Kreml igazi nagy múzeuma, amelynek saját bejárati tornya van, az ún. Borovickij Torony.

Kr-207. A Borovickaja Basnya

Kr-208. Oruzsejnaja Palata

Az épület a Kreml fala mellett áll, egy keskeny kert választja el a Nagy Kreml Palotától. 1851-ben épült Ton vezetésével, kizárólagosan kiállítási célzattal. A Múzeumot azonban már korábban, 1806-ban alapították. Itt állították ki a Pétervárról ide szállított értékeket is. A Forradalom idején és az azt követő években a múzeumi anyag kiegészült a Patriarcha palotából és az arisztokraták palotáiból államosított tárgyakkal. Az épületben 9 kiállítási helyiség van.

Megtalálhatók itt az ötvösművészet, a díszítőművészet, a fegyvergyártás, a használati eszközök remekei. A kiállított tárgyak egy részét keleti és nyugati uralkodók ajándékozták a cároknak, de láthatók itt háborúban zsákmányolt értékes tárgyak is.

Kr-209. Az előcsarnok és felvonó

Kr-210. Ezüst terem

Az *1 teremben* a XIV. sz.-ban alapított kincstár XII. századtól gyűjtött tárgyai láthatók, többek között a „jégmezők lovagja” Alexander Nyevszkij apjának, Jaroszlav nagyfejedelemnek a sisakja.

Kr-211-213. Fegyverek: kardok, vérték, pajzsok, sisakok

A 2. teremben a XII-XVII. sz. közötti időszak értékes arany tárgyait őrzik. Pl. a Moszkvát alapító Jurij Dolgorukij parancsára készített áldozókelyhet. Láthatók művészi domborított ikonok és ikonborítók, drágakövekkel ékesített könyvborítók, zománcterakásos tárgyak, üvegek és porcelánok.

Kr-214. Diszes fegyverek

Kr-215. Kehely

Kr-216. Ikonborító

Kr-217. Domborított ikonok

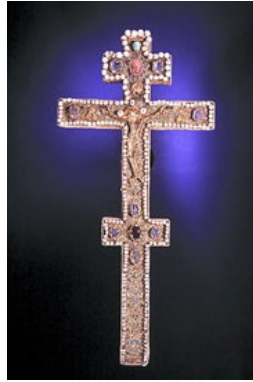

Kr-218-219. Díszes könyvborítók

Kr-220. Szakrális és palotai edények

Kr-221-222. Patriarka kereszt és országalma

A 3. *teremben* a XVIII-XIX. században készült ezüst és aranytárgyak, ötvös-
művészeti remekek láthatók.

Kr-223. Ötvösremek: Várpalota

Kr-224. Vitorlás

Kr-225. Kupa

A 4. *teremben* különösen értékes ruhákat állítottak ki, köztük arannyal, ezüst-
tel átszőtt, gyöngyökkel hímzett, kivarrt egyházi ruhákat is.

Kr-226-227. Ünnepi öltözetek: ruhák, cipők, köpenyek

Kr-228-231. Koronák, fejdíszek, sapkák és ruhák

Az 5. terem külföldi ötvös mesterek remekeit mutatja be, amelyeket fejedelmek, követek hoztak ajándékkul.

Kr-232-235. Ötvös műremek

A 6. teremben olyan ékszereket és használati tárgyakat mutattak be, amelyeket a cárok, vagy udvaruk különleges események alkalmával használtak. Látunk pl. drágaköves ékszereket, trónszékeket, többek között Borisz Godunovét, Rettegett Ivánét és a Romanovokét.

Kr-36. Ékkő

Kr-237. Ruhadísz

Kr-238. Karperec

Kr-239. Borisz Godunov trónja

Kr2-40. Rettegett Iván trónja

Kr-241. Romanovok trónszéke

Ebben a teremben van a híres monomach süveg, amellyel évszázadokig a cárt koronázták meg. Koronák, jogarok, országalmák, asztal és ruhadíszek.

Kr-242-243. Monomach koronaékszerek

Kr-244-245. Országalmák

Itt láttuk azt a gyémántokból és drágakövekből álló gyűjteményt is, amelyek a cári család ékszereiből származnak.

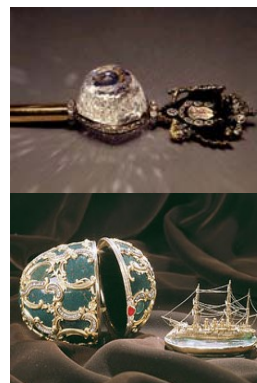
Kr-246. Országalma

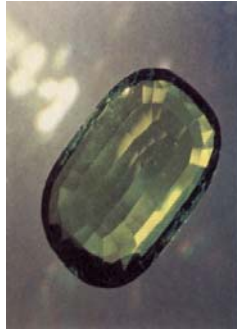

Kr-247. Ruhadisz

Kr-248-251. Disztárgyak

Kr-252-253. Disztárgyak

Kr-254-255. Ékkövek foglalat nélkül, gyűrűben

A 7. és 8. teremben díszes lószerszámokat, nyergeket, a 9. teremben pedig kocsikat és szánokat állítottak ki.

Kr-256 Lovas felszerelés

Kr-257. Kocsirészlet

Kr-258. Vitorlás

Itt van többek között az I. Jakab angol királytól Borisz Godunovnak ajándékozott hintó, és az a szán is, amelyen Nagy Péter lánya, Erzsébet utazott Moszkvába a koronázására, Nagy Katalin kocsija, amelyet Francois Bouchetol kapott, stb.

Kr-259. Borisz Godunov hintója

Kr-260. Erzsébet szánkója

A *Kormányzati negyed* a Kreml eddig látott részéhez képest a túloldalon van, a Kreml Vörös tér felőli oldalán. Abban az időben a fém kordonok mögé az örök csak jogosító „dokument” bemutatásával engedtek be bárkit is. Azon a részen nem volt idegenvezetés sem.

Az *Arzenál* (6) nagy, zártudvaros épülete az úttól egész a Vörös térig foglalja el a Kremlnek Sándor kert felőli oldalát. Építését még Nagy Péter rendelte el, de csak a XIX. sz.-ban fejezték be. Most hivatalok foglalják el az épületet.

Kr-261. Az Arzenál nyáron

Kr-262. Az Arzenál télen

Az épület előtt állították ki a Napóleon seregétől 1812-ben zsákmányolt ágyúkat. Az út a Nyikolszkij toronyhoz vezet, ahol személybejáró van.

Kr-263. Az Arzenál épület tágas udvara

Kr-264. Ágyúk az 1812-évi zsákmányból

A *Szovjetunió Minisztertanácsának székháza* (7) egy háromszögletű épület volt amelynek a Vörös tér felőli szárnyán lévő kupolán a Szovjetunió lobogóját szélcsendes időben a zászlórúdból kifújtv levegő lobogtatta.

Az 1776-1788 között épült épületben a kupola alatt lévő 24 m átmérőjű, 29 m magas, ún. Szverdlov terem eredetileg a nemesi gyűlés céljaira szolgált. A KGST időben itt tartották az SZKP KB üléseit.

Kr-265. A Szovjet Minisztertanács

Kr-266. Jobbra a hivatali épületek

Kr-267. A hivatali épület főhomlokzata

Kr-268. Kijárat az óratoronynál

Az *irodaépület* (8) főhomlokzata a Szapasszkij toronyhoz vezető útra néz. Három szárnyépülete párhuzamos a Kreml falával.

A főhomlokzathból kiugrik a klasszikus timpanonnal ellátott oszlopos épület, a *Kreml színháza*, amelyről nincs semmi további ismeretem, annak előadásairól nem is hallottunk. Az épület előtti út a Nyikolszkij toronyhoz vezet.

A folyópartról látható panorámáról egy akvarell képet sikerült szereznem.

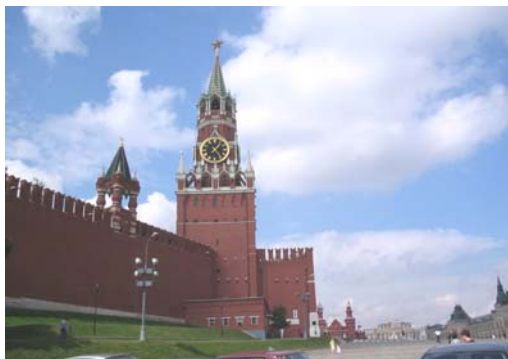

Kr-269. Kreml panoráma a folyópartról

A Kreml tömbjét *kívülről* megkerülve is érdemes megtekinteni. A Moszkva folyó partjáról illetve a Moszkvoreckij hídról látható panorámát a Nagy Kreml Palota kapcsán már említettem (K-175). A folyópart felől a várfal a Vodovszvodnaja basnya és a Beklemisevszkaja basnya között húzódik.

Kr-270. A folyóparti, Beklemisevszkij saroktorony

Kr-271. A Szpasszkij torony a folyó felől

A Vörös tér felé a Beklemisovszkaja basnyatól folytatódik a Kreml fala, és ebből a részből a Szpasszkij torony a Kreml legnevezetesebb tornya, amely a főbejáratot védelmezte.

1491-ben épült egy olasz építész, Solarió vezetésével. Azóta többször átépítették, mai formáját a XVII. sz. közepén nyerte.

Kr-272. A Szpasszkij torony a Gum felől

Kr-273. A Mauzózeum és a Nyikolszkij torony

A falszakasz közepén áll az ún. Szenátusi torony alatt a vörös és fekete gránitból épült Lenin Mauzózeum, amelyet A. Szcsuszjev tervezett. A KGST időkben hosszú sorok kígyóztak a hét öt napján (KeSzeCsüSzoVa) nyitva tartó emlékhely előtt. Nem volt sem időm, sem kedvem ahhoz, hogy beálljak a Történelmi Múzeum sarkánál – ahol a külföldi turisták csatlakozhattak – a sorba.

Eleinte Lenin és Sztálin közös emlékműve volt, de amikor én kijutottam Moszkvába, addigra már kihozták Sztálint, és a fal előtt, fenyő fák övezte térségbe temették el. Ugyanis a Mauzózeum mögött van a forradalom harcosainak, a szovjet állam, a kommunista párt kimagasló vezetőinek a temetője.

Kr-274. Mauzóleum és a kupola

Kr-275. A falba és a fal elé temetettek

A falban kialakított urnafülkékben helyezték el Gorkij, a világhírű író, Ordzsonikidze, a nagy forradalmár hadvezér, Kirov, az első köztársasági elnök, Gagarin, az első űrhajós stb. hamvait.

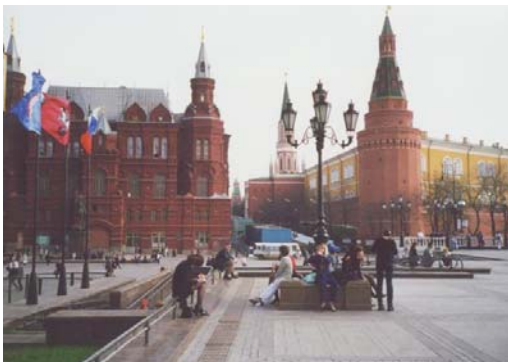
A Mauzóleum erkélyén álltak a híres május 1-jei felvonulások és a november 7-ei díszszemlék alkalmával a párt és az állam vezetői.

A Vörös tér mentén húzódó fal jobboldali saroktoronya az Arzenáli saroktorony, amely több mint 60 m magas. Pincéjében kút van, ez biztosította a vár vízellátását. A torony falainak vastagsága az alapoknál több mint 4 méter.

A saroktoronynál kezdődik a Kreml északi fala mentén húzódó *Alexandrovszkij szad*, azaz Sándor kert, amelyet a XIX. sz.-ban létesítettek a beboltozott Nyeglinnaja patak medre felett, amely vizesárokként, korábban a Kreml védművéhez tartozott.

A kertbe hatalmas, kovácsoltvas kapun át vezet az út. A park a moszkvaiak kedvelt pihenője, sétaparkja, randevűző helye.

Nem messze a saroktól van a forradalmárok emlékműve, amely korábban a Romanovoké volt, de Lenin 1918-ban eltávolíttatta a tetejéről a cári sasokat, és a Lenin által összeállított névsort vették fel az obeliszkre.

Kr-276. A Nyikoljszkaja és a saroktorony:

Kr-277. Romanovok, majd forradalmárok emlékmű

Az „ismeretlen katona sírját” 1967 május 9-én avatták fel a kert fal melletti szakaszán, a második világháborúban elesett katonák emlékére. Egy ötágú bronzcsillag közepén ég a láng, amely őrzi a „Hazáért elesettek” emlékét.

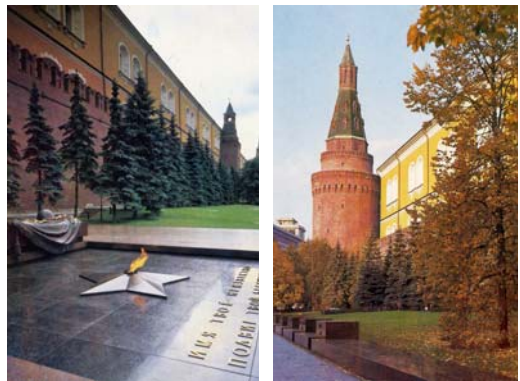
Kr-278. Az ismeretlen katona sírja

Kr-279. Az örökláng

Kr-280. Őrségváltás az emlékműnél

Kr-281-282. Részletek

A Sándor-kertet több szökőkút, virágok, padok teszik pihenésre alkalmassá, ezáltal közkedvelté.

Kr-283-284. A Sándor kert Manyézs menti részéből

A kert északra a Manyezs (ma kiállító csarnok) mellett vezető útnál végződik, de fákkal, bokrokkal tovább is tart a Kreml mentén egészen a Moszkva folyóig.

Glinka Zenei Múzeum

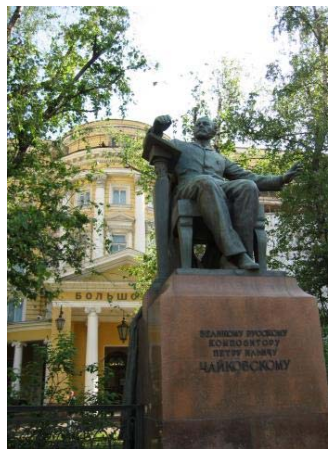
1975-ben voltam először hangversenyen a Konzervatórium nagytermében, a Herzen utcában.

G-101. A Konzervatórium

G-102. A nagyterem bejárata

G-103. Csajkovszkij emlékmű

A lépcsőházban emléktáblákon sorolták fel az intézmény jelentősebb tanárait és növendékeit.

G-104. Emléktábla a lépcsőházban

G-105. Konzervatórium

Korán érkeztem, körbejártam az épületet, és akkor fedeztem fel, hogy itt működik a Glinka Zenei- és Hangszer-múzeum is.

Másnap visszatértem, láttam, hogy a látogatás díjtalan, beléptem a múzeumba: én voltam az egyedüli látogató.

Az előtérben Glinka mellszobra és néhány hangszer állt. Előhúztam a fényképező gépemet, és abban a pillanatban megjelent a terem őre, egy apró termetű, gömbölyded idős nő, akiről kevéssel később kiderült, egy zeneakadémiát végzett, zenetörténeti kutatóból nyugdíjazott teremőr, muzeológus.

Örömmel mutatta be a kis múzeumot, ahol az orosz zenetörténet nagyjainak emlékeit gondozzák: hangszereket, kottákat, képeket, ruhákat, díjakat, stb.

G-106. A Glinka Múzeum hallja

G-107. Glinka íróasztala

G-108. XVIII. sz-beli hangszerek és bútorok

G-109. Csajkovszkij zongorája

G-110-111. A kiállított emléktárgyak (1)

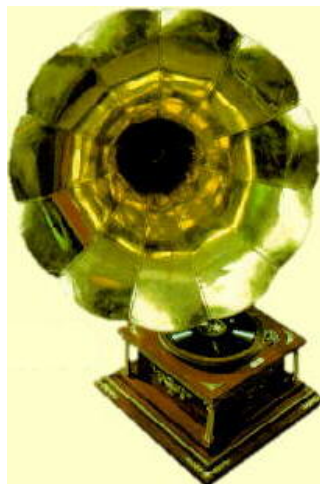
G-112-113. A kiállított emléktárgyak (2)

G-114. Íróasztal

G-115. Japán hangszerek

G-116. XX. század elei gramofon lemeztárral

G-117. Stradivári hegedű

G-118. Poliphant

G-119. Torban

A népi pengetős hangszerek közül a balalajkából egy sorozatot állítottak ki, a legkisebbtől a legnagyobbig.

Ahogy körülnéztem, láttam, hogy őriznek képeket is. Már régen izgatott, hogy milyen képek alapján írhatta *Muszorgszkij* az „Egy kiállítás képei”

Megkérdeztem, hogy tud-e valamit a Muszorgszkij-Hartman „kiállítás képeiről”

Tudott.

Az irodájába vezetett és a fiókjából előhalászott négy 10x15 cm-es fekete-fehér fényképet arról a négy akvarell képről, amelynek a sorsát ismerte.

Ezek: a *Baba Jaga* (csirkelábon forgó) *kunyhója*: egy díszes faragott óratok, a *Kievi Nagykapu*: egy szinpadi díszletterv, a *csirkék tánca a tojásban*: kosztümvázlat Gyagilev balettjéhez, a *Holtakkal a holtak nyelvén* pedig egy részlet a párizsi katakombából, ahol a látogató kézilámpával világít, hogy a sírkamrákat megnézzék.

Mindegyik képnek megadta a lelőhelyét: Leningrádban a “Dom Puskina”-ban, az Orosz Múzeumban, illetve a Festészeti Akadémián.

Nagyon hálásan megköszöntem. Még ott, Moszkvában, mindjárt meg is vettem hanglemezen a művet az eredeti előadásmódban zongorán, illetve Rimszkij-Korszakov hangszerelésével, majd Ravel zenekari feldolgozásában, és később még beszereztük a japán Tomita orgona-átiratában is. Sajnos ez utóbbit valakinek kölcsön adtuk, és nem adta vissza.

Ugyanez év nyarán *férji minőségemben*, az ELTE szakszervezeti beutaltjaiként, Marikával kijutottunk két hétre Leningrádba, akkor felkerestük ezeket a helyeket, és megláthattuk a nem ’ennyire híres’, de akkor kiállított többi (100) kép nagy részét is.

A leningrádi utazásunk előtt jól felkészültünk. A Budapesti Gorkij Könyvtár orosz lexikonjaiból megtudtam: Viktor Hartman polihisztor volt: mérnök, díszlet- és jelmeztervező, akvarellfestő, néprajzi gyűjtő, stb.

Hagyatékát megcsodáltuk az Orosz Múzeumban őrzött mappákban. Láttunk néhányat az akkori kiállítás 100 képéből is. Nem is tudtuk, hogy miért pont ezeket a képeket választotta Muszorgszkij. De több olyan képet, amely a műben is szerepel, nem találtunk.

Amikről a Glinka Múzeumban információt kaptunk, azokat megtaláltuk. Azt mondták, hogy a forradalom és a világháborúk idejében – minden gondoskodás ellenére is – sok múzeumi tárgy megsemmisült vagy elveszett.

Lehet, hogy a zenei világ a képeket rajtunk kívül nem is ismeri? Lehet, mert még *sehol másutt* nem láttuk azokat. Talán publikálni kellene!

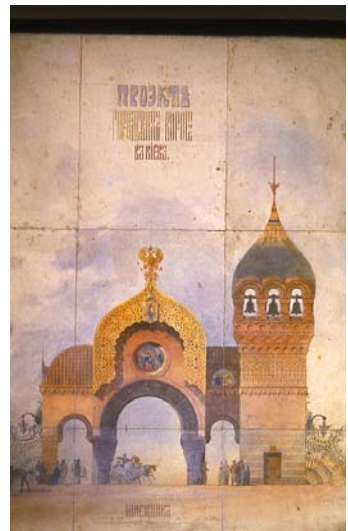
Később, de még ’75 őszén visszatértem a Glinka Múzeumba, hogy meglátogassam a hölgyet. Magammal vittem azokat a trófeákat, amiket útmutatása alapján Leningrádban fölfedeztünk, színes diapozitív formában megszereztünk, s amelyekről színes papírképeket készíttettem a számára.

G-120. Baba Jaga kunyhója óratok terve

G-121. Csibék tánca a tojásban- jelmezterv

G-122. Kievi Nagy Kapu díszletterv

G-123. Holtakkal a holtak nyelvén
A párizsi katakombákban

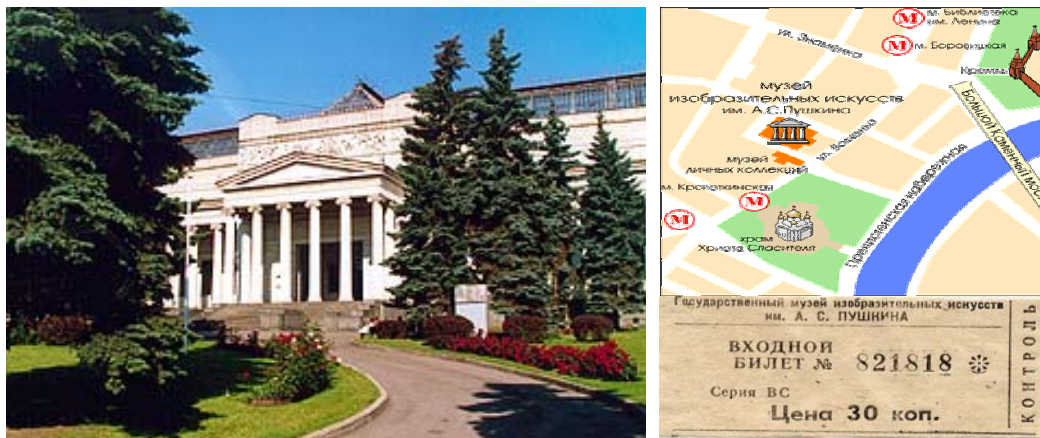
Sajnos a hölgyet már nem találtam meg, időközben véglegesen nyugdíjazták, a nevét, címét, telefonszámát pedig nem adták meg, hiába hivatkoztam, mutattam a képeket, még azt sem vállalták, hogy eljuttatják neki.

Puskin Múzeum

Moszkva Szépművészeti Múzeuma a Puskin Múzeum, amelyet 1898. augusztus 17-én nyitottak meg.

1973-ban Moszkvában először ebben a múzeumban voltam. Nem voltam felkészült. Nálam volt egy orosz-magyar – magyar-orosz turista szótár, és abba írtam bele azokat a tárgyakat, amelyek megtetszettek.

A Múzeum az *egyetemes művészettörténetet* mutatja be a XX. századig. Külön érdekessége klasszikus *szoborgyűjteménye*, amelyet a cári időkben, a XVIII-XIX. században, az itáliai műhelyekben készült gipszmásolatokból szereztek be.

P-101-102. A Puskin Múzeum

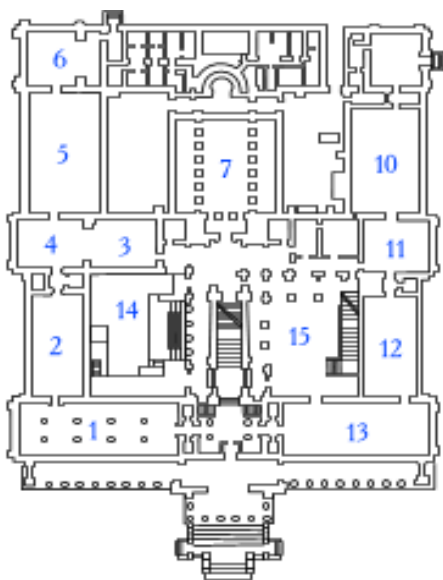
P-103. Új épületszárny

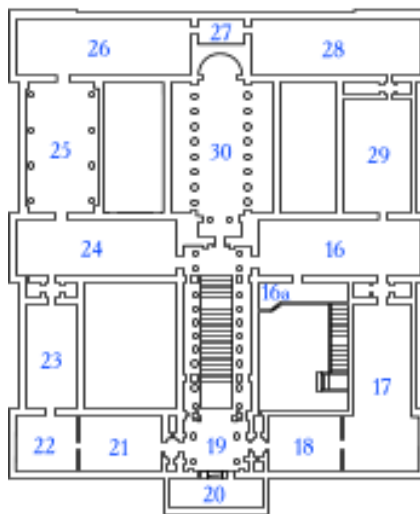
P-104. Oldalhomlokzat

A XVIII-XIX. századi orosz festőket korábban nem ismertem, ezért számomra különös élmény volt Bencuúr, Munkácsi stb. orosz kortársainak megismerése, jóllehet az orosz festészetből csak néhány válogatott képet mutattak be, hiszen róluk szól a Tretyakov Képtár, ahová csak nehezen, és jóval később kaptam belépőt.

1973-ban még nem volt a múzeumban teremről-teremre vezető, ilyen csak sokkal később lehetett kapni. Számos alkalommal voltam a Puskin Múzeumban, ezért csak egységes benyomásról tudok összefoglaló képet adni, mert az élmények 30 év távolából már összefolynak.

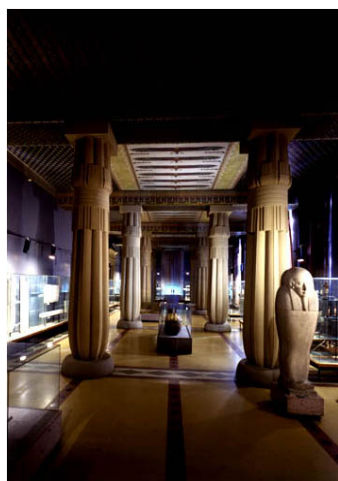

P-105. Földszint

P-106. I. emelet

Az 1. sz. teremben a látogató Egyiptomba érkezik, ahol Amemenhet fáraó fogadja. A gazdag egyiptomi gyűjteménynek csak kis részét állítják ki, amelyet időszakosan módosítanak.

P-107. Az 1. sz. terem: Ókori Egyiptom

P-108. Amemenhet fáraó

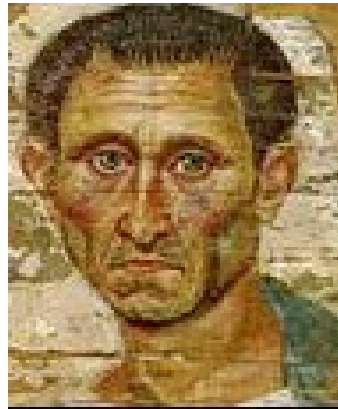
P-109. A 2. sz. terem: Mezőpotámia, Irán, Ciprus

P-110 - Kosmetikai eszköz Egyiptom Ptolomeida korából

P-111. Amenhotep és Ramai
XVIII. dinasztia- Kr.e.XI.sz.

P-112. Kopt koporsókép Kr. e. I.
század

A 2. sz. terem az asszír-babilóniai kultúrát, valamint a Mediterraneumban feltárt leleteket és a görög kultúra emlékeit mutatja be.

P-113-115. Görög vázák és borhígító kráter (Attica K.e. 530- 460)

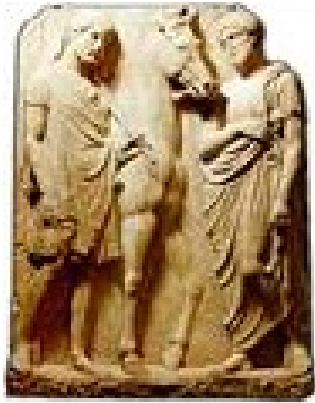
A Múzeumnak hatalmas gyűjteménye van az ókori szobrászat alkotásaiból, az itáliai másoló műhelyekben készült gipsz másolatokból.

P-116. A 3. sz. terem: Hellenisztikus kor és a kopt művészet

P-117. A 7. sz. terem: Ókori görög és Fekete-tengeri kultúra

P-118. Fekete tenger északi területe Kr.e. 370

P-119. Afrodité

P-120. 14. terem – Görög művészet Kr.e. V-IV. század

P-121. A 28. terem: Az ókori római szobrászat alkotásainak másolatai

P-122. 25. terem: Róma -Szarkofág- Kr. e 210. Bacchus-Ariadne és Herkules alakjával

A Bizánci kultúrát a 3. sz. teremben elsősorban a hieratikus ábrázolások jellemzik az ikonokon és a szentélyeket eltakaró ikonosztázokon.

P-123. A 3. terem: Bizánci művészet

P-124. A pravoszláv kereszténység képei

A bizánci művészetből korán kivált a pravoszláv felekezet, és megteremtette magának a sajátosan orosz stílust mind az ikon- mind a freskó festészetben.

A Múzeumnak hatalmas klasszikus anyaga ellenére viszonylag kevés anyaga van a román stílus idejéből.

A nyugat-római birodalom bukását követően a román művészetet köríves stílusát a 12. században felváltotta a gótika. A körívek felfelé törekvően csúcsívesek lettek, a dekoratív fafaragások és kőfaragások ezzel együtt fejlődtek.

P-125. A 4. terem: Itália XIII-XV. század

P-126. Az 5. terem: Itália XV-XVI. század

Még a XIII. században is nyomot hagyott az ikonfestészet hieratikus ábrázolási stílusa, amint az Simone Martini Mária Magdolna képén – aki kenetet visz Jézus testének balsamozásához – jól látható.

P-127. Blagovescsenszkoje

P-128. Simone Martini (1282-1344) Mária Magdolna

P-129. Botticelli (1445-1510) Angyali üdvözlet

A dekoratív művészet fejlettségét szemléltetik a kerámia edények, fém kegytár-
gyak, temetési eszközök, szarkofágok.

P-130. Jézus bevonulá-
sa Jeruzsálembe

P-131. Limogei ke-
reszt XII. sz. vége

P-132. Szarkofág – Velence - XVI. sz.

P-133. Boltraffio : Sebestyén – XV.sz.

P-134. A 6. terem: Itália XVI. sz.

P-135. Bronzino (1503-1572)- Mária, Jézus és Ker. János

P-136. A 15. terem:- Itália középkori és reneszánsz szobrászata

P-137. A 29. sz. terem: Michelangelo alkotásai.

P-138. A 10. terem: Németalföld 17. század

P-139. A 11. terem: Flamand –Spanyol 17. század

P-140. Peter Claes (1597-1661) Reggeli

P-141. P-139. Schneiders (1579-1657) csendélet

P-142. Holland XVI. sz.: Szt Mihály

P-143 Id. Cranach: Madonna - 1525 németalföld

P-144. Tatti (1486-1570): Szent Kristóf

P-145. Rubens (1577-1640): Bacchanalia

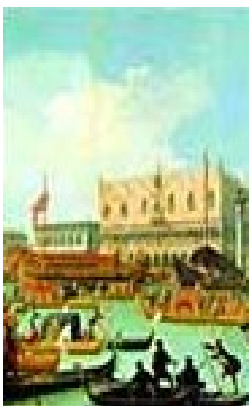
P-146. Rembrandt (1616-1669): Artaxerxes, Eszter és Hámán

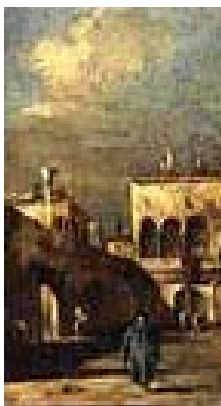
P-147. A 12. terem: Itália XVII-XVIII. sz.

P-148. A 13. terem: Francia és spanyol XVII-XVIII. sz.

P-149. Canaletto (1693-1768): Velence

P-150. Guardi (1712-1792): Vel.

P-151. Poussin: Rinaldó és Armida - 1626

P152. Zurbaran (1598-1664) Madonna

P-153. Murillo (1617-1682): Gyümölcsáros lány

P-154. Murillo: Madonna (másolat)

155. Constable (1776-1837): A Highgate

156. Corot (1796-1875) Rakott szekér

P-157. Boucher (1703-1770):
Hercules és Omphale

P-158. David (1748-1825):
Andromaché siratja Hektort

P-159. Daumier (1808-1879):
Támadás a királyi palota ellen

Az orosz festőkből is többet kiállítottak, akiktől azután később a Tretyakov Galériában is láthattam remek képeket

P-160. Brüllov 1797-1877): Görög reggel

P-161. Scsedrin (1791-1830): Sorrento Capriból

P-162. Szerov (1865-1911)
Olsufievna

P-163. Brulov: Olasz nő

P-164. Bronnyikov (1827-1902):
Kegyek előtt Itáliában

Rodin Szobrai közül itt Évára emlékszem Több szobrárt később, 1975-ben, illetve 1981-ben, Leningrádban, az Ermitázsban, majd 1985-ben Párizsban csodáltam meg.

Itt a „klasszikus” formából már új stílusra váltott alkotásaként mutatták be „Éva” c. szobrárt.

P-165. Maillol (1861-1944):
Pomona

P-166-167. Rodin (1840-19179) Éva két nézetből

A földszinti termek közül két nagytermet (8-9.) aktuális kiállítások, rendezvények céljára tartanak fenn. Amikor először ott jártam, valami nagyon modern kortárs művészek alkotásait mutatták be.

A Múzeum emeleti termeinek egyik felében az ókori görög-római, illetve a középkori holland, német szoboralkotások gyűjteményét állították ki, a szintnek a másik felét az impresszionisták, kubisták stb. képeivel rendezték be.

P-168. Feljárát az emeletre

P-169. A 16. terem: Olimpia

P-170. A 25. terem: Róma művészete

P-171 A 28. terem: Itáliai másolatok

P-172-173. A 26-27. terem: Középkori holland és német szobrászat

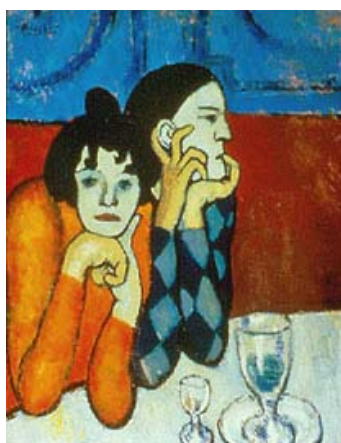
A modern művészet és ezen belül sem a zene, sem a festészet, sem képzőművészet más ágai nem tudtak közel férközni hozzám. Természetesen tudom, hogy bennem van a hiba: zenében is megrekedtem a romantikánál. Az impresszionisták képeit azért mégis sokkal szívesebben néztem meg, mint a kubizmus és egyéb későbbi modern „alkotásokat”.

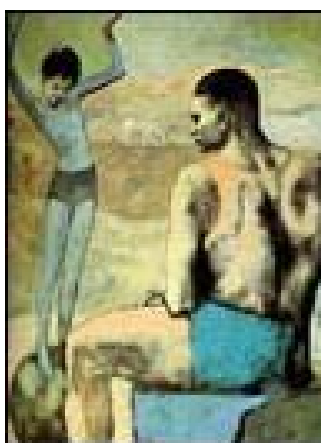
P-174. A 17. terem: Picasso, Matiss

P-175. A 18. terem: Cezanne , Gauguine

P-176. Picasso (1881-1973)
Arlequin

P-177. Picasso: Nő a labdán

P-178. Matiss: Aranyhal

P-179. Matiss (1869-1954):
Tánc (részlet)

P-180. Cezanne: Arlequin
és Pierrot

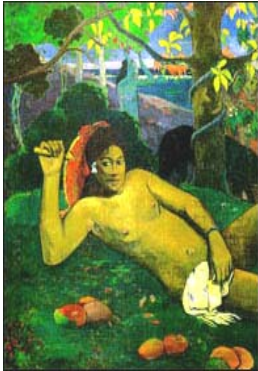
P-181- Cezanne (1839-1906)
fénykép.

P-182. Cezanne_ Csendélet

P-183. Gauguin (1846-1903): Tengerparton

P184-185. Gauguin: Királyné és szépségek

P-186. Marc (1880-1916 német): Vörös bika

P-187. A 21. terem: Degas, szimbolizmus, Van Gogh

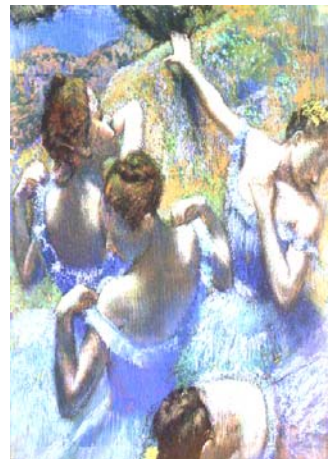
P-188. A 22. terem: Monet, Renoire, impresszionisták

P-189-191. Degas (1834-1906):: Táncosnők

P-192-193. Degas: Táncosnők

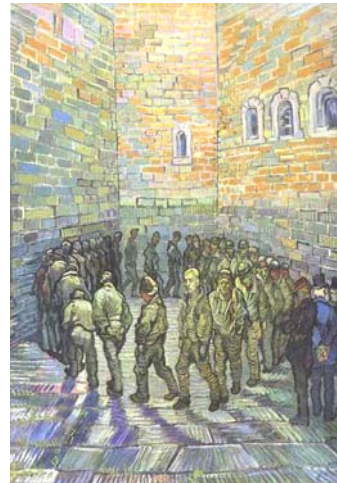
P-194-196. Degas: Táncosnők

P-197. Renoire: Akt

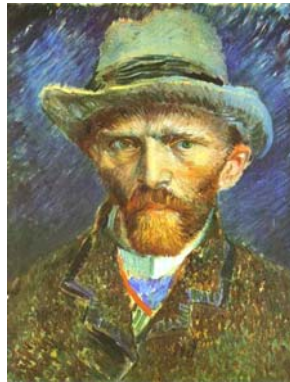
P-198. Van Gogh: Ismeretlen nő (pasztell)

P-199. Van Gogh Börtön

P-200. Van Gogh (1853-1890): Szüret Arlesban

P-201. Van Gogh: Önarckép

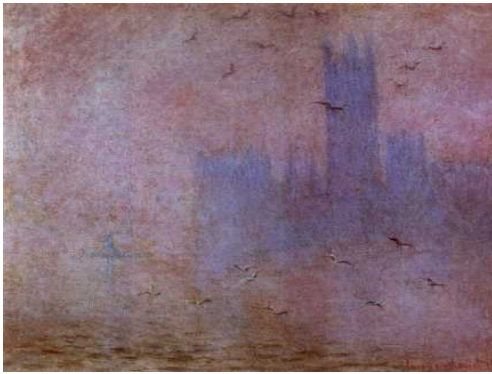
P-202. Van Gogh: Férfi portré

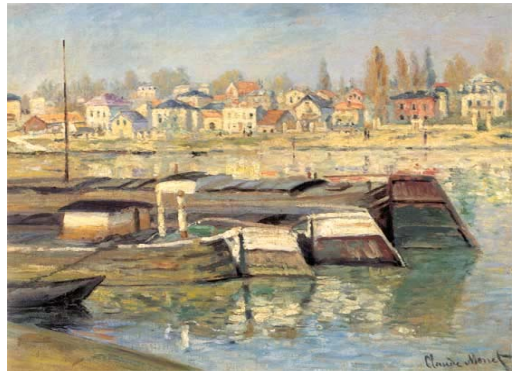
P-203. Monet: Nimfák fürdője

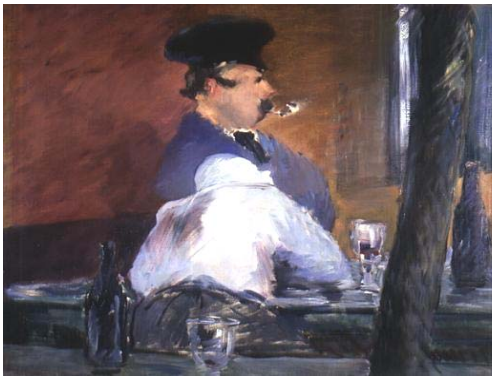
P-204. Monet: Kapucinus utca

P-205. Manet: A parlament ködben

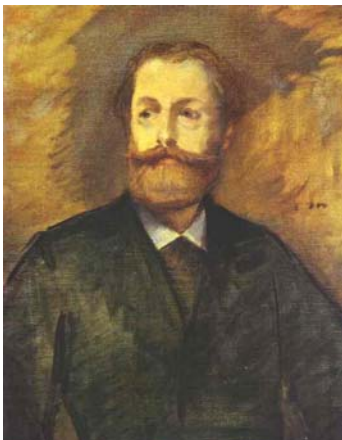
P-206. Manet: Szajnai hajók

P-207. Manet (1832-1883): Bárban

P-208. Manet: Akt

P-209. Manet: Antoine Proust

P-210. Manet: Szülei

P-211. Manet: Berthe
Morrisott

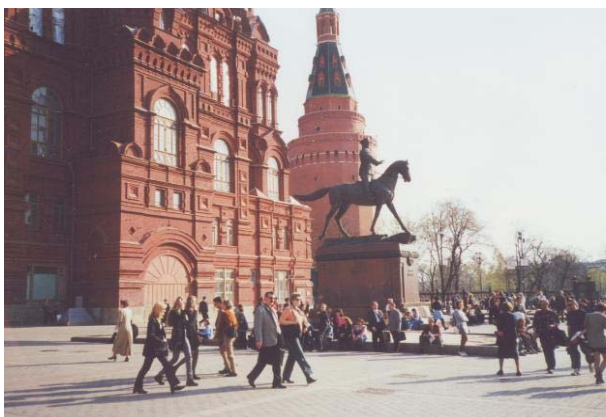
A Manet szülők képe győzött meg arról, amit Picasso ugyancsak egy portréján is láttam, hogy ezek a festők is jól képzettek voltak a mesterségbeli tudásban, csak nem voltak hajlandók fényképszerűen festeni.

Történeti Múzeum

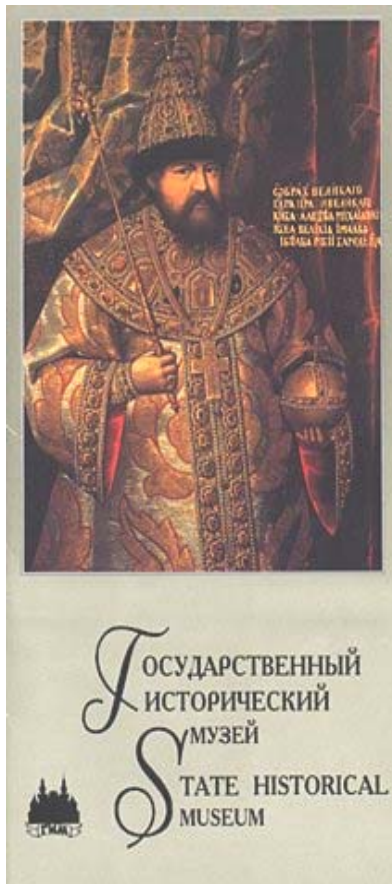
A Múzeum a Vörös tere a belváros felől lezáró vörös téglából épült, vagy vörösre festett, klasszikus orosz stílusú épület.

Tör-101. A Vörös tér felőli, bejárati homlokzat

Tör-102. A belvárosra néző hátsó homlokzata

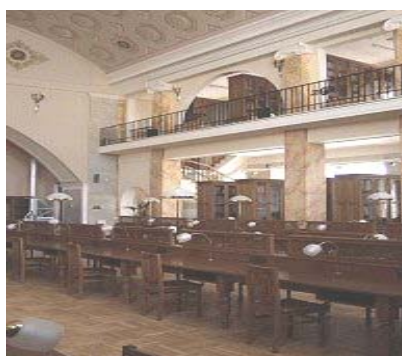
Tör-103. Katalógus

Tör-104. Belépőjegy

Tör-105. Lépcsőház

Tör-106. Kutató terem

A Múzeum a XIX. sz. végén épült, és bemutatja a kőkorszaktól a XVIII. sz. végéig a Mongol birodalomig terjedő orosz föld, majd hercegségek és végül az orosz állam történeti leleteit, harcászati, kulturális, vallási és állami életének emlékeit

Tör-107. A kőkorszakot bemutató terem fejléce.

Tör-108. Kőszerszámok

Tör-109. Embertípusok

Tör-110. Pattintott eszköz

Tör-111. A Paleolit kor emlékei

Tör-112. Mamut agyar

Tör-113. Mamut csontok

Tör-114. Sírlelet

Tör-115. A neolitikum emlékei

Tör-116. Agyagedény

Tör-117. Szibériai kultúra

Tör-118. Főzőedény

Tör-119. Bronzkori emlékek

Tör-120-123. A bronzkori ember eszközei: vadészat, háztartás, ruházat

Szemmel láthatóan nem sokat változott az életmód a bronzkor és vaskor között, kivéve talán azt, hogy a vasolvasztás feltalálásával az eszközök tartósabbak lettek. A szűrő-vágó fegyverek választéka azonban jelentősen megnőtt.

Tör-124. Leletek a vaskorszakból

Tör-125-127. A kultúra, díszítés sokat fejlődött a korszakváltással

Itt már specializálódott a gyűjtemény az egyetemes emberiből Kelet-Európa területére.

Tör-128. Kelet-Európa Kr.e. VI- Kr. u. III. századig

Tör-129-131. A kézművesség jelentős fejlődését mutatják a leletek a Fekete tenger környékéről

Tör-132. Kelet-Európa és Ázsia a III-VIII. században

Tör-133-135. Jelentős változás a nemesfémekre való áttérés

Tör-136. Óorosz kultúra a IX-XII. században

Tör-137-139. Diszítőművészet az orosz fejedelemségek idején

Az orosz állam alapítását 862-re teszik, ezért Novgorodban 1862-ben rendezték meg az orosz millenniumot, és készítettek el annak emlékművet. Ebben a teremben két nagyméretű festmény ábrázolja az ősi Oroszország jelképét, amelyeket Szemiradzskij akadémikus 1883-ban festett a Múzeum számára.

A 9. terem az orosz város életét bemutató eszközöket gyűjtötte egybe:

Tör-140-142. A lovas ember fém szerszámai, eszközei

Tör-143-145. A női élet kellékei, díszei

Tör-146-147. Lakásfelszerelés és díszítőművészet

Tör-148. Égetőkemence

Tör-149. Bútorok és ékszerek

Tör-150. Fémműves eszközök

A 10. terem olyan eszközöket válogatott össze, amelyeket a hatalom gyakorlásával, a kultúrának a bel- és külpolitikával összefüggésben lehetett értelmezni

Tör-151-153. Térképek, hadjárati krónikák, Igor legenda

Tör-154-156. Eszközök a novgorodi fejedelemség idejéből

Tör-157-159. A Vlagyimir –Szuzdal fejedelemség emlékeiből

Itt kihagytam, a mongol birodalommal (XI-XIII.sz.) és az orosz földért vívott harcok (XIV-XV. sz.) történeti emlékeivel foglalkozó három termet, majd visszamentem, hogy megnézzem a XV.sz. öltözetet.

Tör-160-162. A XV. század öltözködése

A 14-15. terem az orosz városi élet XV-XVII. sz. fejlődését mutatja be:

Tör-163-65. Könyvek a XIV-XV. századból

Tör-166. Pénzermék

Tör-167. A moszkvai pénzverde eszközei

A XVI-XVII. sz.-i ipar és kereskedelem fejlődésének bemutatása a 16. sz. terem feladata.

Tör-168-169. Az orosz fémműves ipar termékei a XVI-XVII. században (Tulai manufaktúrák)

Tör-170-171. A külkereskedelem áruai a XV-XVII. században

Itt ismét kihagytam egy termet, amely a szibériai oroszok életével és haladásával foglalkozott.

A 18. terem a XVI-XVII. sz.-i udvari élet kellékeiből, felszereléseiből adott mintát:

Tör-172-173. Szertartási eszközök

Tör-174-175. Rettegett Iván ruhája, pecsétek és rendeletek

Tör-176. Cári trón

Tör-177. Nyereg

Tör-178. Falkép

Tör-179. I. (Nagy) Péter

A 19. terem a XVI-XVII. sz. pravoszláv templom felszereléseivel foglalkozik:

Tör-180 Ornátus

Tör-181. Mitra

Tör-182. Templomi eszközök

A 20. terem a XVI-XVII. sz-i orosz kultúrát szemléltette:

Tör-183. Rézkar

Tör-184. Ikonfestés

Tör-185. Zománctechnika

Tör-186. Kódexkészítés

Tör-187. Illusztráció

Tör-188. Irodalom

Tör-189. Nyomdatechnika

Tör-190. Restaurálás

Tör-191. Földgömb

A 21. sz. terem foglalkozik a XV-XVI. sz. vitézi fegyverekkel, öltözetekkel, hetmanokkal és a külpolitikával. Az ikonosztáz még a 20. teremhez tartozik.

Tör-192. Ikonosztáz

Tör-193. Puskák (ágyúk)

Tör-194-196. Páncél díszöltözetekből

Tör-197. Fegyverek

Tör-198-199. Külpolitikai iratokból

Tretyakov képtár

Moszkva egyik híressége a Tretyakov Galéria, amely a Leningrádi Orosz Múzeummal az orosz festészet kincsháza. A Galériát *P.M. Tretyakov* 1892-ben alapította, amikor gyűjteményét Moszkva városának adományozta.

A Képtár rendeltetése az orosz festészet és szobrászat alkotásainak a XI. századtól napjainkig folyamatos gyűjtése és bemutatása.

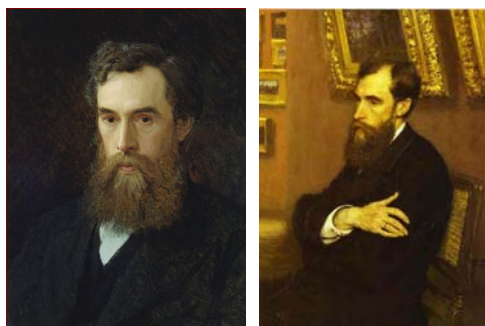
Olyan mértékű a látogatottsága, hogy csak talán a harmadik moszkvai kiküldetésem alkalmával sikerült - KGST székházi ismerőseim révén - előreváltott jegyet kapnom. Később, amikor már megfelelő kapcsolataim alakultak, számos alkalommal jártam a Galériában

T-101-102. A Tretyakov Galéria bejárata és oldalhomlokzata

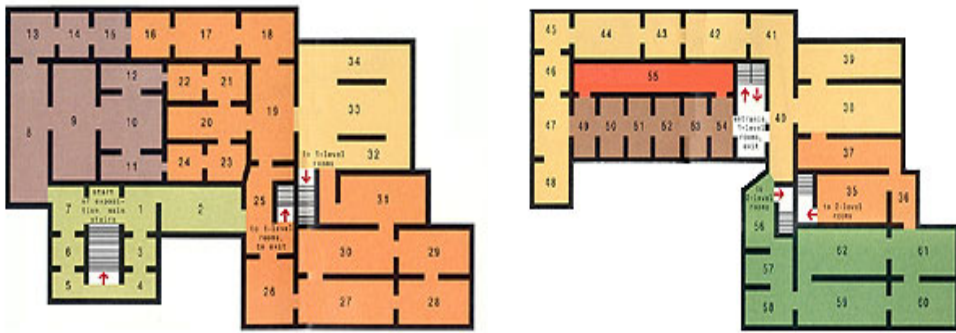
T-103. Tretyakov szobra a Galéria előkertjében

T-104. Kramszkoj és Repin:
Tretyakov portrék

A Múzeum törzsanyaga az ikonfestészet mellett többségében a XVIII-XIX. sz. kiemelkedő festőinek az alkotása.

Termeit is a neves festőkről nevezték el, többnyire így: Alexandr Venecianov és iskolája, Pavel Fedotov és kortársai, Karl Brülov, Alexandr Ivanov, Vaszilij Verescsagin, Vaszilij Szurikov, stb.

T-105-106. A Tretyakov Képtár alaprajza

A Galériába lépve meglepő, hogy nem történeti, művészettörténeti időrendben láthatjuk a képeket. Az első termek az orosz portréfestők, majd tájképfestők, történeti festők kiemelkedő személyiségei (és iskolájuk) szerint szervezettek.

A rendelkezésre álló információk szerint (könyvek, füzetek, képeslapok, internet) egyes festők jelentősebb képeinek megismerése részletes nagyításban is elérhető.

Természetesen nem tudok teljes áttekintést adni a Galériáról, de lehetőséimhez mérten megkísérlem megörökíteni mindazt, amit csak lehet, hiszen több okból (távolság, költség, meghívó, vagy csoportos túrizmus) nagyon nehéz a helyszín megközelítése, bejárása.

Az orosz ikonfestészet

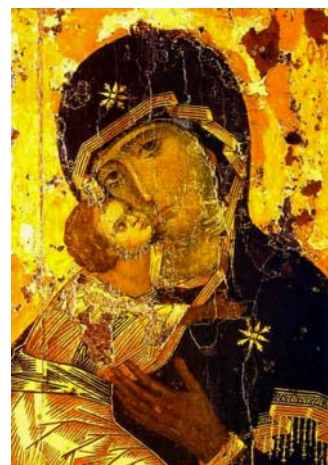
A legtöbb pravoszláv ikont eddig ebben a Galériában láttam. A képek közül leghíresebbek a Rubljov ikonok, illetve Feofan Grek-nek (Theofanes), Rubljov tanítómesterének képei.

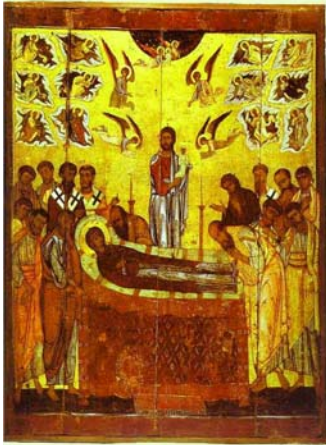
T-107. Gábel arkangyal

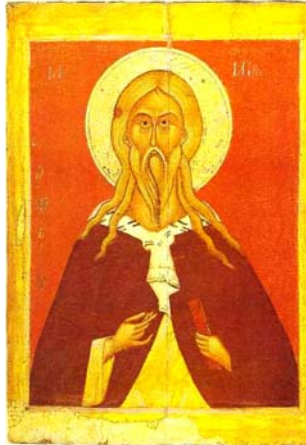
T-108. Apokalipszis

T-109. Vladimiri Mária

T-110. Mária halála

T-111. Illés próféta

T-112. Hodogetria - XV.

T-113. Jaroslavl-i Mária -
1482.

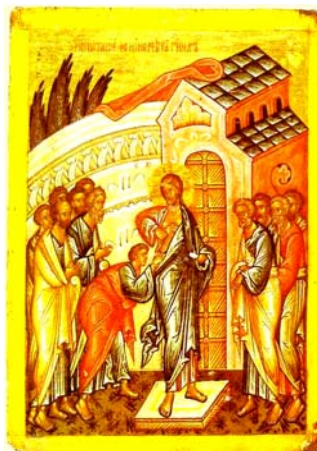
T-114. Jaroslavl-i Mária XVI.sz.

T-115. Szent György

T-116. Utolsó ítélet XV.sz. Novg.

T-117. Tamás kétkedése
Novgorod.

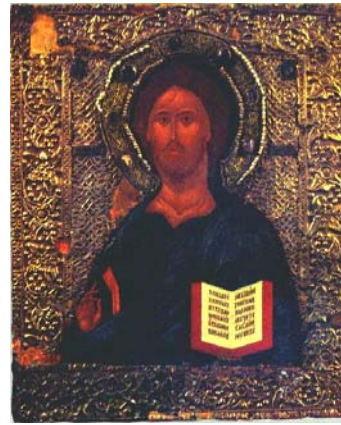
T-118. Illés szekere XIV.sz.

T-119. Szentek közössége

T-120. Szt. Simon

T-121. Kr. méltósága – XV.sz.

T-122. Szt. Mihály – XV. sz.

T-123. Szt. Mihály (részlet)

T-124. Szűz Mária - 1482

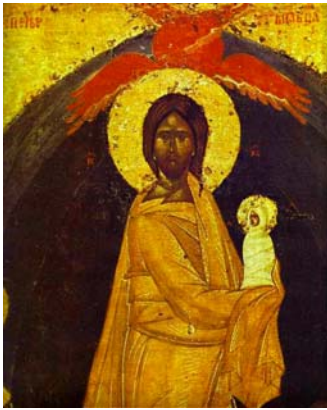
T-125. Theofanes: Szineváltás

T-126. Mária temetése - 1485

T-127. Mária halála - 1480

T-128-129-130. Theofanes: Mária halála – 1480 (részletek)

T- 131-132-133. Theofanes: Szt. Pál, Szt. Péter és Szűz Mária

T- 134. Dionysios: Péter metropolita

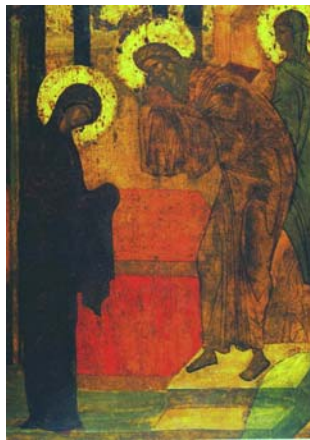
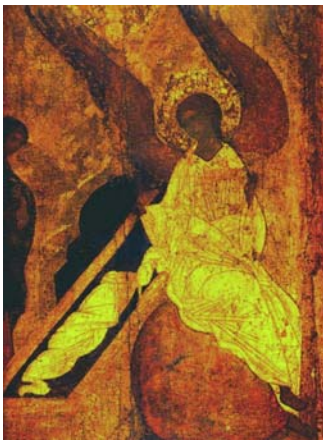
T- 135. Dionysios: részlet (1) 1480

T136. Dionysios: részlet (2) 1480

T-137-138. Rubljov: az Ószövetség Szentháromsága 1410 - (részlet)

T-139-140-141. Rubljov: Angyali üdvözlés - Bemutató a templomban – Mária mennybevétele

Orosz portréfestők

A XVIII-XIX. századi orosz (európai stílusú) festészet elsősorban portrék festésével indult. A következőkben bemutatok néhányat a fontosabb személyiségek közül.

T-142. Vedekind (1674-1736)
Mihail Fedorovics cár

T-143. G.H Groot (....-1743):
Elizaveta Petrovna cárnő - 1728

T-144. Molcsanov (1726-1786)
II. Péter

T-145. Antropov (1716-1797):
II. Katalin

T-146. Ericson (1722-1782)
II.Katalin gyásza

T-147. A. Rostin (1718-1793):
Jekaterina Cserniseva

T-148. J.P. Ludden (...-1739):
Dimitriev Mamonov

T-149. I.N. Nikitin (1680-
1742):G.I. Golovkin

T-150. Levickij (1735-1782)
II. Katalin

T-151. Scsukin (1762-1824)
II. Pál

T-152. L. Tocce (1686-1772):
K.G. Razumovszkij

T-153. Kiprenszkij (1782-
1836) Ōnarckép

T-154. Kiprenszkij:
A. A. Csernyisev

T-155. Kiprenszkij:
A. Sz. Puskin

T-156. A.P. Brülov (1798-1877) Őnarckép

T-157. Brülov:
Samoilova

T-158. F. I. Subin (1740-1805): Golicin alkancellár

T-159. V. A. Tropinyin (1776-1857) – A festő fia

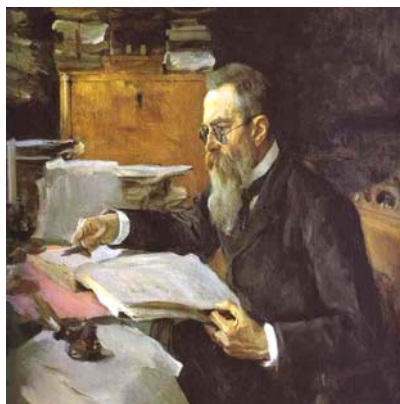
T-160.
Lomonoszov

T-161. Rjepin:
Mendelejev

T-162. Szerov (1865-1911):
Őnarckép - 1885

T-163. Szerov:
Rimszkij-Korzakov

T-164. Szurikov (1848-1916): Őnarckép

T-165. Szerov (1868-1911):
I.E.Repin (1844-1930)

T-166. Rjepin:
A festő lánya

T-167. Rjepin:
Muszorgszkij

T-168. Rjepin: L.N. Tolsztoj
1887

T-169. Rjepin:
Tretyakov

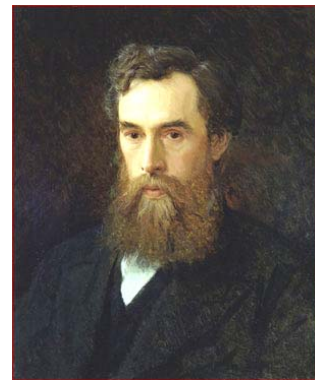
T-170. Rjepin: Pelageia
Sztepanova színésznő

T-171. Perov (1834-82)
Dosztojevszkij

T-172. Kramszkoj (1837-87)
Őnarckép

T-173. Kramszkoj:
Tretyakov

Orosz tájképfestők

A tájképek megjelenése az orosz festészetben a XVIII. századtól követhető. Esztétikai értékük mellett a környezet állapotának pillanatképei, vagy külföldi utazásaik élményeinek tükröződései.

T-174. Ismeretlen: A Nnevszkij prospekt és a csodálatos palota

T-175. Pier-Luigi Azvi (1752-1796): Építészeti látvány

T-176. Fedor Jakovlevics Alexejev (1763-1824): Palota rakpart a Péter-Pál erődtől

T-177. Lebegyev (1811-1877): Parkban

T-178. Alexandr Ivanov (1806-1858): Olajfák Albanoban

T-179. A. Ivanov: Alkonyi út

T-180. Kuindzsi (1842-1910): Nyíres

T-181. Vasziliev (1850-1873): Mokrűj lug

T-182. Vasziliev: Volgai laguna

T-183. Vasziliev: Ottepel

T-184. Kamenyev (1833-1886): Tavasz

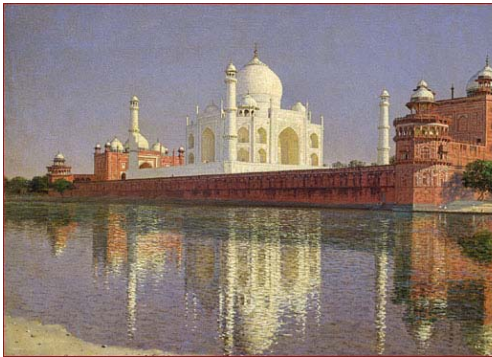
T-185. Siskin (1832-1898): Rozs

T-186. Szilveszter Feodoszevics Scsedrin (1791-1830): Sorrento Capriból

T-187. Scsedrin: Sorrentói vidék

T-188. Viktor Viktorovics Verescsagin (1842-1904): Tadzs Mahal

T-189. Verescsagin: A Medresz Szamarkandban

T-190. Ivan Ivanovics Siskin (1832-1895): Délben

T-191. I.K. Szavraszov: Vihar jön - 1871

T-192. Valentin Szerov (1865-1911) Tél Abramkevben

Életképek

A XVIII-XIX. századi orosz művészet zsánerfestőit bemutató termekben mind az ún. akadémikus festők (akik szerint a festészet elemenként megtanulható), mind az egyéni készségek szerint alkotók képei vegyesen láthatók.

Sajnos, nem vagyok a művészettörténet stílusirányzataiban olyan jártas, hogy el tudnám különíteni az egyes irányzatok képviselőit. Itt azokat a képeket válogattam össze, amelyek nekem tetszettek. Különös figyelmet fordítottam néhány festő olyan alkotására, amelyek mellett bemutatták azokat a tanulmányokat is, amelyekben a képen szereplő egyes alakokat kidolgozták, vagy az olyan hatalmas képeket, amelyek egyes alakjait felnagyítva is meg lehetett nézni.

Mivel osztályozási rendszerem nem volt, jobb híján a festőket születési évszámuk szerint rendeztem, ami ugyan nem különíti el a stílusokat, mert voltak hosszú életűek is, akik több stíluskorszakot értek meg, s több stílusban alkotnak maradandó értéket.

T-193. Mucsinov (1716-1797): Horatius nővéreinek halála

T-194. Sibanov: Házassági szerződés - 1789

T-195. A. K. Belszkij (1730-1796): Az asztrológia allegóriája

T-196. A. P. Loszenkó (1737-1773): Hektor és Andromaché búcsúja

T-197. A. K. Belszkij (1730-0796): Liturgia

T-198. P. I. Szokolov (1752-1791): Dédalosz felerősíti Ikarosz szárnyát

T-199. G. I. Ugrjumov (1764-1823): M. F. Romanov cárrá választása -1613. III.14.

T-200. Firszov (1730-1785): Fiatall festő

T-201. V.A. Tropinin (1776-1857): Varrónő

T-202. K.P. Beggrov (1799-1875): Erm. ovális terem

T-203. Ismeretlen festő: Falusi ünnep

T-204. Orlovskij (1777-1832): Négy harcos

T-205. Sz. F. Scsedrin (1791-1830): Tengerparti terasz

T-206. Baszin (1793-1877): Teregető asszony

T-207. A. P. Brülov (1797-1877): Sétakocsikázás

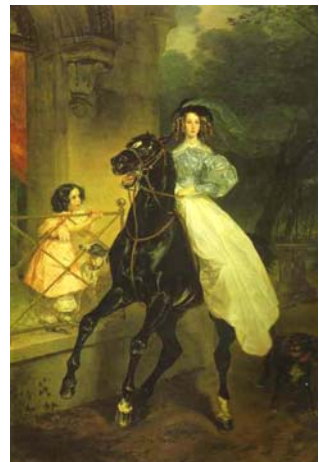
T-208. Brülov : Ünnepe Albanóban

T-209. Brülov: Betsabé

T-210. Brülov: Szakítás

T-211. Brülov: Szamojlov testvérek

T-212. A. A. Ivanov (1806-1858): Jézus megjelenése a Jordánnál -1837-1857

Ivanov képének külön terme van a Galériában. Ahogy beléptem az ajtón, lenyűgöző látvány fogadott, éppen kevesen voltak a teremben. A teljes falat betölti a kép, az oldalfalakon pedig azok a tanulmányok láthatók amelyeken megfogalmazta az egyes szereplők egyéniségét.

Néhány kép a tanulmányokból: A mindig kételkedő, az elkülönülő farizeus, a zord Keresztelő János, a leendő János apostol, és egy, a kép háttérében érkező férfi.

Érdekes, hogy egy tolvajt is beletett a képbe, akik mindig közöttünk vannak, és minden pillanatot kihasználnak. Nem maradhatnak el a római katonák, akik minden csoportosulásnál jelen vannak a „pax romana” biztosítására.

T-213. A farizeus

T-214. A Keresztelő

T-215. János a leendő apostol

T-216. Egy férfi

T-217. Ivanov: József testvérei megtalálják a serleget Benjamin zsákjában

T-218. G. G. Maszoeodov (1834-1911): a banda ebédel

T-219. K. P. Bodri (1812-1894): Körmenet a Kremlben

T-220. I.K. Ajvazovszkij (1817-1900): Haditanács 1812-ben

T-221. N.G. Silder (1828-1898): Csábítás

T-222. N.V. Nevrev (1830-1904) Leánytanítók

T-223. N. N. Ge (1831-1894): Nagy Péter jóváhagyja I. Sándort, mint cárevicset

T-224. N. N. Gé: Mária, Lázár testvére találkozik Jézussal

T. 225. N. N. Gé: Mi az igazság?

T-226. N. N. Ge (1831-1894): Golgota

T-227. K. D. Flavickij (1830-1866): Tarakanova hercegnő

T-228. F. A. Bronnikov (1827-1902): Kegyekép előtt Itáliában

T-229. V. V. Pukirev (1832-1890) Kelletlen esküvő

T-230. V. Boriszov-Mulaszov: Lady in akvarell Blue

T-231. V. G. Perov (1834-1882): Falusi környezet

T-232. Perov: Temetés télen

T-233. Perov: Trojka

T-234. Perov: Teaparti - 1862

T-235. A. I. Morozov (1835-1904): Kijövet a templomból

T-236. M. P. Klodt (1835-1914): Beteg muzsikuskus

T-237. H.M. Prjanyisznyikov (1840-94):
Porozsnyjaki (üres szerelvény)

T-238. H. M. Prjanyisznyikov: 1812-ben

T-239. V.V. Verescsagin (1842-1904): A hábo-
rú apoteózisa

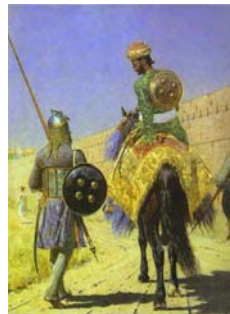
T-240. Verescsagin: Kivonulás az erődből

T241. Verescsagin:
Tamerlam kapuja

T-242. Verescsagin: Me-
cset kapuja

T-243. Verescsagin:
Jaipurban

T-244. Verescsa-
gin: Gazdag kirgiz
vadász

T-245. K.A. Szavickij (1844-1905) Találkozás az ikonnal

T-246. I. E. Rjepin (1844-1930): Körmenet a kurszki kormányzóságban

T-247. I. E. Rjepin (1844-1930): Rettegett Iván és fia Iván 1581. XI.16-án

T-248. I.E. Rjepin (1844-1930): (Már?) Nem várták

T-249. V. J. Makovszkij (1846-1920) Szokolov barátai

T-250. Makovszkij: A bulvaron

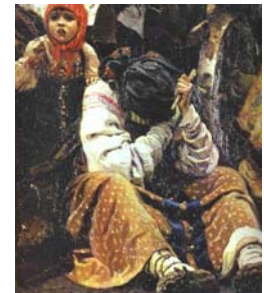
T-251. I.V. Szurikov: (1848-1916): Morovcova bojárnő (kivégzése)

T-252-263. Részletek a képből

T-264. Szurikov : A sztelec lázadás leverése után, a kivégzés reggelén (1881)

T-265-272. Részletek a képből.

T-273. V. Vasznyeov (1848-1926): Előőr

T-274. Vasznyeov: A polovecek elleni csata után

T-275. Vasznyeov: Rettegett Iván (részlet)

T-276. J. A. Lanszere (1848-1886): Zaporozsec csata után

T-277. V.A. Beklemisev (1861-1919): Milyen szépek voltak a rózsák

T-278. S. V. Bakalovics (1857-1947): Fogadás Mecénásnál

T-279. V. A. Beklemisev (1861-1919): falusi szerelem

T-280. Valentin Szerov (1865-1911):Európa elrablása

T-281. Szerov: Bikák

T-282. Szerov: Hó a Szent Márk téren

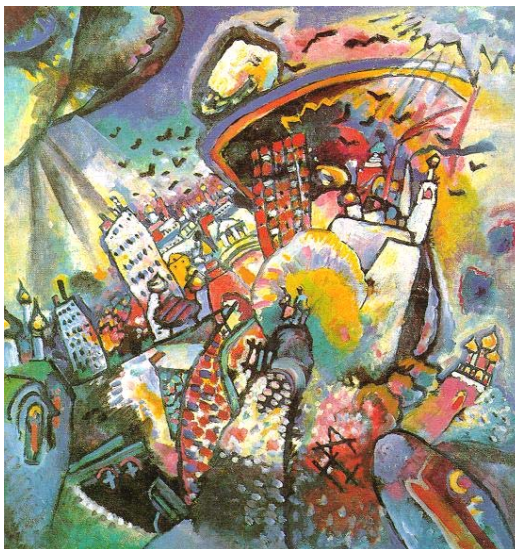
T-283. Szerov: Tundra (grafit)

T-284. Szerov: II. Sándor megkoronázása az Uspenszkij székesegyházban

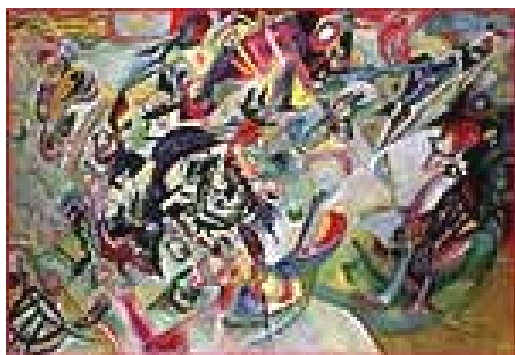
T-285. Szerov: Nagy Péter bejárás (részlet)

T-286. Kandinszkij (1866-1945): Moszkva

T-287. Kandinszkij (1866-1945): Kompozíció N°7

T-288. Kandinszkij (1866-1945): Improvizáció VII. - 1913

T-289. N. S. Goncsarova: Páva - 1911

T-290. K. S. Petrov Vodkin: Vörös lovon - 1911

Novogyevicsi monostor és temető

1975-ben egy tél eleji délután, Konkolyi Imrével jártunk a városban, és nem messze a Luzsnyiki Stadiontól, rátaláltunk a Novogyevicsi Kolostorra.

N-101. Bejárat

N-102. Szmolenszki székesegyház

N-103. Ikonosztáz és freskók

Szabad belépés volt, bementünk és körbejártuk a kolostorudvart. Több templomot láttunk, kisebbeket és nagyobbakat, majd elindultunk a temető bejárata felé, amelyről azt tudtuk, hogy több híresség végső nyughelye. Mi Hrucsov sírját szeretnénk volna látni, akit nem a Kreml falába, vagy a fal előtt temettek el, hanem itt helyeztek örök nyugalomra.

A kolostorudvart fal választja el a híres temetőtől, a falba vágott ajtónál géppisztolyos katona állt őrt, és közölte, hogy ma nincs látogatás. Dolgunk végetlenül visszafordultunk.

A kolostor komplexum közepén áll a *Szmolenszki székesegyház*, amely akkor „történelmi múzeum”-ként szolgált. Gondoltuk, hogy megnézzük. Belépőt váltottunk, vezetést nem kértünk. Körülnéztünk a szépen kivilágított templomban. Szépen rekonstruált, embermagasságú alakokkal díszített ikonosztázát aprólékosan megszemléltük, és körbejártuk a három hajót, hogy megnézzük a freskókat is. Rajtunk kívül nem volt más látogató.

Amikorra befejeztük a nézelődést, bealkonyult. Indultunk hazafelé. A bejáratnál lévő templom, amelynek már csak a sziluettje látszott, ablakain fény áradt ki. Afelé vettük az irányt, és csatlakoztunk az oda siető emberekhez. Megkérdeztük, hogy milyen ünnep van ma, egy idősebb férfi válaszolt: ma van a halottak ünnepe.

Bementünk. Éppen kezdődött a szertartás. A díszes ornátusba öltözött papok, diakónusok hosszú sora vonult fel a templom középfolyosóján a királykaputól egész a bejáratig, majd megfordultak. A kifelé jövet utolsónak haladó fiatal

papok lettek így az elsők, ők kezdték az imák éneklését, amelyet helyükre lépve egyre idősebbek folytattak, míg végül a pátriárka következett. Valamennyinek gyönyörű hangja volt és az imák között a maroknyi kórus százszólamú hangja töltötte be a rendkívül jó akusztikájú templom sok kupoláját.

Időnként a közönség “Gospodi pamiluj” (Kürrie eleiszon) fohászainak és hajlengó keresztvetésnek olyan sodrása volt, hogy már-már mi is csatlakoztunk hozzájuk.

A teljes kolostorból akkor tulajdonképpen semmit nem láttunk, de a következő év májusában nappal mentünk el a magyar delegációból többed magammal. Előre tájékoztunk a kolostor-centrum múltjáról és jelenéről.

N-104. A Novogyevicsi monostor

Az erődszerű, fallal körbevett kolostor része volt a Moszkvát védő erőd rendszernek. A XVI. sz. első negyedében alapították, amikor 1525-ben az orosz csapatok elfoglalták Szmolenszk városát. Ennek emlékére épült a központban álló öttornyú, hagymakupolás Szmolenszki székesegyház.

N-105-106. A Szmolenszki székesegyház

Egyik nevezetessége volt az épületnek, hogy 1598-ban itt fogadta el Borisz Godunov a fölajánlott cári koronát és trónt. Uralkodása alatt készültek el a

templom történeti tárgyú freskói, amelyek az egységes orosz állammá alakulás egyes szakaszait örökítették meg, a ugyanakkor faragták és építették a templom híres ikonosztázát is.

1690-ben épült a székesegyház mellé a harangtorony. A torony lábánál sétálgatott Nagy Péter cár nővére, Szófia, akit a cár összeesküvés vádjával ide záratott.

N-107. A 72 m. magas harangtorony

N-108. A monostor főbejárata

N-109. A székesegyház a másik oldalról

Amikor ismét összeesküvést szított Péter ellen, és fellázította a sztreleceket, a lázadás vezetőit Szófia ablaka előtt akasztották fel, egyikük kezében a lázadásra felhívó levéllel. Az ítélethirdetés a Vörös téren volt, ld. Szurikov hatalmas képét a Tretyakov Galériában, illetve a Képtárról szóló fejezetemben (T-264. sz. kép). A cárlány haját lenyírták, és arra kényszerítették, hogy apáca legyen. Itt, a kolostorban halt meg, sírját a székesegyházban láttuk. Ide temették Nagy Péter első feleségét Jevdokija Lopuhinát is.

A halottaknapji szertartáson mi az akkor egyetlen működő templomban, a Mária elszenderedése c. templomban voltunk, szemben a főbejárattal

N-110. Monostorépület

N-111. A templom oldalbejárata

N-112-113. Kert, háttérben a működő templommal

N-114. A monostor a vízparttól

N-115. A monostor a troli megállótól

A kolostor kertben számos sír, síremlék, szobor is található, akik még a különálló temető rangjának kialakulása előtt ide temetkeztek.

N-116-117. Maria hodogitria (temetés?) templom és egy síremlék

N-118. Egy másik síremlék

A kolostort fal választja el a *Novogyevicsi temető*től, amely valóságos nemzeti pantheon.

Ide temették a dekabristák több vezetőjét, itt nyugszik az írók közül Gogol, Csehov, a költő Majakovszkij, a festők közül Nyeszterov, Levitan, Szerov, néhány zeneszerző, pl. Prokofjev, Szkrjabin, Sosztakovics, énekes, pl. Saljapin, a színházi kultúra kiemelkedő alakjai, Pl. Sztanyiszlavszkij, Nyemirovics-Dancsenko, a filmrendező Eisenstein, és sokan mások.

N-119. Szkrjabin (1872-1916)

N-120. Saljapin (1873-1938)

N-121. Egy énekesnő

N-122. Prokofjev (1891-1953)

N-123. Sosztakovics (1906-1975)

Sokk prominens személyiség nekünk nem ismeretes, de orosz kollégáim úgy emlékeztek meg róluk, mint a kultúra, a tudomány, a művészet európai egyenrangú, sőt orosz birodalmi tudattal egyenrangúbb tagjairól.

Valóban a mozgókép, vagyis a filmművészet jeles úttörője volt Ezenstein, (jártam a lépcsőn Odesszában!), a cirkuszművészet máig kedvelt az oroszok között. Nagy tisztelettel adóznak az űrhajósoknak, különösen akik életüket áldozták a tudomány fejlesztéséért.

N-124. Eizenstein (1898-1948)

N-125. Egy cirkuszigazgató

N-126. Számos prominens személyiség

N-127. A balesetben elhunyt asztronauták

A Nagy Honvédő Háború parancsnokait nagy becsben tartják, és az öreg veteránok az utcán büszkén viselik hadi kitüntéseiket.

N-128-129. A Vörös Hadsereg több magas rangú tisztje, és egy páncélos tiszt

Hruscsov volt az első olyan szovjet vezető politikus, akit ide temettek, mert nem érdemelte ki a Kreml falát, de azután végrendeletileg ide kérte a temetését a sokáig sikeres szovjet külügyminiszter, Gromikó.

Nov-130. Hruscsov (1894-1971)

Nov-131. Gromikó (1909-1989)

A Novogyevicsi így együttesen az orosz történelem egyik jeles emlékhelye: a vallásos építészet és festészet, a hadi véderőlánc történelmi hagyományai, a kultúra számos szakterületének kiemelkedő személyiségei, a szovjet hatalom és rakétatechnika vezető személyiségei emlékezetét *megbékélten őrzi* a vallási rangját és gyakorlatát a Gorbacsov éra alatt visszanyert kolostor és temető.

A Novogyevicsi kolostor makettje 1990-ben